

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

KOPENHAG OKULU ÇERÇEVESİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN
GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS

Adem YILMAZ

ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**KOPENHAG OKULU ÇERÇEVESİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN
GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ**

**SECURITIZING CLIMATE CHANGE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
COPENHAGEN SCHOOL**

YÜKSEK LİSANS

Adem YILMAZ

**ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**KOPENHAG OKULU ÇERÇEVESİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN
GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ**

**SECURITIZING CLIMATE CHANGE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
COPENHAGEN SCHOOL**

YÜKSEK LİSANS

Adem YILMAZ

Danışman: Doç. Dr. Ömer UĞUR

**ŞUBAT-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Kopenhag Okulu Çerçevesinde İklim Değişikliğinin Güvenlikleştirilmesi**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

04/02/2025

.....
Adem YILMAZ

TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmamda bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren, her aşamada sabırla rehberlik eden ve değerli katkılarıyla çalışmama büyük destek olan danışman hocam Doç. Dr. Ömer UĞUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte yanımda olan, sevgisi, sabrı ve desteğiyle beni her zaman motive eden sevgili eşim Nuray YILMAZ'a minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Ayrıca, çalışmalarım boyunca moral ve motivasyon kaynağım olan kıymetli arkadaşlarım Ömer Faruk TOPALLI ve Bünyamin GÜLAYDIN'a da destekleri için gönülden teşekkür ederim.

Bu tezin hazırlanmasına doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayan herkese şükranlarımı sunarım.

Adem YILMAZ
GÜMÜŞHANE – 2025

ÖZET

Küresel sıcaklık artışı; çevresel etkileri, şiddeti ve medeniyet üzerindeki potansiyel tehditleriyle 2000’li yılların en önemli tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bu sorunun insan varlığını ve gelişimini riske atma olasılığı, birçok ülkenin iklim değişikliğini varoluşsal bir tehdit olarak tanımasına ve güvenlik meselesi olarak ele almasına neden olmuştur. Bu çalışma, Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme kavramı üzerinden, iklim değişikliğinin güvenlik bağlamında nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma küresel durumu, tarihsel-politik bağlamı ve uluslararası ilişkiler teorilerini kullanarak, ilgili konuşmalar ve belgelerle birlikte medya üretimlerini de analiz etmektedir. Geleneksel güvenlik perspektifleri ile genişletilmiş güvenlik anlayışları arasındaki paralellikler üzerinden, uluslararası toplumun iklim değişikliğini güvenlikleştirmeye iten nedenler, kullanılan söylemler ve bu yaklaşımların sonuçları tartışılacaktır. Ayrıca, önleyici ve iş birlikçi politikaların yanı sıra, acil önlemler gerektiren güvenlik temelli yaklaşımlar arasındaki uygun rasyonalitenin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu analiz, iklim değişikliğine karşı en etkili ve sürdürülebilir çözüm yollarını bulmak için gerekli stratejik düşüncelere katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikleştirme, İklim değişikliği, Kopenhag okulu, Küresel ısınma, Uluslararası ilişkiler

SUMMARY

Global temperature rise has become one of the most significant environmental issues of the 2000s, with its environmental impacts, intensity, and potential threats to civilization. The possibility of this problem endangering human existence and development has led many countries to recognize climate change as an existential threat and address it as a security issue. This study aims to examine how climate change is addressed in the context of security through the concept of securitization proposed by the Copenhagen School. The study analyzes the global situation using historical-political context and International Relations theories, alongside relevant speeches, documents, and media productions. By drawing parallels between traditional and expanded security perspectives, the study will discuss the reasons and conditions that have led the international community to securitize climate change, the rhetoric used, and the outcomes of these approaches. Additionally, the study aims to identify the appropriate rationality between preventive and cooperative policies and urgent, security-based measures. This analysis contributes to finding the most effective and sustainable solutions to combat climate change.

Keywords: Climate change, Copenhagen school, Global warming, International relations, Securitization.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XI
GİRİŞ	1
1.GÜVENLİK KAVRAMININ TARİHÇESİ VE GÜVENLİK ÇALIŞMALARI	4
1.1.Tarihsel Süreçte Güvenlik Kavramı	4
1.2.Güvenlik Çalışmaları	5
1.3.Geleneksel Güvenlik Anlayışı	8
1.4.Genişletilmiş Güvenlik Anlayışı	10
1.5.Güvenlikleştirme	11
1.5.1.Güvenlikleştirme Teorisi	11
1.5.1.1.Söylem Analizi	14
1.5.1.2.İçsel Koşul: Dilbilimsel ve Gramatikal Şartlar	16
1.5.1.3.Dışsal Koşul: Sosyo-Bağlamsal Durumlar	16
1.5.1.4.Referans Nesneleri	16
1.5.1.5.Güvenlikleştirme Aktörleri ve Fonksiyonel Aktörler	17
1.5.1.6.Güvenlikleştirme Sürecinde Toplumsal Kabul	18
1.5.1.7.Güvensizleştirme Süreci	19
1.6.Kopenhag Okulu ve Güvenlik	20
1.6.1.Kopenhag Okulu Sektörler	23
1.6.1.1.Askeri Güvenlik	23
1.6.1.2.Ekonomik Güvenlik	23
1.6.1.3.Toplumsal Güvenlik	23
1.6.1.4.Siyasal Güvenlik	24
1.6.1.5.Çevresel Güvenlik	24
1.7.Güvenlik Analizi Birimleri	24
1.8.Kopenhag Okulu'nun Eleştirileri	25
1.9.Çevre ve Güvenlikleştirme	27

1.9.1.Çevresel Güvenlik Kavramının Ortaya Çıkışı	27
1.9.2.Doğal Kaynaklar ve Güvenlik	28
1.9.3.Çevresel Bozulma ve Güvenlik	30
1.10.Kopenhag Okulu ve Çevre Sektörü.....	34
1.10.1.Çevre Sektöründe Lider Aktörler	36
1.10.2.Çevresel Sektörde Veto Aktörleri.....	36
1.10.3.Çevresel Sektörde Fonksiyonel Aktörler	37
1.10.4.Çevresel Sektör ve Güvenlikten Çıkarma	37
2.İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE KÜRESEL GÜVENLİK TEHDİTLERİ	39
2.1.Küresel İklim Değişikliğinin Nedenleri	40
2.2.Küresel İklim Değişikliğinin Sonuçları.....	41
2.2.1.Doğal Sonuçlar.....	41
2.2.2.Ekonomik Sonuçlar	42
2.2.3.İklim Değişikliğinin Potansiyel Sağlık Etkileri	43
2.3.Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğinin Etkileri.....	43
2.4.Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İklim Değişikliğinin Etkileri	44
2.5.Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğinin Etkileri	46
2.6.İklim Değişikliği ve Güvenlik Riski	47
2.6.1.Göç	47
2.6.2.Göçün Nedenleri ve Boyutları	48
2.6.2.1.Deniz Seviyesi Yükselmesi Sonucu Kıyı Bölgelerindeki Göç	48
2.6.2.2.Tropikal Fırtınalar ve Siklonlar Sonucu Oluşan Göç	49
2.6.2.3.Yağış Rejimindeki Değişiklikler Nedeniyle Göç	49
2.6.2.4.Sıcaklık Artışları ve Tarımsal Verimliliğin Düşmesi Sonucu Oluşan Göç	49
2.6.2.5.Atmosfer Kimyasındaki Değişikliklerden Kaynaklanan Göç	50
2.7.Çevresel Göç ve Çatışma	50
2.8.Politik İstikrar Çatışma ve Göç.....	53
2.9.Çevresel Göç Örnekleri	53
2.10.Kaynak Kıtlığı ve Ekonomik İstikrarsızlık.....	55
2.10.1.Su Kıtlığı.....	55
2.10.2.Toprak Erozyonu	58
2.10.3.Gıda Üretiminde Yaşanan Sorunlar	60
3.İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE GÜVENLİKLEŞTİRME.....	62
3.1.İklim Değişikliğinin Güvenikleştirilmesine Yönelik Argümanlar	63
3.2.İklim Değişikliği ile İlgili Söylemler ve Aktörler.....	66

3.2.1.Uluslararası Kuruluşların Söylemleri.....	66
3.2.2.Ulusların Söylemleri	68
3.2.3.Medya Söylemleri	69
3.2.3.1.Medya Söylemleri, Söylem Analizi ve Halk Üzerindeki Etkileri.....	70
3.2.4.Liderlerinin İklim Değişikliği İle İlgili Söylemleri.....	71
3.2.5.Toplumların İklim Değişikliğine İlişkin Algıları ve Beklentileri	73
3.3.Küresel İklim Değişikliği Uluslararası Politikalar ve Yaptırımlar	74
3.3.1.Gelişmiş Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları	77
3.3.2.Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar	78
3.3.3.Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar	79
3.3.4.Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları	80
3.3.5.Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar	82
3.3.6.Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar.....	83
3.3.7.Sanayileşmiş Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları	84
3.3.8.Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar	87
3.3.9.Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar.....	87
3.4.Devletlerin Uluslararası Hukuki Yükümlülöklere Uyumları	88
3.5.İklim Değişikliğiyle Mücadelede Uluslararası Hukuki İş Birliğinin Güçlendirilmesi.....	89
3.6.İklim Değişikliği ve Uluslararası Yansımalar	90
3.7.İklim Değişikliği Güncel Durum ve Etkileşimler.....	93
3.8.İklim Değişikliği Toplumsal Direnç, Yenilikçi Çözüm Arayışları ve Küresel Dayanışma.....	94
4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	101
KAYNAKÇA.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	119

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A/RES	: Genel Kurul Kararı (General Assembly Resolution)
AB	: Avrupa Birliği (European Union)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri (United States of America)
AIDS	: Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu (Acquired Immunodeficiency Syndrome)
AOSIS	: Küçük Ada Devletleri İttifakı (Alliance of Small Island States)
ASEAN	: Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (Association of Southeast Asian Nations)
AU	: Afrika Birliği (African Union)
BBC	: Britanya Yayın Kurumu (British Broadcasting Corporation)
BM	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
CBAM	: Karbon Sınır Ayarlama Mekanizması (Carbon Border Adjustment Mechanism)
COP	: Taraflar Konferansı (Conference of the Parties)
COPRI	: Kopenhag Barış Araştırmaları Enstitüsü (Copenhagen Peace Research Institute)
DoD	: Savunma Bakanlığı (Department of Defense)
EPA	: Çevre Koruma Ajansı (Environmental Protection Agency)
EP	: Avrupa Parlamentosu (European Parliament)
ETS	: Emisyon Ticaret Sistemi (Emissions Trading System)
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization)
GIEC	: İklim Uzmanları Grubu (Group of Experts on Climate)
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Gross Domestic Product - GDP)
HIV	: İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (Human Immunodeficiency Virus)
ICAP	: Uluslararası Karbon Eylem Ortaklığı (International Carbon Action Partnership)
IEA	: Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency)
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)

IPCC	: Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change)
IWMI	: Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü (International Water Management Institute)
NASA	: Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (National Aeronautics and Space Administration)
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
NDC	: Ulusal Katkı Beyanı (Nationally Determined Contribution)
NOAA	: Ulusal Okyanus ve Atmosfer İdaresi (National Oceanic and Atmospheric Administration)
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PIF	: Pasifik Adaları Forumu (Pacific Islands Forum)
RES	: Yenilenebilir Enerji Kaynakları (Renewable Energy Sources)
SIDS	: Küçük Ada Devletleri (Small Island Developing States)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu (Non-Governmental Organization : NGO)
UN	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Environment and Development)
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme)
UNFCCC	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change)
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Fund)
USAID	: Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (United States Agency for International Development)
US	: Amerika Birleşik Devletleri (United States)

WBGU	: Almanya Hükümeti Küresel Çevre Değişiklikleri Bilimsel Danışma Kurulu (Wissenschaftlicher Beirat der Bundesregierung Globale Umweltveränderungen)
WEF	: Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum)
WEO	: Dünya Enerji Görünümü (World Energy Outlook)
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
WMO	: Dünya Meteoroloji Örgütü (World Meteorological Organization)

GİRİŞ

Son yıllarda çevresel bozulma, küresel ölçekte giderek daha fazla dikkat çeken bir sorun haline gelmiştir. 1970'lerin başında çevresel etkilerin artan görünürlüğü ve 1987'de yayımlanan Brundtland Komisyonu'nun “Ortak Geleceğimiz” raporu, çevre hareketi için önemli bir dönüm noktası olmuş; ekosistemlerin zarar görmesinin ekonomik kalkınmaya olan olumsuz etkilerini vurgulamıştır. O döneme kadar çevre sorunları, aydınlanmanın mirası olan insan merkezli bir bakış açısıyla, insan-teknoloji-doğa ilişkisi bağlamında tartışılmaktaydı. Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru çevresel dengesizliklerin daha sık ve yıkıcı hale gelmesi, insanlığın bu sorunları kontrol etme kapasitesini sorgulamaya başlamıştır. 1992'de Rio'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, çevresel sorunların çok uluslu bir yaklaşım gerektirdiğini ve sürdürülebilirliğin ekonomik kalkınma ile uyumlu olması gerektiğini vurgulamıştır.

Çevre meselelerinin, Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik anlayışını dönüştürmesi beklenen bir durumdu çünkü çevresel bozulmalar, ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit eden faktörler olarak görülmeye başlanmıştı. Bu bağlamda, çevre sorunlarının yalnızca ekosistemlere değil, aynı zamanda toplumsal yapıya, devletlerin istikrarına ve küresel güvenliğe etkileri tartışılmaya başlanmış, iklim değişikliği gibi çevresel krizlerin, göç hareketleri, kaynak çatışmaları ve sosyal istikrarsızlık gibi diğer tehditlerle birleşerek daha büyük güvenlik sorunlarına yol açabileceği fikri yer edinmiştir.

Kopenhag Okulu'nun güvenlik teorisi, bu yeni güvenlik anlayışının temelini atmıştır. Güvenlik söylemi (securitization), bir konunun güvenlik sorunu olarak inşa edilmesini tanımlar. Bu teorik çerçeve, çevresel tehditlerin de bir güvenlik söylemi aracılığıyla güvenlik sorunu haline gelebileceğini öngörür. Yani, çevre sorunlarının tehdit olarak tanımlanması ve bu tehditlere yönelik politikaların şekillendirilmesi, devletlerin ve uluslararası aktörlerin politikalarına yön verebilir. Bu bağlamda, çevresel tehditler yalnızca bilimsel gerçekler olmanın ötesine geçerek siyasi ve acil durumlar haline gelebilir.

İklim değişikliğinin varoluşsal bir tehdit olarak tanınması, çevresel güvenliğe dair politikaların hızla ve daha fazla öncelik kazanmasını sağlamıştır. Bu durum çevresel sorunları sadece askeri veya geleneksel güvenlik perspektifleriyle ele alınmaması gerektiği düşüncesini doğurmuştur. Çevresel güvenlik, aynı zamanda insan sağlığını,

toplumsal yapıları, ekonomik istikrarı ve ulusal güvenliğı tehdit eden çok boyutlu bir meseledir. Bu sebeple, çevresel güvenlik politikalarının, iş birliğine dayalı uzun vadeli stratejilerle şekillendirilmesi gerekliliğı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın amacı, iklim değışikliğı ve çevresel bozulmayı güvenlik tehdidi olarak tanıma sürecini, Kopenhag Okulu'nun güvenlik anlayışına dayalı olarak analiz etmektir. Bu süreçte, çevresel güvenliğe yönelik geleneksel ve genişletilmiş güvenlik anlayışları arasındaki farkları incelemek ve çevresel tehditlerin güvenlik boyutunun potansiyeli ve sınırlamalarını değerlendirmek amaçlanmaktadır. Son olarak, bu çalışma çevresel bozulmanın gelecekteki çatışmalara etkisini tartışarak, geleneksel güvenlik politikaları ile olağanüstü güvenlik eylemleri arasındaki ilişkiyi sorgulamayı hedeflenmektedir.

Bu tez, iklim değışikliğinin güvenlikleştirilmesinin, uluslararası ilişkiler ve güvenlik politikaları üzerinde etkili olduğu hipotezine dayanmaktadır. Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde, devletler, uluslararası kuruluşlar ve medya tarafından iklim değışikliğinin nasıl bir güvenlik tehdidi olarak sunulduğu analiz edilmektedir. Çalışma, iklim değışikliğinin güvenlik söylemleriyle ele alınmasının, politika yapım süreçlerini, uluslararası iş birliklerini ve hukuki düzenlemeleri nasıl şekillendirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma Soruları

Bu tezin ana araştırma sorularını şöyle sıralayabiliriz:

- Kopenhag Okulu çerçevesinde iklim değışikliğı nasıl güvenlikleştirilmiştir?
- İklim değışikliğinin güvenlikleştirilmesi, devletlerin güvenlik politikalarını nasıl etkilemiştir?
- Güvenlikleştirme sürecinde hangi aktörler ve söylemler ön plana çıkmaktadır?
- İklim değışikliğinin güvenlikleştirilmesi küresel güvenlik dinamiklerine nasıl yansımaktadır?

Çalışmamız bu sorular temelinde ele alınacak ve bu sorulara cevaplar aranacaktır.

Yöntem

Söylem Analizi: Çalışmamızda söylem analizi yöntemine yoğunlaşılacaktır çünkü söylem analizi yöntemi, güvenlikleştirme teorisinin temel ve en önemli bileşenlerinden biridir. Bu yöntem, siyasi liderlerin, uluslararası kuruluş yetkililerinin ve diğer önemli aktörlerin iklim değışikliğı konusundaki söylemlerini analiz etmemize, bu

söylemlerin nasıl güvenlik tehdidi olarak tanımlandığını ve toplum üzerindeki etkilerini incelememize olanak tanıyacaktır.

Literatür Taraması: Literatür taraması, güvenlikleştirme teorisi ve iklim değişikliği konusundaki mevcut akademik çalışmaları incelemek amacıyla kullanılacaktır. Bu yöntem, iklim değişikliğinin güvenlik tehditleri üzerindeki etkilerini, ulusal ve uluslararası politikalarla ilişkisini ve güvenlikleştirme sürecinin teorik çerçevesini anlamamıza yardımcı olacak ve bize kapsamlı bilgiler sunacaktır.

Veri Toplama ve Analiz: Bu çalışmada , iklim değişikliği ve güvenlik konularında ulusal ve uluslararası raporlar, akademik makaleler, kitaplar ve diğer güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler, söylem analizi ve nitel analiz teknikleri ile incelenecektir. İnceleme neticesinde, iklim değişikliği ile ilgili söylemler ve bu söylemlerin güvenlik tehdidi olarak nasıl algılandığı ve iklim değişikliğinin politik, toplumsal ve ekonomik etkileri anlatılmaya çalışılacaktır.

Tezin Yapısı

Tez, dört ana bölümden oluşmaktadır:

Giriş bölümünde, araştırmanın amacı, konusu, önemi, hipotezi ve teorik çerçevesi tanıtılmaktadır.

"Güvenlik Kavramı ve Güvenlik Çalışmalarının Tarihsel Evrimi" başlıklı birinci bölümde, güvenlik kavramının tarihsel evrimi, geleneksel ve genişletilmiş güvenlik anlayışları bağlamında incelenmekte, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi ve çevresel güvenlik ilişkisi ele alınmaktadır.

"İklim Değişikliği ve Küresel Güvenlik Tehditleri" başlıklı ikinci bölümde ise küresel iklim değişikliğinin nedenleri, sonuçları ve güvenlik üzerindeki etkileri analiz edilerek, çevresel göç, çatışma, politik istikrar ve ekonomik etkiler anlatılmaktadır.

Üçüncü bölüm de ise "İklim Değişikliği ve Güvenlikleştirme " başlığını taşımakta ve iklim değişikliğinin güvenlikleştirilme süreci, söylem analizi yöntemiyle incelenmekte, uluslararası aktörlerin etkileri ve iklim politikaları ele alınmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme başlıklı dördüncü bölümde, tez özetlenerek iklim değişikliğinin güvenlikleştirilme süreci ele alınmakta ve geleceğe yönelik çalışmalar önerilmektedir.

1. GÜVENLİK KAVRAMININ TARİHÇESİ VE GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

Bu bölümde güvenliğin tanımına, tarihi süreçte güvenliğe nasıl yaklaşıldığına, güvenlik alanında yapılan çalışmalara, güvenlikleştirme teorisine ve Kopenhag Okulu'nun güvenlik yaklaşımına yer verilecektir. Zira güvenliğin geçirdiği evrimleri ve yukarıda belirtilen kavramları anlamak çalışmamızın sirayeti açısından yol gösterici olacaktır.

1.1. Tarihsel Süreçte Güvenlik Kavramı

Güvenlik, tarih boyunca farklı dönemlerin, toplumların ve uluslararası ilişkilerin ihtiyaçlarına göre değişmiş, evrilmiş bir kavramdır. Bu kavram başlangıçta bireylerin ve toplumların dış tehditlere karşı korunmasını sağlamakla sınırlı iken, zamanla ekonomik, sosyal, çevresel ve toplumsal dinamikleri de içerecek şekilde genişlemiştir. Güvenlik kelimesi, Latince “securitas” teriminden türetilmiş olup, “tehlikeden uzak olmak” anlamına gelir (Buzan, 1991). Ancak, bu tanım zamanla modern güvenlik anlayışının ve tehditlerinin karmaşıklığını yeterince kapsayamamıştır.

Güvenlik, tarihsel olarak devletlerin veya toplumların dışsal ve içsel tehditlere karşı korunmasını ifade etmiştir. Eski çağlardan itibaren, özellikle Mezopotamya, Mısır ve Antik Yunan'da güvenlik, öncelikle savaş, askeri savunma ve toprakların korunması ile ilişkilendirilmiştir. Krallıklar ve şehir devletleri, güvenliğini sağlamak için genellikle askeri güç kullanmış ve güvenliğini sadece halkın toprak bütünlüğünü sağlamak değil, aynı zamanda mevcut iktidarın güç göstergisi olarak da şekillendirmişlerdir. (Kaldor, 2007).

Orta Çağ'da, feodal sistemin egemen olduğu dönemde güvenlik daha çok yerel derebeylerin ve kralların gücüne dayanmıştır. Bu dönemde, devletlerin merkezi otoritesi zayıftır. Kaleler ve askeri birliklerin savunmasıyla sağlanan güvenlik, daha çok yerel toplulukların korunmasına yöneliktir. Ayrıca bu dönemde güvenlik kavramı dış tehditler ve yerel isyanlar üzerinden şekillenmiş, iç tehditler dikkate alınmamıştır (Tilly, 1992).

19. yüzyılda, sanayi devrimi ile birlikte toplumsal, ekonomik ve askeri yapılarda büyük değişiklikler yaşanmış ve güvenlik kavramı yeniden şekillenmiştir. Bu dönemde, özellikle Batı Avrupa'da ulus devletlerin güç kazanmasıyla birlikte güvenlik, devletin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü koruma amacıyla önemli bir araç haline gelmiştir. Bu dönemde, savaşlar, toprak kazançları ve askeri stratejiler güvenliğin temel

unsurlarını oluşturmuş, toplumsal güvenlik ile ilgili unsurlar ikinci planda kalmıştır (Mearsheimer, 2001).

20. yüzyıla gelindiğinde, Soğuk Savaş dönemi, devletlerin güvenlik anlayışını ve politikalarını büyük ölçüde etkilemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, devletler arası ittifaklar ve silahlanma yarışı, güvenlik politikalarının merkezinde yer almıştır. Versay Antlaşması gibi uluslararası anlaşmalar, savaş sonrası barışın ve güvenliğin sağlanmasında önemli roller oynamıştır. Ancak, bu anlaşmalar uzun vadede kalıcı barışı sağlayamamış ve İkinci Dünya Savaşı patlak vermiştir (Hobsbawm, 1994).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Birleşmiş Milletler'in kurulması ve NATO gibi askeri ittifakların oluşturulması, uluslararası güvenlik mimarisinin yeniden şekillendirilmesine yönelik atılan önemli adımlardır. Soğuk Savaş dönemi, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki nükleer silahlanma yarışı ve karşılıklı caydırıcılık stratejileri ile karakterize edilmiştir. Bu dönemde güvenlik, nükleer tehditlere karşı korunma ve askeri güç dengesi üzerine odaklanmıştır (Waltz, 1979).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, uluslararası güvenlik ortamı yeniden şekillenmiş ve yeni güvenlik tehditleri gündeme gelmiştir. Ekonomik krizler, çevresel sorunlar, terörizm, siber tehditler gibi konular, güvenlik kavramının kapsamını genişletmiş ve daha bütüncül bir güvenlik anlayışının benimsenmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Buzan ve Hansen, 2009). Bu değişim, güvenlik çalışmalarında geleneksel askeri tehditlerin yanı sıra ekonomik, çevresel ve toplumsal tehditlerin de dikkate alınmasını zorunlu kılmıştır.

1.2. Güvenlik Çalışmaları

Güvenlik çalışmaları, geleneksel ve genişletilmiş olarak ikiye ayrılır özellikle genişletilmiş güvenlik çalışmaları devletlerin güvenlik meselesi olarak görmedikleri askeri olmayan tehditlerin, aslında askeri güvenlik kadar önemli olduğunu gösteren ve devletlerin güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirmelerine kılavuzluk edebilecek çalışmalardır.

Güvenlik çalışmaları, Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu alanda, devlet yönetiminde bir araç olarak askeri güce vurgu yapılmış; demokrasi, uluslararası anlayış, silahsızlanma ve uluslararası ilişkilerde toplu güvenlik konularındaki tartışmalar ise bu çalışmaların küçük bir bölümünü oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönem, uluslararası ilişkiler uzmanlarının perspektifini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Ancak, bu hızlı değişime rağmen, ulusal güvenlik meselesi 1950'lere kadar marjinal bir konumda kalmıştır. Bu dönemin ana odak noktası,

nükleer silahlar, silah kontrolü, sınırlı savaş ve benzeri kavramlar olmuştur (Baldwin, 1995).

1960'ların ortalarında güvenlik çalışmaları alanında düşüş meydana gelmiştir. Bu düşüşün nedeni güvenlik alanındaki temel sorunların ya çözüme kavuşmuş olması ya da çıkmaza girmiş olmasıdır (Walt, 1991). Bu dönemde Soğuk Savaş'ın doğası değişmiş, Amerika farklı dinamiklere sahip olan Vietnam Savaşı'na yönelmiş ve güvenlik sorunlarını çözme gerekliliği azalmıştır. Ayrıca, bu dönemde barış çalışmalarının ortaya çıkışı da güvenlik çalışmalarında duraksamaya neden olmuştur.

1970'lerde, ABD ekonomisinin artık bağımsız bir güç olmadığı ve diğer birçok ülkenin ekonomik politikalarından önemli ölçüde etkilendiği anlaşıncı, güvenlik kavramı uluslararası ekonomiyi de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Küresel gelişmeler, ulusal güvenliğin çevre ve demografik meseleleri de içerecek şekilde daha kapsamlı bir tanıma ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur (Mathews, 1989).

Askeri olmayan konular, 1970'lerde güvenlik çalışmaları alanına girmeye başlamıştır. Lester Brown, 1977'de yayımladığı "Redefining National Security" (Ulusal Güvenliği Yeniden Tanımlamak) adlı makalesinde askeri olmayan tehditleri ve çevresel güvenlik meselelerini güvenlik çalışmalarına daha entegre hale getirmiştir. Ancak, Richard Ullman'ın 1983'te yayımladığı "Redefining Security" (Güvenliği Yeniden Tanımlamak) makalesi, çevresel sorunları ulusal güvenlikle açık bir şekilde ilişkilendirdiğinden bu süreci daha belirgin hale getirmiştir (Barnett ve Collins 2007). Ullman, bu makalede güvenliğe yönelik tehditleri yeniden tanımlamaya çalışmıştır:

"Ulusal güvenliği tehdit eden bir eylem veya olayın sonuçları,

(1)" bir devletin vatandaşlarının yaşam kalitesini kısa bir süre içinde ciddi şekilde düşürme riski taşır veya

(2) bir devletin hükümetinin ya da devlet içindeki özel ve devlet dışı aktörlerin (bireyler, gruplar, şirketler) politika seçeneklerini önemli ölçüde kısıtlama tehlikesi oluşturur" (Ullman 1983: 133).

Ullman'ın güvenlik tehdidi tanımı, güvenlik tartışmalarında sıkça alıntılanmaya başlanmıştır. 1980'lerde COPRI'den araştırmacılar, güvenlik çalışmalarında "yeni bir analiz çerçevesi" üzerinde çalışmışlar ve yeni gelenek dışı güvenlik tehditleri üzerine çalışmaya başlamışlardır. Bu yeni tehditler arasında uyuşturucu ticareti ve başarısız devletler ön plandayken, 1990'lar boyunca en çok tartışılan ve dikkat çeken konu çevre sorunları olmuştur (Dalby, 2002).

Güvenlik çalışmalarının Rönesans'ı, Vietnam Savaşı'nın sona ermesinin ardından gerçekleşmiştir. Soğuk Savaş'ın yumuşama dönemine girmesi ile sağlanan iyileşme,

ekonomik karşılıklı bağımlılık ve çevresel meseleler gibi diğer konuların güvenlik çalışmaları tartışmalarına dahil olmasına olanak tanımış, Arap petrol ambargosu, güvenlik tehditlerinin yalnızca askeri kaynaklardan değil, aynı zamanda askeri olmayan kaynaklardan da kaynaklandığını vurgulayarak önemli bir farkındalık yaratmıştır. Yumuşama döneminin sona ermesi ve 1980'lerin başındaki Soğuk Savaş gerginliklerinin yeniden artışı, askeri ve devlet güvenliği konularının yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur (Baldwin, 1995).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, güvenlik çalışmaları ve ilgili alanlar, araştırma konularında önemli bir değişimle karşı karşıya kalmıştır. Nükleer tehditler ve nükleer saldırı olasılığı azaldığı için, bu konular güvenlik çalışmalarında kritik bir konu olmaktan çıkmıştır. Öte yandan, uluslararası sistemde silahlı çatışma olasılığının sürekli varlığı ve ulusal güvenlikle bağlantılı yeni askeri olmayan sorunlar, güvenlik çalışmalarının kapsamını genişletme ve daraltma fırsatları sunmuştur. (Walt, 1991).

Mathews, 1980'lerde güvenlik çalışmaları alanında yeni yönler belirleyerek bu dönemde başlayan bir tartışma başlatmıştır. Bu tartışma, güvenlik konularının yatay olarak genişlemesine yol açmış ve Keohane ile Nye'ye (2000) göre, devlet için eşit derecede önemli olan tehditler grubu ortaya çıkmıştır. Geleneksel askeri tehditlerin yanı sıra çevresel, ekonomik ve toplumsal güvenlik boyutları da güvenlik analizlerine dahil edilmeye başlanmıştır. Özellikle çevresel güvenlik kavramı, iklim değişikliği, doğal afetler ve ekolojik bozulmaların ulusal ve uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerinin tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Mathews'in çalışmaları, güvenlik algısının sadece devlet merkezli bir anlayıştan çıkarak, birey ve toplum güvenliğini de içerecek şekilde genişlemesine katkıda bulunmuştur.

1990'ların sonlarına doğru, insan güvenliği kavramı, devlet güvenliği anlayışının ötesine geçerek önemli bir dönüşüm yaşamıştır. İnsan güvenliği, yalnızca devletlerin askeri tehditlerden korunmasını değil, aynı zamanda bireylerin sağlık, ekonomik durum, eğitim, insan hakları ve temel özgürlüklerinin korunmasını da ön plana çıkarmıştır. Bu anlayış, 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayımlanan "İnsan Güvenliği Raporu" ile uluslararası alanda daha fazla ilgi çekmiştir. İnsan güvenliği yaklaşımı, güvenliği sadece askeri tehditlere karşı değil, aynı zamanda doğal felaketler, ekonomik eşitsizlikler ve sağlık sorunları gibi daha geniş kapsamlı tehditlere karşı bireyleri korumayı hedefleyerek güvenlik çalışmalarını daha kapsamlı ve insani bir çerçeveye oturtmuştur (Aydın, 2017).

Güvenlik çalışmaları, günümüzde daha dinamik ve kapsamlı bir alan haline gelmiştir. Küresel terörizm, siber güvenlik tehditleri, iklim değişikliği gibi yeni

tehditler, güvenlik alanının evrimini hızlandırmış ve güvenlik kavramını yalnızca devletler arası ilişkilerle sınırlı olmaktan çıkararak daha çeşitli boyutlara taşımıştır. Ayrıca, günümüzde güvenlik çalışmalarında öne çıkan konulardan biri "yumuşak güvenlik" (soft security) kavramıdır. Yumuşak güvenlik, askeri güç yerine diplomasi, insan hakları, kültürel etkileşimler ve uluslararası iş birlikleri gibi yöntemlerle güvenliği sağlamayı hedeflemektedir (Özdemir, 2014).

1.3. Geleneksel Güvenlik Anlayışı

20.yüzyıldaki savaşlar, uluslararası ilişkiler disiplinde geleneksel güvenlik anlayışının temelini oluşturmuş ve bu anlayış realizm teorisinin temel kavramlarıyla şekillenmiştir. (Keohane, 1984). Realizm, uluslararası sistemin anarşik doğasını ve güç mücadelesini merkeze alarak, devletlerin varlığını koruma ve güvenlik sağlama hedefleri doğrultusunda hareket ettiğini öne sürer. Bu perspektif, özellikle Soğuk Savaş döneminde baskın bir yaklaşım haline gelmiş; kapitalist ve sosyalist bloklar arasındaki ideolojik ve stratejik rekabet, uluslararası ilişkilerde güvenlik çalışmalarını yönlendiren temel faktör olmuştur (Baylis vd., 2017).

Soğuk Savaş boyunca, ulusal güvenlik kavramı, devletlerin stratejik analizlerinde merkezi bir rol oynamış; kitlesel imha silahları gibi teknolojik gelişmeler, bu dönemin güvenlik paradigmasını belirlemiştir (Hough, 2004). Waltz (1979), uluslararası sistemde devletlerin davranışlarını şekillendiren temel etkenin anarşi olduğunu savunur. Bu dönemde devletler, ulusal çıkarlarını maksimize etmek ve hayatta kalmak için güç biriktirme stratejilerine yönelmiştir. Ancak 1970'lerde ortaya çıkan petrol krizleri ve çevresel bozulmalar, güvenlik tehditlerinin yalnızca askeri kaynaklardan gelmediğini göstermiş ve bu durum güvenlik kavramının yeniden düşünülmesine yol açmıştır (Buzan, 1991).

Bu dönemde, çevresel krizler ve ekonomik istikrarsızlıklar, güvenlik tehditlerini çeşitlendirmiş ve güvenlik analizlerinde askeri olmayan unsurların da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur (Mathews, 1989). Ancak Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali (1979) ve 1980'lerde ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki gerginliğin artışı, ulusal güvenlik odaklı çalışmaların yeniden canlanmasına neden olmuş, realizmin etkisi yeniden güçlenmiştir (Collins, 2016).

Mearsheimer (2001), bu dönemdeki güvenlik çalışmalarının, uluslararası sistemin anarşik yapısını anlamak ve devletlerin hayatta kalma çabalarını analiz etmek açısından önemli olduğunu belirtir. Realizm, güvenliği sıfır toplamlı bir oyun olarak değerlendirir.

Bu yaklaşıma göre, bir devletin güvenliği artırma çabaları, diğer devletler için tehdit oluşturur ve bu da "güvenlik ikilemi" olarak bilinen bir duruma yol açar (Jervis, 1978).

Bu bağlamda, devletler sürekli olarak güç dengesini koruma veya kendi güvenliklerini maksimize etme çabası içinde hareket ederler. Özellikle saldırgan realizme göre, devletler yalnızca güvenliklerini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bölgesel veya küresel üstünlük elde etmeye çalışırlar (Mearsheimer, 2001). Güvenlik ikilemi, silahlanma yarışlarını ve ittifak sistemlerini teşvik ederek uluslararası ilişkilerde istikrarsızlık riskini artırabilir. Bunun sonucunda, devletler savunma kapasitelerini artırırken, diğer devletler de aynı şekilde karşılık vererek bir tür kısır döngü oluştururlar.

Neorealizm çerçevesinde, uluslararası sistemin anarşik yapısı nedeniyle devletler kendi güvenliklerini sağlamak için kendi kapasitelerine güvenmek zorundadır (Waltz, 1979). Ancak, güvenlik ikileminin aşılması noktasında güven artırıcı önlemler, uluslararası rejimler ve diplomatik girişimler önemli bir rol oynayabilir. Yine de realist bakış açısına göre, bu tür önlemler devletlerin çıkarlarına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir ve kalıcı bir güven ortamı yaratmakta yetersiz kalabilir.

Devletler, hayatta kalma hedefleri doğrultusunda rasyonel kararlar alır ve güçlerini artırmaya çalışır. Bu çerçevede, iş birliği ancak geçici çıkarlar doğrultusunda ve sınırlı bir şekilde gerçekleşebilir (Grieco, 1988).

Klasik realizm, insan doğasını ve güç arayışını uluslararası çatışmaların temel nedeni olarak görür (Morgenthau, 1948). Bu yaklaşıma göre, savaşlar kaçınılmazdır ve devletler yalnızca geçici bir denge sağlayabilir. Neo-realizm ise, bireylerin veya liderlerin rollerini küçümseyerek, sistemin yapısal özelliklerini vurgular. Waltz (1979), devletlerin benzer çıkarlarla hareket ettiğini ve uluslararası sistemin anarşik yapısının, devletlerin davranışlarını belirlediğini savunur.

Bu bağlamda, neo-realist yaklaşıma göre, uluslararası ilişkilerde güvenlik, anarşi nedeniyle her zaman belirsizdir ve devletler, "kendine yardım" sistemi içinde hayatta kalmak için sürekli güçlerini artırmaya çalışır (Waltz, 2001). Devletlerin kendi güvenliklerini sağlama çabaları, güç dengesi teorisinin temelini oluşturur ve bu durum, uluslararası ilişkilerdeki iş birliğini sınırlayan önemli bir etken olarak öne çıkar (Mearsheimer, 2001).

Realizm paradigması, uluslararası ilişkilerde devletin temel aktör olduğunu ve güvenliğin, devletin hayatta kalma mücadelesi çerçevesinde şekillendiğini savunur. Anarşik bir uluslararası sistemde iş birliği, güvenlik tehditlerini tamamen ortadan kaldırmaz, çünkü devletler arasındaki güvensizlik, sistemin temel bir özelliği olarak kalmaya devam eder (Jervis, 1978).

1.4. Genişletilmiş Güvenlik Anlayışı

Genişletilmiş güvenlik anlayışının temeli, güvenlik tehditlerinin doğasının değiştiği gerçeğine dayanır. Küresel ısınma, çevresel bozulmalar, göç ve ekonomik eşitsizlikler gibi sorunlar, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası güvenlik gündeminin merkezine yerleşmiştir (Mathews, 1989). Özellikle çevresel güvenlik, küresel ısınma ve doğal kaynakların tükenmesi gibi meselelerin devletler arası çatışmaların yanı sıra toplumsal istikrarı da tehdit edebileceğini göstermiştir (Homer-Dixon, 1991). Bu bağlamda, çevresel güvenlik sadece bir devlet meselesi değil, aynı zamanda insan ve topluluk güvenliği açısından da kritik bir konu olarak görülmektedir.

Genişletilmiş güvenlik kavramı, sadece çevresel tehditlerle sınırlı kalmamış; aynı zamanda ekonomik güvenlik ve insan güvenliği gibi boyutları da kapsamına almıştır. Ekonomik güvenlik, uluslararası piyasaların istikrarsızlığı, küresel finansal krizler ve gelir eşitsizliğinin ulusal güvenlik üzerindeki etkilerini analiz eder (Baldwin, 1997).

Bununla birlikte, toplumsal güvenlik ve sağlık güvenliği gibi alanlar da genişletilmiş güvenlik anlayışının ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Toplumsal güvenlik, kimlik ve kültürün korunmasını merkeze alırken, özellikle çok kültürlü ve çok etnik yapıları toplumlarda sosyal uyumu tehdit eden faktörlere dikkat çeker (Waeber, 1995). Sağlık güvenliği ise, COVID-19 gibi pandemilerin küresel düzeyde yarattığı etkilerle birlikte uluslararası güvenlik gündeminde önemli bir yer edinmiştir. Bu tür tehditler, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda ekonomik ve siyasi istikrar üzerinde de derin etkiler yaratmıştır.

Bu yeni güvenlik anlayışı, devletlerin ve uluslararası organizasyonların politikalarında da önemli değişikliklere yol açmıştır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve NATO gibi kuruluşlar, çevresel ve insani tehditlerin önlenmesi için iş birliği yapmayı, güvenlik politikalarının bir parçası haline getirmiştir (Paris, 2001). Ayrıca, 1990'larda gelişen eleştirel güvenlik çalışmaları, geleneksel güvenlik yaklaşımlarının sınırlılıklarını ortaya koymuş ve güvenlik kavramının kapsamını genişleten teorik katkılar sunmuştur (Krause ve Williams, 1997).

Genişletilmiş güvenlik anlayışı, bireylerden topluma, çevreselden ekonomiye kadar farklı düzeylerde güvenlik tehditlerini içermekte ve bu tehditlere karşı bütüncül yaklaşımlar geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Güvenlik, artık sadece devletlerin sınırlarını korumak değil; aynı zamanda bireylerin, toplulukların ve çevrenin güvenliğini sağlamayı içeren kapsamlı bir kavram haline gelmiştir (Buzan ve Hansen, 2009).

1.5. Güvenlikleştirme

Bu bölümde, genişletilmiş güvenlik anlayışının bir parçası olan güvenlikleştirme (securitization) kavramının teorik temelleri ve işleyişi üzerinde durulacaktır.

1.5.1. Güvenlikleştirme Teorisi

Avrupa güvenlik dinamiği üzerine yapılan araştırmalar bağlamında geliştirilen güvenlikleştirme (securitization) teorisi, Ole Wæver tarafından 1980'lerin sonunda ortaya konmuş, *Securitization and Desecuritization* (Güvenlikleştirme ve Güvenlikten Çıkarma) (1995) adlı eserinde ilk kez tartışılmış ve ardından Barry Buzan ile Jaap Wilde'nın iş birliğiyle 1998 yılında yayımlanan *Security: A New Framework for Analysis* (Güvenlik: Analiz İçin Yeni Bir Çerçeve) adlı çalışmalarında tam olarak ele alınmıştır. Genel olarak güvenlikleştirme, bir varoluşsal tehdide dair paylaşılan karşılıklı anlayışlar oluşturmak anlamına gelir. Çünkü tehditler, keşfedilecek objektif olgular değildir; tehditler politik toplumlar tarafından (karşılıklı etkileşim yoluyla) tanınır ve bu toplumlar, başarılı dilsel eylemler yoluyla tehditleri inşa eder.

Güvenlikleştirme süreci belirli bir yapıya sahiptir ve pratikte güvenlik anlayışının teorik doğasını sınırlayarak varoluşsal tehditlerin tanımlanmasını, acil eylemleri içerir ve kuralların ihlaliyle birimler arasındaki ilişkilerde etkiler yaratır. Diğer bir deyişle, güvenlikleştirme teorisi, belirli yapılandırıcı ve dilsel koşullar göz önünde bulundurulduğunda, bir söylemci ile bir izleyici arasındaki karşılıklı etkileşimi tanıır. Bir varlıkla (geleneksel olarak ama sadece devletle değil) ilgili bir varoluşsal tehdit dilinin özgül bir şekilde yapılması, bir konuyu "oyunun kurallarının ötesine" taşır ve bu sorunu ya özel bir politika türüyle ya da politikanın ötesinde bir mesele olarak çerçevelendirir (Buzan vd., 1998). Eğer önemli bir izleyici topluluğu, yani süreç için gerekli olan kaynakları (maddi, sembolik vb.) sağlayan toplum, bu söylemi (speech act) kabul eder ve nesnenin korunması ve savunulması için acil önlemler alınmasını kabul ederse, mesele güvenlikleştirmenin konusu haline gelir. Ancak bu, bir varoluşsal tehdidin gerçekten mevcut olduğu için değil, bu şekilde algılandığı için olur (Avrupa Birliği Konseyi, 2008).

Güvenlikleştirme böylece iki aşamada gelişir (Avrupa Birliği Konseyi, 2008) İlk aşamada, güvenlikleştirme aktörü, mevcut politik düzeni tehdit eden bir durumu fark eder ve buna olağanüstü önlemlerle müdahale etme hakkını talep eder. İkinci aşama ise, söylemin "ilgili" izleyici tarafından kabul edilmesidir ve bu da olağanüstü önlemlerin alınmasını meşrulaştırır. Bu kavramsal yapı, her şeyin güvenlik meselesine

dönüşebileceği ve herhangi bir aktörün güvenlikleştirme hareketini başlatabileceği izlenimini verebilir. Bu nedenle, güvenlikleştirme ajanının, tehditlerin gerçek varlığından bağımsız olarak tehdit algısını sosyal ve politik olarak inşa etme yeteneğine ve otoritesine sahip olması gerektiğini vurgular; bu da onun teklifinin uluslararası politik sahnede serbestçe geçmesini sağlar.

Waeber (1995) için güvenlikleştirme, elitlerin stratejik söylemini öne çıkarır, çünkü yalnızca kurumsal yapıda ayrıcalıklı bir konumda olanlar, belirli bir referans nesnesini güvenlik meselesine dönüştürebilir. "Tanım gereği, bir mesele güvenlik sorunu olur, çünkü elitler bunun böyle olduğunu ilan eder."

Öte yandan, yalnızca otorite ve kapasiteye sahip bir söylemci, başarılı bir dilsel eylem garanti etmez. Söylemin kabul edilmesi gerekir, yani bir politik topluluğun sorunu güvenlik bağlamında ele alması gereklidir. Güvenlikleştirme, bir toplumsal karşılıklı etkileşim süreci olarak, bireylerden değil, bir politik topluluktan kaynaklanır ve bu nedenle, politik anlayışa dayalı bir güvenlik mantığına dayanır.

Carl Schmitt'e göre siyasetin belirleyici özelliği, bir konunun doğasından ziyade, aktörlerin ona karşı geliştirdiği "özellikle yoğun" ilişkilerde yatmaktadır. Bu yoğunlaşma, en uç noktasında her konuda "dost ve düşman" arasında kesin bir ayrım yaratır ve bu ayrım, politik eylemlerin ve motivasyonların temel yönlendiricisi haline gelir. Xavier'e (2010) göre Schmitt, düşmanı bireysel anlamda nefret edilen bir kişi (inimicus) olarak değil, kolektif bir karşıtlık içeren bir insan grubu, yani halk düşmanı (hostis) olarak tanımlar. Dini, ahlaki, ekonomik veya etnik farklılıklar, eğer yeterince güçlü ve belirgin hale gelirse, insanları dostlar ve düşmanlar olarak ayırıştırabilecek bir politik karşıtlığa dönüşebilir. Schmitt (1932), bu durumu siyasetin en yoğun ve uç biçimi olarak tanımlar.

Güvenlikleştirme teorisine göre, herhangi bir konu, eğer yeterince yoğunlaştırılırsa, varoluşsal bir tehdit olarak sunulacak şekilde güvenlik meselesine dönüştürülebilir. Buzan vd. (1998), Schmittçi bir mantığı paylaşarak, kamusal meselelerin güvenlik alanına kaydırılabileceği bir spektrum önerir. Bu spektrumda, bir uçta, devletler tarafından dikkate alınmayan, politikleşmemiş meseleler vardır. Spektrumun ortasında, hükümetin karar almasını ve kaynak tahsisini gerektiren, politik ve kamusal alanlarda yer alan meseleler yer alır. Diğer uçta ise, varoluşsal tehdit olarak sunulan, güvenlik konusu olarak etiketlenmiş meseleler bulunur. Bu meseleler hemen önlem alınmasını gerektirir ve normal politik uygulama sınırlarının ötesinde hareketleri meşrulaştırır.

Bu nedenle güvenlikleştirme, siyasallaşmanın en uç biçimi olarak görülebilir. Teorik olarak herhangi bir kamu sorunu üç farklı düzeyde ele alınabilir: Siyasallaştırılmamış olabilir (devlet konuyla ilgilenmez ve kamu tartışmasına konu olmaz), siyasallaştırılabilir (konu kamuoyu gündemine girer, siyasi kararlar alınmasını ve kaynak tahsis edilmesini gerektirir) veya güvenlik sorunu haline gelebilir. Bir mesele güvenlik sorunu olarak ele alındığında, varoluşsal bir tehdit olarak sunulur ve bu da acil müdahaleleri gerektirir. Böylece, olağan demokratik süreçlerin dışına çıkan siyasi kararlar meşrulaştırılabilir.

Bu yaklaşım, güvenlikleştirme söyleminin nasıl oluşturulduğunu ve genişletilebileceğini ortaya koyarak güvenlik kavramına yeni bir boyut kazandırır. Güvenlikleştirme, bir konunun güvenlik tehdidi olarak sunulmasını sağlayan retorik bir süreçtir. Bu süreç, güvenlik söyleminin öznel doğasını vurgularken, aynı zamanda belirli bir tehdidin diğer referans nesnelere de uygulanabilecek şekilde genişletilmesine olanak tanır.

Bununla birlikte, güvenlikleştirme süreci, ele alınan konunun en yüksek öncelik seviyesine çıkarılmasını talep eder. Bu durum, güvenliğin aynı zamanda siyasi bir olgu olduğunu gösterir ve hükümetler üzerinde ciddi etkiler yaratabilir. Güvenlikleştirilen bir konu, olağan politika süreçlerinden ayrılarak acil önlemler gerektiren bir durum olarak sunulur. Böylece, devletler ve karar alıcılar, olağan prosedürlerin dışına çıkarak istisnai tedbirler almayı meşrulaştırabilir. Bu bağlamda, "Güvenlikleştirme, acil önlemler gerektirir ve normal usul sınırları dışındaki eylemleri haklı çıkarır" (Buzan vd., 1998).

Hakim siyasi düzene meydan okunduğunda, bu genellikle önceden belirlenmiş kuralların dışına çıkan bir karar verme kapasitesini gerektirir ve normal prosedürlerin askıya alınmasına yol açar. Bu durumda, istikrarsızlığın kesin bir şekilde çözülmesi için eylemde bulunulması beklenir. Güvenlikleştirme teorisi, varoluşsal bir tehdit algısı ortaya çıktığında olağanüstü önlemler gerektiren bir istisna durumunun gerçekleştiğini kabul eder. Bu süreçte, önceden tanımlanmış kurallar geçerli değildir, bu nedenle güvenlik algısının inşası, karar vericinin bulunduğu bağlamdan etkilenmeden vurgulanmış olur. Bu durum, güvenlikleştirme teorisinin, güvenliğin bağlamlardan bağımsız genel bir anlamı olduğunu varsayan analitik çerçevelere şüpheykle yaklaşmasına neden olur. Ancak, güvenlik için belirli bir özü sürdürme endişesi, güvenlik anlayışının bağlamlardan bağımsız olup olmadığına dair bir belirsizlik yaratır (Ciuta ve Ferreria, 2010).

Buzan ve arkadaşlarına (1998) göre güvenlikleştirme sürecine dahil olan unsurlar şunlardır:

- a) konuşma eylemleri;
- b) tehditlere karşı savunmasız referans nesneler;
- c) belirli bir referans nesnesinin güvenlik sorunu olarak tanımlanması;
- d) güvenlikleştirme sürecine katılan işlevsel aktörler, (katılıp katılmadıkları önemlidir).

Bu unsurlar, analiz seviyelerine göre, uluslararası sistemden yerel ya da ulus ötesi çıkar gruplarına kadar farklı düzeylerde ortaya çıkabilir. Bu seviyeler arasında etkileşimlerin dinamikleri, güvenlik kararlarını önemli ölçüde etkiler. Çalışmamızın devamında güvenlikleştirmenin unsurları olan söylem analizi, referans nesneleri güvenlikleştirme aktörleri, güvenlikleştirmede toplumsal kabul ve güvensizleştirme kavramları anlatılacaktır.

1.5.1.1. Söylem Analizi

Geleneksel güvenlik anlayışı, genellikle fiziksel ve maddi boyutlara odaklanırken, güvelikeştirme; dilin, fikirlerin yayılması ve kurumsallaşması için bir araç olarak ele alır. Bu yaklaşım, Yapısalcılıkla (Constructivism) yakın bir ilişki içindedir (Adler, 2006). Güvenlikleştirme teorisine göre, dil sadece gerçeği tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda onu şekillendirir; çünkü dil, anlam ileten ve konuşmacılar tarafından belirli bir anlam atanan kanaldır. Bu bağlamda, güvenlikleştirme sürecinde belirli aktörler, belirli meseleleri varoluşsal tehdit olarak sunmak için retorik ve semiyotik öğelerle donatılmış bir söylem (discourse) inşa eder. Bu söylemler, güvenlik algısını oluşturan ve toplumsal olarak kabul edilen tehditleri temsil eder (Buzan, Waever ve Wilde, 1998). Güvenlik, bu anlamlar ve etkiler üzerinden doğrudan incelenebilir. Bu da uluslararası ilişkilerde post-yapısalcı bir teorik yapı olan konuşma eylemi (speech act) teorisini besler (Austin, 1962).

Söylem teorisine göre, bir şey söylendiğinde, sadece söylendiği için gerçekleşmiş olur (Austin, 1962). Weaver (1995) ise "diskurun kendisi bir eylemdir" der. Tehdit referansı yapan kelimeler, sadece dilsel işaretler değil, aynı zamanda tehditleri ortadan kaldırmak için önlemler alınması talebini de içerir. Bu, güvenlik eylemlerini uygulayabilen devlet temsilcisi bir aktör olduğunda daha da pekişir. Ancak, Buzan vd. (1998) bir şeyin varoluşsal bir tehdit olarak sunulmasının, kendi başına güvenlikleştirme oluşturmadığını vurgular. Güvenlikleştirme süreci, bir aktörün tehdit algısını ortaya koymasıyla başlar, fakat konu yalnızca izleyiciler tarafından güvenlik olarak kabul edildiğinde güvenlik meselesi haline gelir. Bu bağlamda, söylemler güvenlik üreticilerinden çok, güvenliğin intersübjektif yapısının bileşenleri olarak görülür.

Söylemler, aktör ile izleyici arasında bir güvenlik hareketinin başlatılmasına olanak tanır (Buzan vd., 1998).

Austin'in Dilsel Pratiksel Teorisi, güvenlikleştirme teorisinin merkezinde yer alır. Bu teoride, doğrulama eylemleri ile performatif eylemler arasında bir ayrım yapılır. Cümlelerin, olayları ve gerçeği tanımlamak için kullanılmasının yanı sıra, bir şeyi gerçekleştirmek (perform) için de kullanılması arasında bir fark vardır (Marcondes, 2003). Performatif bir ifade, gerçekleştirebilecek bir eylemin niyetini ifade eder. Başarılı bir performatif eylemin gerçekleşmesi için yalnızca kelimeleri söylemek yeterli değildir; belirli koşulların sağlanması gerekir. Bu koşullar, kasıtlı ve gerçek öğeleri birleştirir. Performatif bir ifadede konvansiyonel olarak kabul edilmiş bir prosedür olmalı, belirli bir etki yaratmalı ve doğru kelimeler belirli kişiler tarafından, zaman ve mekânın özel koşullarında söylenmelidir (Austin, 1962). Bu nedenle, performatif eylem ve onun gerçekleştiği bağlam arasında gerekli bir bağımlılık vardır. Bir konuşma eylemi ile ortam arasındaki uyumsuzluk, eylemi başarısız kılar (Austin, 1962).

Başarılı bir performatif, adlandırdığı durumu varlığa getirir ve bu diskurun özünde üç eylem bulunur. Bu üç eylemin birleşimi, konuşma eyleminin durumunu oluşturur (Austin, 1962):

1. Lokusyoner eylem (Locutionary act): Belirli bir anlam veya referans içeren bir ifadenin söylenmesidir (bir şeyi söylemek).

2. İllokusyoner eylem (Illocutionary act): Performatif dilin özünü oluşturur. Konuşmacının bir ifadeyi söylerken gerçekleştirmeyi amaçladığı şeyi dinleyicinin anlamasıyla ortaya çıkar (bir şey söylerken yapılan eylem).

3. Perlokusyoner eylem (Perlocutionary act): Söylenenlerin dinleyici üzerinde bir etki yaratarak onların duygularını, düşüncelerini veya davranışlarını değiştirdiği durumdur.

Güvenlikleştirme teorisine göre, eylemin perlokusyoner boyutu temeldir. Yani, tehdidin kabulü ve izleyicilerin kabulüyle birlikte, sorunun yönetme biçiminin nasıl değiştiğini kontrol etmek önemlidir. Teorisyenler, konuşma eyleminin etkisini, başarılı olursa, bir güvenlikleştirme (securitizasyon) yapılandıracağını belirtirler. Güvenliği tanımlayan kriter, dolayısıyla, metinsel olup, "güvenlik olarak tanımlanan mantık ve retorik ele alındığı" bir dilde yer alan "argümanlar" ile belirlenir (Avrupa Birliği Konseyi, 2008).

Buzan ve arkadaşları (1998), konuşma eyleminin başarılı olma olasılığını etkileyen iki ana koşulu tanımlar: İçsel ve dışsal koşullar bu koşullar, bir konuşma eyleminin güvenlik gibi önemli bir konuya ilişkin etkinliğini belirler.

1.5.1.2. İçsel Koşul: Dilbilimsel ve Gramatikal Şartlar

İçsel koşul, konuşma eylemlerinin dilsel özelliklerine dayanır ve güvenlikle ilgili dilin, özellikle tehdit içeren unsurların, etkili bir şekilde kullanılmasını gerektirir. Konuşma eyleminin kuralları ve gelenekleri ile uyum içinde olması, ayrıca bir güvenlik tehdidini vurgulayan ve dinleyicinin güvenlik endişelerini tetikleyen bir "plot" (senaryo) oluşturması gereklidir. Örneğin, iklim değişikliğinin güvenlik tehditlerine dönüştürülmesi sürecinde, güvenlik terimlerinin doğru kullanılması, güvenlikçi bir dilin inşa edilmesi içsel koşulun bir parçasıdır. Bu, iklim değişikliğinin tehdit olarak tanımlanmasında kullanılan metaforlar, betimlemeler ve argümanların etkinliğini artırır (Buzan vd., 1998).

1.5.1.3. Dışsal Koşul: Sosyo-Bağlamsal Durumlar

Dışsal koşul, konuşmacının otorite pozisyonu ve izleyici kitlesi ile olan ilişkisini ifade eder. Bu koşul, özellikle güvenlik ile ilgili meselelerin konuşulmasında, konuşmacının kamuoyunda kabul gören bir figür olup olmadığına, kriz zamanlarında kararlar alma yeteneğine ve güvenlik bağlamındaki etkisine dayanır. Bu bağlamda, medya ve diğer kamuoyu aktörleri büyük rol oynamaktadır. Medyanın, hükümetler ve diğer güvenlik aktörleri tarafından desteklenen güvenlik tehditlerini yayma yeteneği, dışsal koşulun önemli bir parçasıdır. Medya, toplumsal algıyı şekillendirme ve krizleri büyütme kapasitesine sahip bir aktör olarak, güvenlik meselelerinin geniş kitlelere ulaşmasında önemli bir araçtır (Avrupa Birliği Konseyi, 2008). Özellikle iklim değişikliği gibi toplumsal krizlerin güvenlik tehditlerine dönüştürülmesinde medya, olayların dramatize edilmesinde ve kamuoyu oluşturulmasında belirleyici bir rol oynar.

Güvenlik ile ilgili bir konuşma eyleminin başarılı olabilmesi için, içsel koşulların dilsel olarak güvenlik tehditlerine uygun bir şekilde yapılandırılması ve dışsal koşulların da konuşmacının toplumsal ve politik otoritesinin yanı sıra medyanın rolüyle desteklenmesi gereklidir. Bu, iklim değişikliği gibi küresel bir tehdit ile ilgili güvenlik algılarının şekillenmesinde kritik bir faktördür.

1.5.1.4. Referans Nesneleri

Referans nesneleri, güvenlik politikalarının merkezine yerleşen ve varoluşsal tehditler olarak kabul edilen unsurlar olarak tanımlanır. Bu unsurlar, hayatta kalma hakkına sahip kabul edilen değerler olup, devlet egemenliği, ulusal kimlik, çevre, ekonomik istikrar gibi kavramları içermektedir. Güvenlik objeleri, tehditler karşısında korunması gereken değerler olarak, alınacak güvenlik önlemleriyle yakından ilişkilidir

(Buzan vd., 1998). Devlet genellikle güvenlik objesi olarak geleneksel bir anlayışla kabul edilse de küresel ısınma, ticaret serbestliği veya kültürel kimlik gibi daha geniş ya da dar değerler de zamanla güvenlik gündeminin önemli unsurları haline gelebilir. Bu bağlamda, güvenlik objeleri, sadece devletin egemenliğini değil, aynı zamanda çevresel ve toplumsal unsurları da kapsayan daha geniş bir kavramsal çerçeveye sahiptir (Buzan, 1991).

Devlet, güvenlik politikalarının en belirgin odak noktası olmakla birlikte, pratikte bazı unsurların güvenlik referansı haline gelmesi, çeşitli koşullara bağlıdır. Bu bağlamda, ölçek önemli bir değerlendirme faktörüdür. Bireyler veya küçük gruplar, genellikle kendi hakları ile güvenlik meşruiyeti kurmakta zorluk çekerken, daha büyük topluluklar, örneğin devletler ya da medeniyetler, daha elverişli koşullarda güvenlik meşruiyeti sağlamada avantajlıdır (Waeber, 1995). Bu nedenle, devletler, uluslar veya medeniyetler gibi topluluklar, daha geniş objelere kıyasla, güvenlik konularında daha güçlü bir referans oluşturur.

Bununla birlikte, güvenlik objelerinin evrimi, sadece devletin egemenliğini değil, aynı zamanda diğer toplumsal ve çevresel unsurların da giderek daha fazla güvenlik endişelerinin odağı haline gelmesine olanak tanımaktadır (Buzan, 2006). Örneğin, çevre güvenliği ya da ekonomik istikrar gibi daha geniş tehditler, zamanla daha fazla dikkate alınan güvenlik objeleri olarak öne çıkmaktadır. Bu, güvenliğin daha geniş bir alana yayıldığını ve daha önce geleneksel olarak devletle özdeşleşen güvenlik anlayışının, toplumsal, çevresel ve ekonomik faktörlerle birleşerek daha karmaşık bir yapı kazandığını göstermektedir.

1.5.1.5. Güvenlikleştirme Aktörleri ve Fonksiyonel Aktörler

Güvenlik, inşa edilen bir süreç olarak ele alınmalı ve bu süreçte öznel faktörlerin birlikte hareket ettiği anlaşılmalıdır. Güvenlik, yalnızca objeler veya öznelere bağlı olarak var olamaz; daha ziyade, özneler arası bir alanda şekillenir. Bir konuşma eylemi, tek başına güvenlikleştirme için yeterli değildir; bir veya daha fazla aktör, kuralları ihlal eden bir söylemi başlatmalı ve bu söylem, dinleyiciyi güvenliği kabul etmeye ikna etmelidir (Buzan vd., 1998). Bu süreçte devlet, güvenliğin önemli bir aktörü olarak kabul edilse de zamanla devlet dışı aktörlerin de güvenlik inşasında önemli roller üstlenebileceği öne sürülmektedir. Güvenlik, yalnızca devletin egemenliğine dayalı bir kavram olmanın ötesine geçer ve çeşitli toplumsal ve uluslararası aktörler de bu sürecin parçası olabilir (Buzan, 1991).

Bu gelişmeler, güvenliğin aktörler arası bir süreç olduğunu ve devletin rolünün daha esnek ve çeşitli olabileceğini göstermektedir. Güvenlikleştirme perspektifinde, güvenliğin sadece devletle sınırlı olmadığı, aynı zamanda farklı aktörlerin bu süreci şekillendirebileceği vurgulanmaktadır (Buzan vd., 1998). Bu bağlamda, devlet, güvenliği yönlendiren birincil aktör olarak kalmaya devam etse de yerel, bölgesel ve küresel düzeyde devlet dışı aktörlerin güvenlik süreçlerine etkisi giderek artmaktadır. Örneğin, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), çevresel güvenlik konularında önemli bir rol oynamaktadır ve güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde etkili olabilirler (Floyd, 2007).

Fonksiyonel aktörler, doğrudan güvenlikleştirme sürecine dahil olmasalar da dolaylı olarak sektörel dinamikleri etkileyebilirler. Bu aktörler, güvenlik alanında değişim yaratabilecek etkilere sahip olup, devletin güvenlikleştirme süreçlerini yalnızca top-down (yukarıdan aşağıya) bir yaklaşım olarak değil, aynı zamanda bottom-up (aşağıdan yukarıya) etkilerle şekillendirebileceğini gösterir. Bu noktada, yerel aktörlerin ve sivil toplumun daha aktif bir şekilde güvenlik politikalarına dahil olabileceği bir döneme girilmektedir. Bu, güvenlik anlayışının sadece devletin egemenliği ile değil, daha geniş bir aktörler ağının etkileşimi ile inşa edileceğini ortaya koymaktadır

1.5.1.6. Güvenlikleştirme Sürecinde Toplumsal Kabul

Güvenlikleştirme, belirli bir konunun güvenlik tehdidi olarak tanımlanması ve bu tehdide karşı olağanüstü önlemler alınmasının meşrulaştırılması sürecidir (Buzan, Waeber ve Wilde, 1998). Ancak bir meselenin başarılı bir şekilde güvenlikleştirilmesi için yalnızca siyasal aktörlerin söylemleri yeterli değildir; toplumun da bu söylemi benimsemesi ve tehdidi gerçek bir güvenlik sorunu olarak algılaması gerekmektedir (Balzacq, 2005). Toplumsal kabul, güvenlikleştirme sürecinin temel bileşenlerinden biri olup, güvenlik söylemlerinin kamuoyunda nasıl yankı bulduğunu ve destek gördüğünü ifade eder.

Güvenlikleştirme sürecinde toplumsal kabul, özellikle çevresel güvenlik gibi konularda belirleyici bir faktördür. İklim değişikliği, kuraklık ve göç gibi meseleler, toplum tarafından ciddi bir tehdit olarak algılanmadıkça etkili politikaların geliştirilmesi ve uygulanması zorlaşır (Floyd, 2019). Bu nedenle devletler, uluslararası kuruluşlar ve diğer aktörler, medya ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kamuoyunu ikna etmeye çalışarak güvenlikleştirme sürecini pekiştirmeye yönelir.

Medya, güvenlikleştirme sürecinde toplumsal kabulü şekillendiren en önemli araçlardan biridir. Kriz anlarında kullanılan dil ve haber söylemleri, halkın belirli bir

meseleyi güvenlik tehdidi olarak görüp görmemesinde belirleyici bir rol oynar (Stritzel, 2007). Örneğin, aşırı hava olayları veya kitlesel göç hareketleriyle ilgili haberlerin "kriz" veya "ulusal güvenlik meselesi" olarak sunulması, kamuoyunun bu konulara yönelik algısını değiştirebilir ve daha sert güvenlik politikalarının desteklenmesine yol açabilir.

Bununla birlikte, toplumsal kabul her zaman homojen değildir. Farklı toplumsal gruplar, güvenlikleştirme söylemlerine farklı tepkiler verebilir. Örneğin, çevresel tehditlerin güvenlikleştirilmesi, bazı kesimler tarafından acil müdahale gerektiren bir durum olarak görülürken, diğerleri tarafından aşırı müdahale veya siyasi manipülasyon olarak değerlendirilebilir (Ciuta, 2009). Bu bağlamda, güvenlikleştirme sürecinin demokratik süreçlerle desteklenmesi ve kamuoyunun katılımının sağlanması, politikaların meşruiyeti açısından kritik öneme sahiptir.

Toplumsal kabul, güvenlikleştirme sürecinin başarısında merkezi bir rol oynamaktadır. Güvenlikleştirilen bir meselenin geniş bir kabul görmesi, politik karar alma süreçlerini etkileyerek güvenlik önlemlerinin meşrulaştırılmasını kolaylaştırır. Bu nedenle, güvenlikleştirilen konuların yalnızca devlet politikaları açısından değil, toplumsal kabul dinamikleri çerçevesinde de ele alınması gerekmektedir.

1.5.1.7. Güvensizleştirme Süreci

Buzan ve arkadaşları (1998), güvenlikleşmenin, bir sorunun geleneksel politika parametreleriyle ele alınamayacak şekilde güvenlik alanına taşınmasını ifade ettiğini belirtir. Güvenlikleşme, güvenlik ile ilgili meselelerin olağan prosedürlerle değil, acil ve istisnai önlemlerle ele alınmasını gerektirir. Bu süreç, devletin ve demokratik politikaların devre dışı bırakılması anlamına gelir, bu da idealde engellenmesi gereken bir durum olarak görülür. Güvenlikten çıkarma (desecuritization), bir sorunun güvenlik alanından çıkarılarak normal siyasi tartışmalar ve prosedürler kapsamında yeniden ele alınmasını ifade eder (Buzan vd., 1998). Waever (1995), güvenlikleşmenin tersine bir strateji olarak, tehdit olarak ilan edilmiş bir sorunun güvenlikten çıkarılması gerektiğini ve daha açık bir diyalog ve tartışma ortamı yaratılmasını önerir. Bu, tehdit algısını daha kontrollü ve verimli bir şekilde yönetme olanağı sağlar.

Güvensizleştirme, bir sorunun tehdit olarak tanımlanmasını engellemeyi ve onu toplumsal ve siyasal tartışma alanına dahil etmeyi amaçlar. Bu süreç, sadece güvenlikçiler tarafından değil, aynı zamanda araştırmacılar ve güvenlik profesyonelleri tarafından da desteklenebilir, çünkü bu aktörlerin söylemleri tehdit algısını değiştirebilir (Waever, 1995). Bu bağlamda, güvenlikten çıkarma, tehdit sorunlarının daha geniş bir

siyasi projeye dönüştürülmesi için bir fırsat sunar ve güvenlik dışındaki alanlarda daha geniş bir diyalog için zemin hazırlar.

Güvensizleştirme, güvenlik meselelerinin politize edilmesinden, bu meselelerin bir tehdit olarak tanımlanmasından ve bu sorunların ele alınmasında daha geniş bir katılım yaratılmasından farklıdır. Bu süreç, daha az manipülatif bir yaklaşım sunar ve açık tartışmalar için bir zemin hazırlar (Waever, 1995). Ancak Waever (1995), güvenlikten çıkarma sürecinin sadece güvenlik terimleriyle çerçevelemeyle değil, bu terimlerden uzaklaşarak gerçekleşeceğini belirtir. Güvenlikten çıkarma, sınırlı bir güvenlik anlayışının ötesine geçerek daha geniş bir siyasi projeyi şekillendirmeyi amaçlar.

1.6. Kopenhag Okulu ve Güvenlik

Geleneksel güvenlik perspektifinin dar temellerini sorgulayan yaklaşımlar arasında, odak noktasını uluslararası ortamda barışı yapılandıracak mekanizmaların inşasına koyan Kopenhag Okulu yer almaktadır. 1985 yılında kurulan Kopenhag Barış Araştırmaları Enstitüsü (COPRI), güvenlik kavramını genişleterek bunu askeri alandan diğer alanlara da yaymış ve dikkate alınması gereken daha fazla değer ve tehdit ortaya koymuştur (Buzan vd., 1998). Okul, genellikle "düşük siyaset" olarak bilinen, belirsiz temalarla ilgili daha doğrudan yanıtlar sağlamakla kalmamış, aynı zamanda belirli sorunların güvenlik meselesine dönüştürülme süreçlerini anlamak için güvenikleştirme teorisini geliştiren önemli bir analiz aracı oluşturmuştur.

1970'lerde, güvenlik gündemi Soğuk Savaş ve askeri gücün egemenliği etrafında dönerken, petrol krizleri uluslararası ekonomik meseleleri dünya sahnesindeki güvensizliğin bir kaynağı olarak ön plana çıkardı. Kalkınma koşullarını sağlamak ve tedarik pazarlarına erişim sağlamak, devletlerin ortak bir kaygısı haline geldi (Buzan vd., 1998). 1980'lerin başında, Japonya'nın "Yoshida Doktrini" çerçevesinde "tam güvenlik" (comprehensive security) kavramı ortaya çıktı. Bu kavram, uluslararası düzeydeki gerilimleri en aza indirmeyi ve ekonomik hedefleri merkeze almayı amaçladı (Krause ve Williams, 1997).

Aynı dönemde, Batı'daki endüstrileşmiş ülkelerde çevre bilinci gelişmiş ve çevre politizasyonu artmıştı. Ancak bu ABD ile Sovyetler arasındaki gerilimle gölgelenmişti. Akademik alanda, Lester Brown'un *National Security Redefinition* (1977) ve Richard Ullman'ın *Redefining Security* (1983) makaleleri, yeni tehditler ve güvenlik zayıflıkları için farklı bir perspektif sunmuştur. Ullman (1983) "Ulusal güvenliği yalnızca askeri

terimlerle tanımlamak, gerçekliğin derinlemesine yanlış bir görüntüsünü sunar" diyerek güvenliğin çeşitlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Kopenhag Okulu tam da bu dönemlerde (1980'lerde) güvenlik çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirerek geleneksel güvenlik anlayışından farklı bir yaklaşım geliştirmiştir. Okulun kurucularından Ole Waever ve Barry Buzan, güvenliğin sosyal olarak inşa edilen bir süreç olduğunu ileri sürmüştür (Buzan, Waever ve Wilde, 1998). Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme teorisi aracılığıyla güvenliğin sadece askeri tehditlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve çevresel tehditleri de kapsayan daha geniş bir perspektifle ele alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde'nin "Güvenlik: Analiz için Yeni Bir Çerçeve" adlı eseri güvenlik çalışmalarına yönelik bu yeni yaklaşımı kavramsallaştırmaktadır.

Yazarlar, kitabın önsözünde çalışmalarının temel amacını şöyle açıklamışlardır:

"... Güvenlik çalışmalarının temelini savaş ve güç olduğu görüşüne karşı çıkıyoruz. ... Bunun yerine, referans nesnelere yönelik tehditleri ve bu tehditlerin hem askeri hem de askeri olmayan yönlerinin güvence altına alınmasını inceleyerek güvenlik çalışmalarına daha radikal bir perspektif kazandırmak istiyoruz. ... Tehditler ve zafiyetler, askeri ve askeri olmayan birçok farklı alanda ortaya çıkabilir; ancak güvenlik sorunları olarak kabul edilmeleri için, onları yalnızca politik olanın normal akışından ayıran kesin tanımlanmış kriterleri karşılamaları gerekmektedir" (Buzan vd, 1998: 4-5)."

Daha önce de belirtildiği gibi, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemdeki yapısal değişiklikler, ana akım teorilerin güç ve güvenlik konusundaki yaklaşımlarını yetersiz kılmıştır. Bu bağlamda, yeni ve eleştirel görüşler arasında Kopenhag Ekolü, sunduğu farklı kavramlar ve analiz çerçeveleriyle öne çıkmıştır. Kopenhag Okulu olarak adlandırılan bu yaklaşım, güvenlikleştirme teorisi, bölgesel güvenlik kompleksleri ve yeni güvenlik sektörleri gibi birçok yeni kavramı uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmıştır. Bu yeni kavramlar dizisi içinde, Waever'in öncülüğünü yaptığı "güvenlikleştirme teorisi" zamanla yaygınlaşmış ve disiplinin güvenlik çalışmalarında önemli bir konum kazanmıştır.

Okul, zaman içinde evrim geçirse de temel araştırma yöneliminde bir süreklilik göstermiştir. Bununla birlikte, Bill McSweeney'in 1996 yılında yayımladığı eleştirel makalesi, bu yaklaşıma "Kopenhag Okulu" adını kazandırmıştır. Kopenhag Okulu, teorik çerçevesini birbirinden ayırışan ancak birbiriyle bağlantılı araştırma alanlarının bir birleşimi olarak şekillendirmiştir.

Ken Booth'a göre, bu çerçeve, neorealist, liberal ve postyapısalcı varsayımları bir araya getirmektedir (Booth, 2007: 164). Neorealizm bağlamında, Kopenhag Okulu geleneksel güvenlik tartışmalarına bağlı kalmış ve güvenlik kavramını yeniden ele alırken çatışma, savaş, hayatta kalma ve sıfır toplamlı düşünme gibi realist unsurları teyit etmiştir (Williams, 2003). Postyapısalcılığın etkisi ise, Okulun analiz nesnesi olarak söylem ve söylemsel yapıları tercih etmesinde görülmektedir. Ayrıca, Kopenhag Okulu, toplumsal inşacılıkla da ortak noktalar paylaşmaktadır; her iki yaklaşım da güvenlik alanında dili eylem olarak ele almanın faydalarını vurgulamaktadır (Nunes, 2016).

Holger Stritzel'in sosyal inşacılık tanımını dikkate alarak, Kopenhag Okulu'nun radikal bir sosyal inşacı yaklaşım sunduğunu söyleyebiliriz. Bu yaklaşıma göre, güvenlik gözlemciler tarafından değil, aktörler tarafından inşa edilir. Yani tehditler, aktörler ve izleyici kitle arasındaki karşılıklı etkileşim sonucu belirlenirken, araştırmacı bu süreci dışarıdan analiz eder (Roe, 2005: 54). Böylece bir meselenin siyasallaşmamış (non-politicized), siyasallaşmış (politicized) ya da güvenlikleştirilmiş (securitized) olup olmadığını belirlemek mümkündür. Ayrıca, siyasallaşmamış bir konunun nasıl siyasallaştığı ve güvenlikleştirme sürecine nasıl evrildiği de incelenebilir (Emmers, 2016: 170).

Columba Peoples ve Nick Vaughan-Williams, Kopenhag Okulu'nun Barry Buzan ve Ole Wæver'in yenilikçi araştırmalarının birleşimi olduğunu öne sürmektedir. Buzan, 1983 yılında yayımladığı *People, States and Fear* adlı kitabında güvenlik sektörlerini sistem yapısı açısından ele alırken, Wæver "güvenlikleştirme" kavramını geliştirmiştir. Buzan, realizm ve sosyal inşacılığı birleştirerek, realistlerin anarşi vurgusunu kabul etmekle birlikte güç mücadelesini anakronik (geçerliliğini yitirmiş) bir kavram olarak değerlendirmektedir (Jorgensen, 2010: 94-95). Wæver ise postyapısalcı bir bakış açısına sahiptir ve güvenliği bir söylem eylemi (speech act) olarak tanımlar:

"Bir devlet temsilcisi 'güvenlik' kelimesini dile getirdiğinde, belirli bir gelişmeyi özel bir alana taşıyarak, onu engellemek için her türlü önlemi alma hakkını talep eder." (Hansen, 2000).

Bu teorik birleşim sonucunda Kopenhag Okulu üç temel temayı ön plana çıkarmaktadır:

1. Güvenlik kavramının genişletilmesi (güvenlik sektörleri),
2. Devlet merkezli tehdit algılarının değişkenlik göstermesi ve toplumsal olarak inşa edilmesi (bölgesel güvenlik kompleksleri),
3. Güvenlikleştirme süreci.

1.6.1. Kopenhag Okulu Sektörler

Kopenhag Okulu'nun erken döneminde araştırmacılar, güvenlik çalışmalarındaki dar ve geniş güvenlik anlayışları arasındaki tartışmaya katılarak güvenliğin genişletilmiş bir kavramını benimsemişlerdir. Geleneksel yaklaşım maddi unsurlara dayalı olup, açıklayıcı modelleri tercih eden pozitivist bir araştırma çerçevesini kullanırken, Kopenhag Okulu, geleneksel güvenlik konularının yanı sıra beş sektöre ayrılmış “askeri olmayan” güvenlik meselelerini de ele almışlardır. Bu sektörler aşağıda anlatılacaktır.

1.6.1.1. Askeri Güvenlik

Askeri güvenlik, geleneksel güvenlik çalışmalarının temel konusudur ve devletlerin sınırlarının korunması ile askeri kapasitelerinin geliştirilmesini içerir. Devletler arası savaşlar, sınır ihlalleri ve askeri güç dengesizlikleri, bu güvenlik boyutunun temel tehdit unsurları arasında yer alır. Askeri güvenlik, ulus devletlerin egemenliklerini koruma ve dış saldırılara karşı savunma stratejilerini içerir (Buzan, 1991). Modern askeri güvenlik anlayışı, sadece konvansiyonel savaşları değil, aynı zamanda terörizm, siber saldırılar ve asimetrik tehditleri de kapsamaktadır (Buzan vd, 1998).

1.6.1.2. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik güvenlik, ekonomik sistemlerin istikrarı, kaynakların sürdürülebilirliği ve ekonomik krizlerin önlenmesiyle ilgilidir. Özellikle enerji kaynaklarının kontrolü ve ekonomik krizlerin küresel etkileri, bu güvenlik boyutunu öncelikli hale getirmektedir (Buzan, 1991). Ekonomik güvenlik, bir devletin ekonomik bağımsızlığını koruma ve küresel ekonomik dalgalanmalardan kaynaklanabilecek tehditlere karşı önlem alma kapasitesini içerir (Waeber, 1995). Ekonomik güvenlikle dikkat çeken bir diğer unsur ise, ekonomik casusluk ve siber saldırılar gibi yeni tehdit türleridir.

1.6.1.3. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal güvenlik, kimlik, kültür, din ve dil gibi unsurların korunmasını ve toplumsal huzursuzlukların önlenmesini içerir. Bu bağlamda, toplulukların varoluşsal tehdit algıları önemli hale gelir. Örneğin, etnik ayrımcılık, göç hareketleri ve azınlık hakları, toplumsal güvenliğin temel meseleleri arasındadır (Buzan ve Waeber, 2003). Toplumsal güvenlik, toplulukların kimliklerini koruma ve sosyal uyumunu sürdürme konularını kapsar. Ayrıca, toplumsal güvenlik, toplum içindeki çatışmaların ve iç karışıklıkların önlenmesine yönelik politikaları da içerir.

1.6.1.4. Siyasal Güvenlik

Siyasal güvenlik, bir devletin siyasi sisteminin ve egemenliğinin korunmasıyla ilgilidir. Devletin politik yapısının dış müdahaleler veya iç karışıklıklar nedeniyle zarar görmesi, bu güvenlik boyutunun temel tehdit alanını oluşturur. Siyasal güvenlik, hükümetlerin siyasi meşruiyetlerini ve idari kapasitelerini koruma konularını içerir. Ayrıca, demokratik kurumların ve hukukun üstünlüğünün korunması da siyasal güvenliğin kapsamındadır (Waeber, 1995).

1.6.1.5. Çevresel Güvenlik

Çevresel güvenlik, iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi, su kıtlığı ve çevresel felaketlerin tehdit ettiği bir güvenlik boyutudur. Kopenhag Okulu, çevre sorunlarının artık sadece ekolojik bir mesele olmaktan çıkarak ulusal ve uluslararası güvenlik için kritik bir alan haline geldiğini savunmuştur (Mathews, 1989; Wæver, 1995). Çevresel güvenlik, çevresel bozulmaların ve iklim değişikliğinin toplumsal ve ekonomik etkilerini de içerir. Örneğin, deniz seviyelerinin yükselmesi, kuraklık ve aşırı hava olayları, geniş kitlelerin yer değiştirmesine ve göç hareketlerine neden olabilir (Buzan vd., 1998).

1.7. Güvenlik Analizi Birimleri

Kopenhag Okulu'nun güvenlik analizi birimleri, farklı güvenlik sektörleri kapsamında incelenen aktörler ve yapılandırmalardır. Bu birimler, güvenlik analizlerinde dikkate alınan temel aktörlerdir ve her bir sektörün güvenlik perspektifini belirler. Kopenhag Okulu, güvenlik analizlerinde aşağıdaki birimleri dikkate almaktadır:

- **Devletler:** Geleneksel güvenlik çalışmalarında devletler, temel analiz birimidir. Devletler arası ilişkiler, askeri kapasiteler ve diplomatik etkileşimler, devlet merkezli güvenlik analizlerinin temelini oluşturur. Devletler, özellikle askeri ve siyasi güvenlik sektörlerinde ana aktörler olarak ele alınır. Devletlerin güvenlik politikaları, uluslararası ilişkiler ve devletlerin birbirleriyle olan etkileşimleri, güvenlik analizlerinin merkezindedir.

- **Bireyler:** İnsan güvenliği kavramı çerçevesinde bireyler, güvenlik analizlerinin önemli bir parçasıdır. Bireylerin fiziksel, ekonomik ve sosyal güvenliği, modern güvenlik çalışmalarında kritik bir yere sahiptir. Bireylerin maruz kaldığı tehditler, özellikle toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörlerinde analiz edilir. İnsan hakları

ihlalleri, yoksulluk, sağlık sorunları ve bireylerin yaşamlarını tehdit eden diğer durumlar, güvenlik analizlerinde önemli bir rol oynar.

•**Topluluklar:** Topluluklar ve etnik gruplar, toplumsal güvenlik analizlerinde dikkate alınan birimlerdir. Topluluklar arasındaki ilişkiler, kimlik temelli çatışmalar ve sosyal uyum, bu birimlerin analizlerinde öne çıkan konulardır. Toplulukların güvenliği, içsel uyumun korunması ve toplumsal bütünlüğün sağlanması için önemlidir. Etnik çatışmalar, dini gruplar arasındaki gerilimler ve toplumsal hareketler, toplulukların güvenlik analizlerinde ele alınan başlıca tehditlerdir.

•**Uluslararası Örgütler:** Uluslararası örgütler, devletlerarası iş birliğinin ve küresel güvenlik politikalarının yapılandırılmasında önemli bir role sahiptir. Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Birliği gibi örgütler, uluslararası güvenlik analizlerinde incelenir. Uluslararası örgütler, çeşitli güvenlik sektörlerinde iş birliği, çatışma çözümü ve uluslararası normların oluşturulması gibi konularda kritik aktörlerdir. Bu örgütlerin politikaları ve eylemleri, küresel güvenlik dinamiklerini şekillendirebilir.

•**Şirketler ve Ekonomik Aktörler:** Ekonomik güvenlik analizlerinde, şirketler ve diğer ekonomik aktörler önemli bir yere sahiptir. Ekonomik tehditler, ticaret ilişkileri ve finansal istikrar, bu birimler çerçevesinde değerlendirilir. Şirketlerin ve ekonomik aktörlerin faaliyetleri, ulusal ve uluslararası düzeyde ekonomik güvenliği etkileyebilir. Özellikle enerji şirketleri, büyük finansal kurumlar ve çok uluslu şirketler, ekonomik güvenlik analizlerinde önemli rol oynar.

•**Çevresel Sistemler:** Çevresel güvenlik analizleri, ekosistemler ve doğal kaynaklar üzerinden yapılır. İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve doğal kaynak kıtlığı gibi unsurlar, çevresel sistemler çerçevesinde analiz edilir. Çevresel sistemlerin korunması, sürdürülebilir kalkınma ve doğal afetlere karşı direnç, çevresel güvenlik analizlerinin temel konularıdır. Ekosistemlerin bozulması ve çevresel felaketler, toplumların ve devletlerin güvenliği üzerinde doğrudan etkili olabilir.

1.8. Kopenhag Okulu'nun Eleştirileri

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleşme teorisi, yenilikçi ve ilgi çekici görünmesine rağmen, tartışmalı bir fikir olmuştur ve başlangıcından itibaren bazı sorunlar ve eleştirilerle karşılaşmıştır. Bazı eleştiriler, diğer güvenlik yaklaşımlarına aittir ve bu teorinin temelini hedef alır. Örneğin, güvenlikleşme kendisini güvenlik olarak görmekte olduğundan, bazıları bu teorinin yeterince eleştirel olmadığını ve hâlâ geleneksel gerçekçi güvenlik varsayımlarından etkilendiğini savunur. Bu kişiler, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleşme teorisinin, bazı geleneksel görüşleri koruma çabalarının,

eleştirel bakış açısıyla çeliştiği ve sorunlu olduğu görüşündedirler. Bu çerçevede, "insan güvenliği" yaklaşımının savunucuları, Kopenhag Okulu'nun, "referans hedefi" gibi kavramlarla güvenlik meselelerini "ulusal güvenlik" alanının ötesine taşımaya çalıştığını kabul etmekle birlikte, yine de devletin en temel referans hedefi olarak kabul edilmesinin avantajlı olduğunu iddia ederler (Neyman, 2013: 59-60).

Öte yandan, Wells Okulu'nun teorisyenleri, Kopenhag Okulu'nun güvenlik konusuna olumsuz bakışını sorgulamış ve güvenliğin farklı bir mantıkla işleyebileceğini, hedeflere güvenlik aracılığıyla, güvenliğin dışında değil, güvenlik aracılığıyla ulaşılabilirliğini savunmuşlardır. Kopenhag Okulu'na göre, güvenlik mantığı, olağan kuralların askıya alınması, acil durum şartlarının varlığı ve hukuksuz kuralların ve prosedürlerin uygulanması gerekliliği ile ilgilidir ve bu durum, gizlilik ve genel korku siyaseti ile ilişkilidir. Bu nedenle, öncelik veya ideal durum, meselelerin güvenlikten çıkarılmasıdır. Buna karşılık, Wells Okulu, devlet odaklı endişeleri reddetme ve diğer güvenlik kaygılarını gündeme getirme amacıyla "güvenliği siyasallaştırmayı" hedeflemektedir. Güvenliği siyasallaştırmak, güvenlik tanımının politik yönünü açığa çıkarmayı ve güvenlik gündemini, diğer aktörlerin tanımladığı konuları gündeme getirecek şekilde daha geniş bir alana yaymayı amaçlar, aynı zamanda devletin endişelerinden uzaklaşmayı sağlayarak insan güvenliği gibi konuları vurgular. Onlar, güvenliği, devlet/rejim dışında başka kaygıları dile getirmek için kullanmayı amaçlarlar. Bu bağlamda, AIDS'in küresel bir güvenlik meselesi olarak ele alınması örneği verilebilir, bu yaklaşım Afrika'daki olumsuz etkilerle başa çıkmada önemli bir rol oynamıştır (Bilgin, 2011: 172-174).

Buna ek olarak, güvenlikleşme teorisi, normatif bir gündem eksikliği nedeniyle eleştirilmiştir. Eleştirmenlere göre, bu teori açıkça güvenlikleşmenin iyi mi kötü mü olduğunu ya da güvenlikten çıkarmanın mı daha tercih edilir bir seçenek olduğunu belirtmemektedir. Kopenhag Okulu, genellikle güvenlikten çıkarmayı tercih edilen seçenek olarak sunmuş olsa da, güvenlikleşmeyi de hiçbir zaman olasılık dışı bir seçenek olarak görmemektedir ve bunun yerine, bazı durumlarda gerekli olduğundan söz etmektedir. Genel olarak bu teori, hangi koşul ve durumların güvenlikleşmeye karşı sorumlu olması gerektiği konusunda bir açıklama yapmaz ve hangi güvenlikleşmenin diğerlerinden daha istenmeyen olabileceği sorusuna da yanıt vermez (Neyman, 2013). Bu durum, istemeden de olsa etik sonuçlar doğurabilir ve bazı hükümetlerin anti-insan hakları ve etik dışı eylemlerine meşruiyet kazandırabilir ya da en azından güvenlikleşme teorisi, resmi seslere meşruiyet tanırken, marjinal sesleri ve azınlıkları göz ardı edebilir.

Kopenhag Okulu'na karşı yapı bozumcu eleştiriler karşısında, bazı eleştirmenler, teorinin temel çerçevesi içinde güvenlikleşme teorisini iyileştirmeyi amaçlayan daha küçük eleştirilerde bulunmuşlardır. Bu kişiler, güvenlikleşme teorisinin geliştirilmesi gerektiği noktalara dikkat çekmektedirler. Örneğin, teorinin en belirgin eksikliklerinden biri, meselelerin nasıl güvenlikten çıkarılacağı konusundadır. Birçok yazar, bu meselenin güvenlikleşme teorisinin "henüz gelişmemiş" bir yönü olduğunu belirtmiştir. Claudia Aradau, güvenlikten çıkarma kavramının, güvenlikleşme teorisiyle karşılaştırıldığında daha az ilgi görmüş bir kavram olduğuna dikkat çekmektedir.

Bir diğer eleştiri ise Kopenhag Okulu güvenlikleşme teorisinin, daha çok demokratik bağlamlarda anlamlı olduğu, otoriter rejimlerde ise daha az uygulanabilir olduğudur. Eleştirmenler, bu teorinin, Batı'daki siyasi liderlerin belirli bir konuyu, devlet egemenliği ve ulusal kimlik için varoluşsal bir tehdit olarak nasıl sunduklarını anlamada daha kullanışlı olduğunu savunurlar. (Vuori, 2008: 76).

Kopenhag Okulu güvenlikleşme teorisinin, sadece dil ve söylem eylemlerine dayalı olarak meseleleri güvenlikleştirme yaklaşımına ve diğer temsil biçimlerinin ihmal edilmesine dair eleştiriler de vardır. Bazı yazarlar, güvenlikleşmeye yönelik görsel imgelerin ve temsil biçimlerinin (sinema, televizyon ürünleri vb.) önemine dikkat çekmiş ve bu bağlamda, medya ve sanatçılar gibi aktörlerin de güvenlik aktörü olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmuşlardır (McDonald, 2008: 569).

1.9. Çevre ve Güvenlikleştirme

Bu bölümde, çevre sektörünün güvenlikleştirilmesi ve çevresel tehditlerin güvenlik politikalarına dahil edilmesi süreci ele alınacaktır. Çevresel değişikliklerin; iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması, doğal afetler ve biyolojik çeşitlilik kaybı gibi faktörlerin güvenlikleştirilmesi, küresel güvenlik anlayışında önemli bir dönüşümü işaret etmektedir. Çevre sektörü, geleneksel güvenlik anlayışlarından daha geniş bir çerçeveye ele alındığından güvenlikleştirme sürecinde önemli bir yere sahiptir.

1.9.1. Çevresel Güvenlik Kavramının Ortaya Çıkışı

Doğa ve çevre, insan yaşamının merkezinde yer almakla birlikte, çevresel konuların güvenlikle ilişkilendirilmesi fikri nispeten yenidir. Bu ilişkilendirme, 1962 yılında Rachel Carson'ın "Sessiz Bahar" adlı eserinin yayımlanmasıyla önemli bir dönüm noktası yaşamıştır. Carson, bu kitapta pestisitlerin insan sağlığı ve çevre üzerindeki zararlı etkilerini anlatarak, doğanın yalnızca insanlara hizmet eden bir araç

olmadığını, daha karmaşık ve hassas bir dengeye sahip olduğunu vurgulamıştır (Mathew, 1999).

Bu eser, geniş kitlelere ulaşarak doğayı algılama biçimimizde köklü değişikliklere yol açmış, bu konularla ilgilenen Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) ortaya çıkmış ve çevre önemli bir konu haline gelmiştir. Örneğin, "Nüfus Bombası" (1968), "Kapanan Çember" (1974), "Büyüme Sınırları" (1972) gibi eserler, çevresel krizlerin küresel boyutunu vurgulamış ve çevresel farkındalığı artırmıştır (Mathew, 1999). Çevresel sorunlar, popüler kitaplar ve makaleler aracılığıyla yayılarak kamuoyunun ilgisini çekmiştir. Bu durum, çevresel sorunların daha geniş bir perspektiften ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

1972'de Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nın düzenlenmesi, çevresel konuların politik tartışmaların merkezine yerleşmesini sağlamıştır. Stockholm'de Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) kurulması, Kuzey-Güney konularının önemini ve STK'ların yeni çevre politikalarındaki kritik rolünü vurgulamıştır (McCormic, Mathew, 1998). Bu konferans, çevresel konuların uluslararası düzeyde tanınmasına zemin hazırlamış ve ilerleyen dönemlerde kirlilik, kaynakların tükenmesi ve çevresel bozulma gibi konular üzerine yapılan çok taraflı anlaşmalar, uluslararası ilişkilerin önemli bir parçası haline gelmiştir.

1.9.2. Doğal Kaynaklar ve Güvenlik

Doğal kaynaklara erişim ve bu kaynaklar üzerinde kontrol sağlama, tarih boyunca çatışma ve güvenlik dinamiklerinin merkezinde yer almıştır. 1991 Körfez Savaşı sırasında petrol sahalarının kasıtlı olarak ateşe verilmesi, kaynaklara erişim üzerine gelişen çatışmaların çarpıcı bir örneğini oluşturmaktadır. Deudney (2006), doğal kaynakların bir devletin stratejik pozisyonunu ve uluslararası güç dengesini etkilediğini vurgular. Bu bağlamda, değerli minerallerden vahşi hayvan ticaretine kadar pek çok örnekte, kaynaklar savaş nedenleri arasında yer almış ve çatışma dinamiklerini şekillendirmiştir (Westing ve Le Billon, 2001).

Kapitalist düşüncenin 15. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmasıyla, doğal kaynakların jeopolitik bir hiyerarşi çerçevesinde değerlendirilmesi önem kazanmıştır. 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ise Afrika ve Asya gibi yeni kaynaklara erişim için emperyalist yarışını tetiklemiş, bu da daha yoğun çatışmalara yol açmıştır. Harvey (2004), doğanın metalaştırılmasının hem ekolojik hem de ekonomik krizleri derinleştirdiğini belirtir. Sınırları genişletme olanaklarının tükenmesiyle birlikte, sosyal ve çevresel krizler daha da belirgin hale gelmiş ve ekolojik tükenmişliğe yol açmıştır.

Kaynaklara erişimin kısıtlandığı durumlar, sadece ekonomik değil, aynı zamanda politik ve askeri gerilimleri de artırmış ve küresel düzeyde yeni çatışma dinamiklerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. IPCC (2021) raporu, iklim değişikliğinin bu gerilimleri daha da derinleştirebileceğine dikkat çekmektedir. Doğal kaynaklar, hem çatışma hem de barış dinamiklerinde belirleyici bir rol oynamaya devam etmektedir.

Doğal kaynakların jeopolitik önemi üzerine farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı bilim insanları, uluslararası ticaretin devletlerin fetih yerine üretim yoluyla zenginleşmesini sağladığını, ayrıca küresel kapitalizmin kırılma anının ve uluslararası kurumların güçlenmesinin şiddeti bir çatışma çözüm aracı olarak kullanmayı caydırdığını ifade etmektedir (Deudney, 2006). Bu çerçevede, doğal kaynakların şiddetli çatışmaların ortaya çıkmasındaki rolünü incelemeyi amaçlayan çeşitli akademik tartışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu tartışmaların başlıca figürlerinden biri olan Thomas Homer-Dixon, özellikle yenilenebilir kaynaklarla ilgili çatışmaları daha yatkın toplumları ve devletleri analiz etmiş ve kaynak kıtlığının gerilimleri nasıl tetiklediğini incelemiştir (Homer-Dixon, 1991, 1994, 1996). Toronto Grubu olarak bilinen bu araştırma topluluğu, ekosistemlerdeki dengesizliklerin, nüfus artışının ve kaynakların eşitsiz dağılımının çevresel tükenmeyi tetiklediğini savunmaktadır. Bu durumda, güçlü gruplar belirli doğal kaynakları ele geçirirken, zayıf olanlar çevresel marjinalleşme ile karşı karşıya kalmaktadır. Homer-Dixon'a göre (1994), “doğal kaynakların kalitesindeki ve miktarındaki azalma, nüfus artışıyla birleştiğinde toplum içinde güçlü grupların kaynak dağılımını kendi lehlerine değiştirmelerini teşvik edebilir”. Bu durum, zayıf gruplar için kıtlık yaratırken, toplumda ciddi gerilimlere yol açmaktadır.

Bu yaklaşım, ekonomik ve politik dinamiklerin çevresel kıtlığa olan etkisini anlamak için önemli bir temel oluşturmuştur. Homer-Dixon, doğal kaynak kıtlığı ile şiddetli çatışmalar arasında doğrudan bir nedensel bağlantı kurmak konusunda temkinli davranmıştır (Homer-Dixon, 1999). Ona göre, çevresel kıtlığın etkileri daha çok yerel toplumların istikrarını etkilemektedir ve bu etki genellikle siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlerle etkileşim sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, şiddetli devletlerarası çatışmaların ortaya çıkması açısından çevresel kıtlığın tek başına yeterli bir koşul olmadığını savunmuştur (Homer-Dixon, 1996).

Toronto Grubu'nun çalışmasına eleştiriler de getirilmiştir. Dalby (1992), Homer-Dixon'un varsayımlarının şiddeti çatışma çözümü için kaçınılmaz bir yöntem olarak görme yanlılığına düştüğünü belirtmiştir. Bu eleştiriler, iş birlikçi çözümler ve

müzakere gibi alternatif yaklaşımların göz ardı edilmesinin kavramsal tartışmaları sınırlandırdığına dikkat çekmiştir.

Oslo Grubu ise, 1990'ların sonunda yaptıkları niceliksel araştırmalarda Homer-Dixon'un nitel analizlerine yeni bir perspektif kazandırmıştır. Gleditsch liderliğindeki bu grup, çatışma yaşayan ülkeler ile yaşamayanların karşılaştırılmasının önemine dikkat çekmiştir (Gleditsch, 1998). Ayrıca, Oslo Grubu, belirli kaynakların bolluğunun şiddetli çatışmaların ortaya çıkması için daha uygun bir ortam yarattığını öne sürmüştür. Kaynak kıtlığı, sadece ekonomik ve politik faktörlerle birleştiğinde çatışmaların yoğunluğunu etkileyen bir faktör haline gelmektedir.

Sonuç olarak, Toronto Grubu ve Oslo Grubu'nun araştırmaları, doğal kaynakların şiddetli çatışmaların merkezinde yer aldığı ve bu çatışmaların devletlerin güvenliği üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Ancak her iki grup da, çevresel sorunların neden olduğu çatışmaların yönetimi konusunda farklı perspektifler sunarak bu konudaki akademik tartışmaları zenginleştirmiştir.

1.9.3. Çevresel Bozulma ve Güvenlik

Son yıllarda askeri çatışmaların azalmasına karşın, çevresel risklerin uluslararası arenada giderek daha fazla önem kazandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çevre ile güvenlik arasındaki ilişki, yalnızca doğal kaynakların sahiplenilmesi çerçevesinde ele alınmaktan çıkarak daha geniş bir perspektifle incelenmektedir. Çevresel bozulma, doğal kaynaklar için mücadele kadar doğrudan bir çatışma nedeni olarak değerlendirilmemekle birlikte (Page, 2000), bazı araştırmacılar, bu durumun çatışmaların boyutlarını derinleştirebileceğini ya da yeni gerilimlere yol açabileceğini öne sürmektedir (Barnett, 2001). Ancak, çevresel dengesizliklerin çatışmaları nasıl başlattığı veya yoğunlaştırdığı konusundaki öngörülerin ampirik olarak doğrulanmasında zorluklar yaşanmaktadır demiştir. Akademik literatürdeki ortak görüşlerden biri, çevresel kaynaklı anlaşmazlıkların genellikle bölgesel bir karakter taşıdığı ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha sık meydana geldiğidir (Bachler vd., 1996; Carius ve Lietzmann, 1999; Homer-Dixon, 1999; Gleditsch, 1997).

Ullman (1993), ulusal güvenlik açısından tehditleri, bireylerin yaşam kalitesini ciddi biçimde düşüren ve devletlerin veya diğer toplumsal aktörlerin politika geliştirme seçeneklerini kısıtlayan olaylar olarak tanımlar. Bu çerçevede, doğal felaketler, çevresel bozulma ve nüfus artışı, özellikle siyasi istikrarın zayıf olduğu gelişmekte olan ülkelerde, istikrarsızlık yaratma potansiyeline sahiptir. Mc Neil ve Manwaring (2002)

ile Bernard (2007), çevresel bozulmanın özellikle sınır gerilimlerine yol açtığını vurgulamaktadır. Örneğin, Orta Asya'daki kaynak mücadelesi, yalnızca jeopolitik bir rekabet unsuru olarak değil, aynı zamanda çevre ve güvenlik arasındaki karmaşık ilişkilerin bir yansıması olarak ele alınmaktadır. Hazar Denizi çevresindeki devletler arasında su, toprak ve enerji kaynaklarının kullanımı ve kontrolü üzerine çatışmalar, bu ilişkiyi somutlaştıran örnekler arasındadır (Carius, 2007).

Zürih Üniversitesi'nde yer alan ve çevresel faktörler ile çatışmalar arasındaki bağlantıları inceleyen önemli bir araştırma topluluğu olan Bachler ve Zurich Grubu, çevresel bozulmanın yalnızca belirli politik, ekonomik ve sosyal koşullarla birleştiğinde çatışmaları tetiklediğini savunmaktadır (Carius ve Lietzmann, 1999; Bachler, 2006). Bu bağlamda, yoksulluk, kitlesel göç, açlık, etnik gerilimler ve politik istikrarsızlık gibi faktörler çatışmaların temel dinamiklerini oluşturmaktadır. Çevresel bozulmanın etkileri, özellikle sosyal düzenin zayıf olduğu ve çevresel değişikliklere karşı kontrol mekanizmalarının bulunmadığı bölgelerde daha belirgin hale gelmektedir. Bachler (2006), çevresel bozulmanın dolaylı olarak ekonomik performansı düşürdüğünü, bu durumun da toplumları şiddet içeren çözümlere yönlendirdiğini ifade etmektedir.

Ayrıca, çevresel bozulmanın neden olduğu kitlesel göç hareketleri, daha güçlü aktörlerin zayıf grupları marjinal alanlara itmesiyle çatışmaları tetikleyebilmektedir (Bachler, 2008). Bu tür ayrımcılık, yoksulluğu pekiştirirken, çevresel bozulma nedeniyle kötüleşen ekonomik performans şiddet eğilimlerini artırmaktadır. Çevresel çatışmalar, insan veya fiziksel sermaye yerine doğal kaynakların merkezde olduğu bir mücadeleyi temsil etmektedir. Çevresel bozulma ile siyasi, sosyo-ekonomik veya ulusal bölünmeler arasındaki bağlantılar, bu çatışmaların daha geniş toplumsal krizlerin bir parçası olduğunu göstermektedir (Bachler, 2008).

Zurich Grubu'nun bulguları, çatışmaların çoğunlukla yerel ölçekte kaldığını, uluslararası çatışmaların ise daha düşük bir olasılık taşıdığını ortaya koymaktadır (Bachler vd., 1996). Ayrıca, çevresel çatışmaların yoğunluğu dört seviyede kategorize edilmiştir: diplomatik krizlerden halk protestolarına, ulusal ölçekteki şiddet olaylarından sistematik savaşımlara kadar değişen bu kategoriler, çevresel çatışmaların karmaşık yapısını yansıtmaktadır (Carius, 2007).

Çevresel çatışmalar üzerine yapılan tartışmalar, gelişmemiş ülkelere çevresel dengesizlikten sorumluluk yüklemeleri ve daha sanayileşmiş ülkelerin sorumluluğunu küçümsemeleri nedeniyle eleştirilmiştir. Bu görüşler, çevre ile güvenlik arasındaki iş birliği olasılıklarını göz ardı etmekte, örneğin, İsrail ve Filistin ya da Mısır ve İsrail arasındaki suyun barışçıl kullanımı gibi durumları hesaba katmamaktadır. Ayrıca,

çevresel çatışmalar üzerine yapılan indüktif vaka çalışmaları ve dedüktif istatistiksel analizler, güvenlik ile doğal çevrenin nasıl etkileştiğini tutarlı bir şekilde açıklayamamaktadır (Dalby, 1999; Barnett, 2001).

Mathews (1991) ve Rudzit (2005), çevresel bozulmanın şiddetli çatışmalara yol açabileceğini öne sürmüş, ancak nüfus artışının bu çatışmaların kaynağı olup olmadığına dair kanıtların eksik olduğunu söylemişlerdir. Bu durum, ekolojik dengesizliklerin güvenlik konusu olarak tanımlanmasının belirsizliğini ortaya koymuştur. Buna karşın Myers (2002), küresel karşılıklı bağımlılık bağlamında çevresel bozulmanın devletler için gerçek tehditler oluşturduğunu ve bu tehditlerin güvenliklerini tehlikeye attığını savunmaktadır. Ayrıca çevresel bozulmanın çatışmaları daha olası hale getirdiğini, çünkü bu bozulmaların çatışmaların sebeplerini şiddetlendirdiğini ve doğasını şekillendirdiğini ileri sürmüştür. Deudney (2006) ise çevresel faktörlerin güvenlik tehditleri oluşturacağına dair görüşlere karşı çıkarak, çevresel sorunların doğrudan güvenlik politikalarına dahil edilmesinin kavramsal bir uyumsuzluk yaratacağını belirtir. Çevresel bozulma, insanların faaliyetlerinin ve doğal güçlerin birleşimi sonucu meydana gelir, bu da kasıtlı tehditler olmadığını gösterir (Deudney, 2006).

Deudney, çevresel sorunları güvenlik tehdidi olarak tanımlamanın ve askeri yöntemlerle çözüm aramanın ters sonuçlar doğuracağını, bu yaklaşımın toplumlar arasında duygusal gerilimler yaratarak, aşırı karşıtlıklar ve şiddet içeren eğilimleri besleyeceğini savunur. Bu da, çevresel politikaların toplumun genel çıkarlarını yansıtan çözüm önerileri geliştirmesini engeller (Daase, 1992; Brock, 1992). Barnett (2001) çevre ve çatışma arasındaki neden-sonuç ilişkisini reddederken, Le Prestre (2005) çevresel faktörlerin istikrarsızlık yaratabileceğini kabul eder, ancak çevresel çatışmaların indirgemeci bir yaklaşımla açıklanmasının temel gerçekleri gizleyeceğini belirtir. Çevresel sorunlar, doğa, toplum ve güvenlik arasındaki karmaşık ilişkilerle şekillenir ve bu ilişkilerin mantığı, dar bir bakış açısıyla anlaşılamaz.

İklim değişikliği, çevresel bozulmanın güvenlik üzerindeki etkilerini en iyi şekilde örneklendirir. İklim değişikliği, devletlerin enerji güvenliğini ve hayatta kalmalarını doğrudan etkileyen bir tehdittir, çünkü enerjiye dışa bağımlılık, bir devleti savunmasız hale getirir ve bu da siyasi ve ekonomik baskılara daha açık hale getirir. Bu durum, kaynaklar üzerindeki çatışmalara yol açabilir. Ancak, iklim değişikliği, klasik realist güvenlik tehditleriyle örtüşmeyen bir tehdittir, çünkü bu tür bir dengesizlik doğrudan devletin politik istikrarına zarar vermez ve realist paradigmanın temel varsayımlarına (kasıtlılık, dost-düşman ayrımı ve reaktif eylem) uymayan bir tehdittir.

Toplumsal güvenlik arayışı, insanlık tarihinin ilk zamanlarından itibaren mevcut olmuştur; insanlar iş birliği kapasitesiyle köyler, şehirler ve ulus-devletler kurmuş ve uluslararası sistemler barışı sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. 20. yüzyıl, bir dizi savaş ve uluslararası krizle şekillenmiş olup, çatışmaların sıklığı azalmış, ancak günümüzde iç savaşlar ve toplumlararası çatışmaların artışına tanıklık edilmektedir. Güvensizlik devam etmekte ve giderek büyüyen bir sorun haline gelmektedir, bu da ülkeleri ve bireyleri etkilemekte ve devletlerin vatandaşlarına koruma sağlamadaki zorluklarını artırmaktadır.

Realizm anlayışının uzun süreli egemenliği, güvenlik kavramını ulusal savunma ile sınırlamış ve askeri gücü bu alandaki temel siyasi araç olarak görmüştür. Ancak bu perspektif, küreselleşmiş bir bağlamda artık yeterli görünmemektedir, çünkü coğrafi sınırları görmezden gelir ve yeni ilkeler gerektirir. Yine de realist paradigma, güç ilişkilerine dayalı bir bakış açısını benimsemeye devam etmekte ve genellikle bu önermeleri destekleyecek şekilde düşünmektedir. Çevresel sorunlar söz konusu olduğunda ise, realist düşünce, bu sorunları doğrudan bir çatışma tehdidi oluşturmadıkları sürece ikinci dereceden kabul etmekte ve çevresel dengesizliklerin çatışmalara yol açabileceğini Brundtland raporunda (1987) vurgulamaktadır.

Geleneksel güvenlik perspektifi, çevre ile güvenlik arasındaki etkileşimin sadece kavramsal ve ampirik olarak tutarsız değil, aynı zamanda sorunlu olduğunu kabul etmektedir. Çünkü çevresel sorunlar çözülmeye çalışıldığında askeri müdahale gerekebilir ve bu da baskıcı eğilimleri artırabilir (Deudney, 1990). Çevre için alınacak güvenlik önlemleri genellikle kısa vadeli çözümler gerektirirken, çevresel sorunlar geniş, sürekli ve uzun vadeli çözümler gerektirmektedir (Eberwein, 2001). Ayrıca, realistlerin güvenlik ve çevre anlayışındaki engellerden biri de, sıfır toplamlı düşünme biçimidir. Bu perspektifte herkes potansiyel bir düşman olarak görülür ve bu da anlaşmaların yapılmasını zorlaştırır, çünkü anlaşmalar yalnızca kısa vadeli çıkarları karşılayacak şekilde yapılabilir (Deudney, 1990, 2006).

1990'lı yıllarda çevresel sorunlar, ulusal güvenliği ve ekonomi üzerindeki tehditler hakkında daha fazla tartışılmaya başlanmıştır (Dalby, 2008). Bu dönemde yapılan araştırmalar, doğal kaynakların kıtlığı ve çevresel bozulmanın çatışmalara yol açabileceğini ya da mevcut çatışmaları derinleştirebileceğini öne sürmektedir. Ancak, bu dönemde yapılan araştırmalar güvenlik söylemini genişletmemiş ve uygun yanıtlar üretmemiştir. Bununla birlikte, dikkat farklı türdeki kırılğanlıklar üzerine kaymış ve bu, geleneksel paradigmanın çevresel sorunlarla başa çıkma konusundaki kavramsal

yetersizliğini vurgulamıştır. Bu da çevresel sorunları güvenlik alanına dahil edecek yeni bir yaklaşım gerekliliğini ortaya koymuştur.

Klasik güvenlik anlayışı, çevresel sorunların siyasi istikrar için tehdit olarak anlaşılmasını zorlaştırmaktadır, özellikle de bu sorunlar belirsiz konularla ilişkili olduğunda ve yanıt sağlama kapasitesini kısıtladığında. Küresel ısınma, bu durumu oldukça iyi örneklendirir ve siyasi, sosyal, ekonomik ve ekolojik faktörler arasındaki karşılıklı bağımlılığın çeşitliliğini gösterir. Küresel ısınma, devletin güvenlik politikaları ve stratejileri için belirleyici bir faktör olup doğrudan ulusal çıkarları etkilerken, aynı zamanda küresel senaryoyu istikrarsızlaştırma kapasitesine sahip etkiler, devlet-nasyonla genellikle ilişkilendirilen değerleri ikincil kılmaktadır. Bu etkiler, tarımsal sistemlerin, içme suyu temininin ve kıyı alanlarının risk altına girmesine yol açmakta, aynı zamanda çevresel mültecilerin sayısını artırmaktadır.

İklim değişikliklerine güvenlik karakteri atfetmek, bu konuya daha fazla önem kazandırmak ve acil yanıtları harekete geçirme gerekliliğini vurgulamak için gerekli olabilir (Buzan ve Waeber, 1995). Ancak, bu sürecin gelişimi ve sonuçlarını, askeri ve devlet sorunlarını aşan, çevresel dinamiklerin bütünlüğüne ulaşan bir yaklaşımla değerlendirmek gerekmektedir. Bu şekilde, kısa vadeli ve uzun vadeli sorunlarla başa çıkacak etkili politikalar geliştirilebilecektir.

1.10. Kopenhag Okulu ve Çevre Sektörü

Çevresel sektör, doğası gereği analiz edilmesi gereken birkaç belirgin özelliğe sahiptir. Bu özellikler arasında bilimsel ve politik ajandaların varlığı, nesneye dayalı referansların çift katmanlı yapısı, çok sayıda aktörün sektördeki rolü ve politizasyon ile güvenlikleştirme arasındaki ilişki yer almaktadır. Çevresel güvenlikleştirme süreci, genellikle iki farklı ajandanın bir arada çalıştığı bir yapıya sahiptir: Bilimsel ajanda ve politik ajanda. Bu ajandalar birbiriyle karşılıklı bağımlı olsalar da, her biri farklı çıkar alanlarına dayanır ve biri diğerini şekillendirir (Buzan vd., 1998).

Bilimsel ajanda, doğa bilimleri ile bağlantılı bir epistemik topluluk tarafından şekillendirilir ve ekolojik sorunlara dair güvenilir veriler sunarak, potansiyel çevresel tehditlerin ciddiyetini ve bu tehditlere karşı yapılması gerekenleri açıklar. Bu ajanda, politik ajandanın dışında, yalnızca bilimsel verilerle değil, aynı zamanda sivil toplumun katkılarıyla da desteklenir. Bilimsel ajanda çevresel tehditlerin nedenlerini, sonuçlarını ve potansiyel çözümlerini sunduktan sonra, bu meseleler politik ajandaya dahil olur. Burada, çevresel meseleler kamuoyu ve hükümetler tarafından şekillendirilen bir politika alanına taşınır. Bu süreçte, sorunlar politize edilebilir ve güvenlikleştirilebilir ya

da güvenlikten çıkarılabilir. Politika ajandası, çevresel meselelerin nasıl ele alınacağına dair kamu politikasını tanımlar ve bu ajandanın içeriği, bilimsel ajandada yer alan sorunlarla ilgili hükümetlerin ve toplumların ne derecede güvenlik inşa ettiği ile paralel ilerler (Buzan vd., 1998).

Bir başka önemli özellik, çevresel sektörde nesne referansının çok yönlü yapısıdır. Çevresel referans nesnesi, biyosferin korunmasıyla ilgilidir ve tüm insan faaliyetlerinin sürdürdüğü bir sistemik destek olarak kabul edilir. Bu nesnenin iki temel boyutu vardır: Bunlar çevre ve insan faaliyetleridir. Çevre, hem korunması gereken bir nesne olarak hem de çevreye tehdit oluşturan bir faktör olarak rol oynar. Bu karşıtlık, özellikle nüfus artışı ve küresel ekonomik büyümenin ekosistemin kapasitesini aşarak çevrenin sürdürülebilirliğini tehlikeye atmasıyla daha belirgin hale gelir. Çevresel sorunların başında iklim değişikliği gelmektedir. Küresel ısınmaya neden olan çağdaş yaşam tarzı, iklim değişiklikleriyle birlikte, korunması gereken bir nesne haline gelmektedir. Bu durumu çözme yaklaşımında iki alternatif vardır: Mevcut yapıları gönüllü olarak değiştirmek ya da çevresel krizlerin şiddetli sonuçları ortaya çıktıkça daha radikal ve rastlantısal değişimlere gitmek. Bu bağlamda, önleme ve yönetim odaklı bir yaklaşım öne çıkmaktadır ve güvenlikleşme tartışması, bu seçenekler arasında dalgalanmıştır.

Çevresel güvenlikleştirme sürecinde bir diğer önemli özellik, çok sayıda aktörün sektördeki rolüdür. Kopenhag Okulu, çevresel güvenlikleştirmenin yeni bir olgu olmasından dolayı, diğer sektörlerde olduğu gibi çevresel sektörde de güvenlikleşme hareketlerinin belirli organizasyon yapıları içinde somutlaşmadığını belirtir. Çevreye yönelik güvenlikleşme girişimlerinin çoğu, henüz hangi politik yapıların ve hangi endişelerin ön plana çıkacağı konusunda belirsizlikler taşır. Bu nedenle çevresel güvenlikleşme hareketleri, yeni kurumlar kurmayı gerektirir ve dönüştürücü bir potansiyel taşır, bu da diğer sektörlerdeki koruyucu yapılarla çelişebilir (Buzan vd., 1998).

Çevresel sektördeki aktörler, faaliyetlerine ve tehditlere yönelik algılarına göre farklı kategorilere ayrılabilir. Bu aktörler arasında devletler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, yerel topluluklar, şirketler ve bilimsel topluluklar yer alır. Her biri, çevresel tehditlerin farklı boyutlarıyla ilgilenir ve bu tehditlere dair farklı öncelikler belirler. Çevresel güvenlikleştirme sürecinin başarılı olabilmesi için, bu aktörlerin iş birliği yapması, stratejik uyum sağlaması ve çeşitli çıkarlarını dengelemesi gerekmektedir. Aksi takdirde, çevresel güvenlik meselelerinin yönetilmesi zorlaşır ve bu sorunlar daha karmaşık hale gelir.

Sonuç olarak, çevresel güvenlikleştirme süreci, farklı ajandaların bir arada çalıştığı, çok aktörlü ve çok boyutlu bir yapıdadır. Bu süreç, çevresel sorunların sadece doğal bir tehdit olarak değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve politik boyutlarıyla da ele alınması gerektiğini gösterir. Çevresel güvenlik, geleneksel güvenlik anlayışlarının ötesinde, daha geniş bir yaklaşım gerektiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.10.1. Çevre Sektöründe Lider Aktörler

Çevreyi koruma konusunda güçlü bir bağlılık gösteren ve uluslararası çevresel eylemleri yönlendiren lider aktörler, genellikle devletler olmasına rağmen, çevresel sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve küresel çevresel epistemik topluluklar da önemli rol oynar. Bu aktörler, çevresel sorunları öncelik verir, çevresel değişikliklere dair bilgi edinir, bilimsel araştırmaları finanse eder ve kamuoyunu bilinçlendirir. Bu bağlamda, lider aktörler çevresel epistemik topluluklardan faydalanarak, hem tek taraflı eylemlerle çevresel değişimleri dönüştürmeye çalışabilirler, hem de diplomasi yoluyla çevresel meseleleri uluslararası organizasyonların gündemine sokabilirler. Örneğin, çevresel sorunları çözmek adına yapılan bir zirvede, bu aktörler, tüm devletlerin katılımını sağlamaya çalışarak küresel bir hareket başlatabilir. Bu süreçte bilimsel araştırmalara dayanan güçlü argümanlar, uluslararası diplomasi ile entegre olur ve çevresel meseleler, politika ajandalarında daha fazla yer bulur (Porter ve Brown, 1991, aktaran Buzan vd., 1998).

Çevresel aktörlerin iş birliği yapma kapasiteleri, tek taraflı hareketler yerine daha geniş çapta bir küresel koalisyon yaratma çabalarına dayanır. Ancak, bu tür bir küresel koalisyon henüz yeterince güçlenmiş değildir. Örneğin, çeşitli devletler ve büyük çevresel organizasyonlar, çevresel değişimlere yönelik kararlı bir çözüm için birbirleriyle iş birliği yapmaktadırlar, ancak bazı ülkeler veya bölgesel aktörler bu çabaları yavaşlatabilir ya da engelleyebilir. Bunun temel sebebi, çevresel güvenlik meselelerinin henüz tüm devletlerin güvenlik ajandalarına eşit oranda dahil edilmemiş olmasıdır. Buzan ve arkadaşları (1998), bu eksikliğin, çevre sorunlarının toplumsal ve küresel güvenlik gündemlerinde daha etkili bir şekilde yer bulabilmesi için bir "güç birliği" oluşturulması gerektiğine dikkat çekerler.

1.10.2. Çevresel Sektörde Veto Aktörleri

Veto aktörleri, çevresel güvenlikleştirme süreçlerinde karşımıza çıkan önemli bir gruptur. Bu aktörler, çevresel güvenlik tehditlerinin politik ve güvenlik ajandalarından çıkarılmasını amaçlarlar. Genellikle büyük ekonomik çıkarları olan devletler, şirketler

ve lobiciler bu kategoriye girer. Bu aktörler, çevresel tehditlerin gerektirdiği acil ve olağanüstü önlemleri almanın, kendi ekonomik veya stratejik çıkarlarına zarar vereceği endişesiyle karşı çıkarlar. Bilimsel verileri ve teknolojik olanakları kullanarak, bu aktörler çevresel meseleleri daha az acil bir sorun olarak çerçeveler ve güvenlikleştirme söylemlerinin karşısında dururlar (Buzan vd., 1998).

Veto aktörleri, lider aktörlerin çevresel meseleleri güvenlikleştirme çabalarına karşı çıkarak, çevresel tehditlere yönelik gerekli önlemlerin alınmasına engel olabilirler. Örneğin, Brezilya hükümeti, Amazon Ormanı'ndaki ormansızlaşma ile ilgili uluslararası çevresel baskılara karşı çıkarak, bu konuyu iç politikada ve güvenlik ajandasında daha az önemli bir mesele olarak tanımlar (Vieira, 2006). Bu durum, çevresel sorunların bir yandan küresel güvenlik dinamiklerine dahil edilmeye çalışılırken, diğer taraftan devletlerin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bu meseleleri görmezden gelme çabalarına dikkat çeker.

1.10.3. Çevresel Sektörde Fonksiyonel Aktörler

Fonksiyonel aktörler, çevreyi faaliyetlerinde kullanan ekonomik aktörler veya çevreye zarar veren faaliyetlerde bulunan devletler ve devlet işletmeleri olarak tanımlanabilir. Bu tür aktörler, çevresel tehditleri anlamak ve bu tehditlere karşı eyleme geçmek konusunda çeşitli çelişkiler yaşar. Bir yandan, bu aktörler çevresel güvenliği tehdit edebilecek faaliyetlerde bulunurken (örneğin, madencilik veya petrol çıkarma), diğer yandan çevreyi korumak amacıyla düzenleyici kurumlar ve politikalar geliştirmekle yükümlüdürler. Bu çelişki, çevre güvenliği dinamiklerinde önemli bir rol oynar. Fonksiyonel aktörler, çevreyi güvence altına almak amacıyla devletlerle ve çevresel sivil toplumla iş birliği yapabilirler, ancak çoğunlukla ekonomik çıkarlar, çevresel korumayı engelleyen unsurlar olarak ortaya çıkabilir.

Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma projelerini destekleyen sivil toplum kuruluşları ve finansal kuruluşlar gibi aktörler, çevresel güvenlik dinamiklerine katkı sağlayabilirler. Bu aktörler, çevreyi koruma adına hükümetlerle iş birliği yaparak, yeşil teknolojiye yatırım yapabilir ve çevresel sorumluluğu teşvik edebilirler. Ancak, fonksiyonel aktörlerin büyük kısmı, çevresel güvenlik önlemleri konusunda yalnızca kısa vadeli ekonomik kazançları göz önünde bulundurur.

1.10.4. Çevresel Sektör ve Güvenlikten Çıkarma

Güvenlikten çıkarma, çevresel sorunların güvenlik terimleriyle tanımlanmasından uzaklaştırılması sürecidir. Waever (1995) güvenlikten çıkarma sürecini, bir sorunun

güvenlik kavramı çerçevesinde marjinalleştirilmesinin ardından, onun daha açık ve kapsamlı bir şekilde tartışılmasına olanak tanıyan bir yöntem olarak tanımlar. Bu süreç, çevresel sorunların askeri ve tehdit odaklı bir güvenlik paradigmasından çıkarılmasını ve daha geniş, çözüm odaklı bir siyasi diyalog başlatılmasını savunur. Barnett (2001), çevresel güvenliğin, devletlerin ulusal güvenliklerini tehdit eden unsurlar olarak değil, küresel iş birliğine dayalı bir çözüm gerektiren bir mesele olarak görülmesi gerektiğini ifade eder. Bu yaklaşım, çevresel tehditlerin, "güvenlikten çıkarma" süreci sayesinde, daha az manipülasyona açık ve daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlayabilir. Dalby (2002), çevresel güvenliğin ulusal sınırlar ötesinde, uluslararası iş birliği gerektiren bir konu olduğunu vurgular. Bu bağlamda, çevresel sorunların askeri tehditler olarak ele alınmasından çok, daha geniş politik ve ekonomik çözüm süreçlerine dahil edilmesi gerektiği ifade edilir.

Bu çerçevede, çevresel güvenlikten çıkarma, çevresel tehditlerin devletlerin iç güvenlik politikalarından ayrılarak, daha geniş küresel ve yerel ölçekte iş birliği ve çözüm odaklı bir anlayışa taşınması gerekliliğini savunur.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE KÜRESEL GÜVENLİK TEHDİTLERİ

İklim değışikliğı, atmosferdeki sera gazı konsantrasyonlarının insan faaliyetleri nedeniyle artması sonucunda ortaya çıkan ve ortalama küresel sıcaklık ile iklim sistemlerinde belirgin değışikliklere yol açan bir olgudur (IPCC, 2021). Fosil yakıt kullanımı, sanayileşme, ormansızlaşma ve yoğun arazi kullanımı gibi insan kaynaklı faktörler, atmosferdeki karbon dioksit (CO₂) ve diğere sera gazlarının miktarını artırarak ısı tutma kapasitesini yüksek seviyelere çıkarmaktadır (UNFCCC, 2020).

Birleşmiş Milletler İklim Değışikliğı Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC) göre, iklim değışikliğı, 'doğrudan ya da dolaylı olarak insan faaliyetlerine atfedilebilen, atmosferin bileşiminde meydana gelen ve uzun vadeli iklim örüntülerinde değışikliğe yol açan bir olgudur' (UNFCCC, 2020). Benzer şekilde, Hükümetlerarası İklim Değışikliğı Paneli (IPCC) ise iklim değışikliğini, sanayi devriminden bu yana insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının artışı ve arazi kullanımındaki değışiklikler nedeniyle önceki dönemlere kıyasla çok daha hızlı gerçekleşen bir süreç olarak tanımlamaktadır (IPCC, 2021).

Dünya Meteoroloji Örgütü'ne (WMO) göre, küresel sera gazı konsantrasyonları endişe verici seviyelere ulaşmıştır. 1994 yılında 357 ppm olan atmosferik CO₂ seviyesi, 2017 yılında 405 ppm'ye yükselmiştir ve bu artış devam etmektedir (WMO, 2019). 2018 yılında küresel ortalama yıllık sıcaklık, sanayi öncesi seviyelerin 1°C üzerine çıkmış ve 2014-2018 arasındaki beş yıllık dönem, modern meteorolojik kayıtlardaki en sıcak dönem olmuştur (IPCC, 2021).

Deniz seviyelerinin yükseldiğı, okyanus sularının asitlendiğı ve buzulların eridiğı gibi belirgin iklim değışikliğı belirtileri, tropikal fırtınalar, seller, şiddetli kuraklıklar ve çölleşme gibi olaylarla daha da belirgin hale gelmektedir (IPCC, 2019). 2018 yılında, şiddetli hava olayları nedeniyle dünya genelinde 62 milyon insan etkilenmiş ve özellikle seller 35 milyondan fazla insanı olumsuz etkilemiştir (WMO, 2019).

Ayrıca, iklim değışikliğinin doğrudan ve dolaylı etkileri nedeniyle nüfusun yerinden edilmesi de artmaktadır. 2018 itibarıyla, hava ve iklim olaylarıyla ilişkili felaketler nedeniyle 2 milyondan fazla insan ülke içinde yerinden edilmiştir (IOM, 2019). İklim değışikliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri de ciddidir. 2000 ile 2016 yılları arasında, aşırı sıcak dalgalarına maruz kalan insan sayısı 125 milyon artmış ve ortalama sıcak dalgası süreleri uzamıştır (WHO, 2018).

IPCC'nin 2018 yılında yayınladığı 1,5°C özel raporu'na göre, küresel ısınmayı 1,5°C sınırında tutabilmek için 2030'a kadar sera gazı emisyonlarının 2010 seviyelerine göre %45 oranında azaltılması ve 2050 civarında net sıfıra ulaşması gerekmektedir (IPCC, 2018). Karbon salınımının azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılması ve ormansızlaşmanın durdurulması gibi politikalar, küresel çapta uygulanması gereken temel çözümler arasında yer almaktadır (UNEP, 2021)

İklim değişikliğinin tespiti, gözlemlenen değişikliklerin doğal varyasyonlardan anlamlı bir şekilde farklı olduğunu göstermekle mümkündür. 20. yüzyılın sonlarından itibaren yapılan çalışmalar, sıcaklık artışı ve diğer çevresel değişimlerin büyük ölçüde insan faaliyetlerinden kaynaklandığını kanıtlamaktadır (IPCC, 2007). Bu noktada, iklim değişikliğinin çok boyutlu etkileri, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda güvenlik risklerini doğuracak şekilde çok daha geniş bir etki alanına yayılmaktadır.

2.1. Küresel İklim Değişikliğinin Nedenleri

Dünya'nın iklimi tarih boyunca doğal olarak değişmiş ve bu değişimler genellikle uzun zaman dilimlerine yayılan doğal etkenlerden kaynaklanmıştır. Güneş'e ulaşan radyasyon miktarındaki değişimler, Dünya'nın yörüngesindeki salınımlar ve eksen eğimindeki değişiklikler (Milankovic döngüleri) şeklinde adlandırılan jeolojik ve astronomik faktörler, bu doğal iklim değişikliklerinin temel nedenlerindendir (Berger, 2018). Son 400.000 yıl içerisinde dört büyük buzullaşma dönemi yaşanmış ve her biri arasında daha sıcak buzullar arası dönemler meydana gelmiştir. Bu döngüler, küresel ortalama sıcaklıkta 5 ila 6°C arasında dalgalanmalara neden olabilmektedir (IPCC, 2021).

Ayrıca, okyanus akıntılarındaki değişiklikler de iklim sistemini önemli ölçüde etkilemektedir. Okyanus akıntıları, yüzey ve derin okyanus sularının dolaşımıyla bölgesel sıcaklıkları ve yağış desenlerini değiştirerek büyük iklim sistemlerini etkileyebilmektedir (Rahmstorf, 2017). Benzer şekilde, büyük volkanik patlamalar atmosfere kül ve diğer aerosol partiküllerini salarak güneş ışınlarının yeryüzüne ulaşmasını azaltabilir ve geçici bir soğuma etkisi yaratabilir (Self, 2006).

Sanayi devrimi ile birlikte insan faaliyetleri, iklim değişikliğinin en baskın faktörlerinden biri haline gelmiştir. Fosil yakıtların (kömür, petrol ve doğal gaz) yakılması sonucunda atmosfere salınan sera gazları, Dünya'nın enerji dengesini değiştirerek sıcaklık artışına neden olmaktadır (NASA, 2020). Karbondioksit (CO₂), metan (CH₄) ve azot oksitler (N₂O) gibi sera gazları, atmosferdeki yoğunlukları arttıkça

daha fazla ısınmayı tetiklemektedir (Stocker vd., 2013). Bu durum, doğal sera etkisinin insan kaynaklı olarak güçlenmesine yol açmış ve gezegenin ortalama sıcaklığında hızlı bir artışa neden olmuştur (IPCC, 2021).

Sanayi devriminden bu yana atmosferdeki karbondioksit konsantrasyonu %50 oranında artmış ve 2020 yılında 410 ppm seviyesini aşmıştır. Tarihsel olarak bu seviyelerde bir CO₂ yoğunluğu, milyonlarca yıl önce Eosen Dönemi'nde görülmüştü ve o dönemde küresel sıcaklıklar bugünkü seviyelerin çok daha üzerindeydi (Hansen vd., 2013). Bu nedenle, günümüzde gözlemlenen iklim değişikliği, doğal döngülerden bağımsız olarak insan kaynaklı faktörlerin bir sonucu olarak kabul edilmektedir (NASA, 2020).

Bu değişimler sadece sıcaklık artışıyla sınırlı kalmamaktadır. Buzullar erimekte, deniz seviyeleri yükselmekte, aşırı hava olayları daha sık ve şiddetli hale gelmekte, ekosistemler ise ciddi şekilde zarar görmektedir (IPCC, 2021). Bu nedenle, küresel iklim politikalarının önceliği, sera gazı emisyonlarını azaltmak ve doğal dengeyi korumak için etkili önlemler almak olmalıdır.

2.2. Küresel İklim Değişikliğinin Sonuçları

İklim değişikliğinin etkileri çeşitli alanlarda incelenebilir. Ancak, bu bölümde öncelikle doğal ve ekonomik sonuçlar ile iklim değişikliğinin insan sağlığı üzerindeki etkilerine odaklanılacaktır.

2.2.1. Doğal Sonuçlar

İklim değişikliğinin doğal sonuçları halihazırda gözlemlenebilir bir duruma gelmiştir. Örneğin, sıcaklıkların artması, kutuplardaki buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi, çölleşmenin artması ve Avrupa'daki kışların daha ıslak hale gelmesi bu değişikliklerin bazı göstergeleridir. Bilimsel veriler, Tanzanya'daki Kilimanjaro Dağı'ndaki kar örtüsünün küresel ısınma nedeniyle giderek azaldığını göstermektedir. Önümüzdeki 50 yıl içinde bu dağın tamamen karla kaplı olup olmayacağı bile belirsizdir. Ayrıca, doğal afetlerin sıklığı da artmaktadır. Tsunamiler, seller ve aşırı kuraklık olayları geçmişe kıyasla daha sık meydana gelmektedir.

IPCC'ye göre iklim değişikliği aşağıdaki yollarla kendini gösterecektir:

- 2100 yılına kadar küresel sıcaklıkların 1,1°C ile 6,4°C arasında artması beklenmektedir. Kesin artış miktarı, sera gazı emisyonları ve atmosferdeki fiziksel ve kimyasal süreçlerin etkisine bağlıdır (IPCC, 2021).

- Dünyanın bazı bölgelerinde yağış miktarı artarken, bazı bölgelerde kuraklık artacaktır.
- Deniz seviyelerinin mevcut yüzyılda 18 ila 59 santimetre arasında yükselmesi öngörülmektedir. Bunun temel sebebi, daha sıcak suyun daha fazla yer kaplaması ve kutuplardaki buz tabakalarının erimesidir.
- Gulf Stream'in zayıflaması ve bunun sonucunda kuzeybatı Avrupa'daki sıcaklıkların diğer bölgelere kıyasla daha az artması beklenmektedir. Ancak, mevcut iklim modelleri ani bir değişikliğe izin vermemektedir.

2.2.2. Ekonomik Sonuçlar

İklim değişikliğinin etkileri, ekonomik sistemler üzerinde de derin etkiler yaratacaktır. Küçük sıcaklık artışları bile ekosistemlerin dengesi ve biyolojik çeşitlilik üzerinde büyük değişikliklere yol açabilir (Pounds ve Puschendorf, 2004). Biyoçeşitliliğin azalması, ekosistem istikrarını bozarak insan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler doğurabilir (Harvard, 2002).

İklim değişikliğine bağlı doğal felaketlerin ve aşırı hava olaylarının ekonomik maliyeti giderek artmaktadır. Bazı araştırmalara göre, iklim değişikliğinin maliyetleri küresel gelirin %5 ila %20'sine ulaşabilir (Stern, 2006). IPCC, iklim değişikliğinin ekonomik maliyetleri konusunda kesin tahminler sunamasa da, sera gazı emisyonlarını azaltmanın maliyetini değerlendirmiştir. Bu çerçevede, emisyonları azaltma çabalarının ekonomik büyümeyi bir miktar yavaşlatabileceği öngörülmektedir.

İklim değişikliği ile mücadele, Birleşmiş Milletler'in Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılması açısından da kritik öneme sahiptir. Bu hedefler şunlardır:

- Aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak,
- Evrensel ilköğretime erişimi sağlamak,
- Cinsiyet eşitliğini teşvik etmek,
- Çocuk ölümlerini azaltmak,
- Anne sağlığını iyileştirmek,
- HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele etmek,
- Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak,
- Küresel kalkınma için ortaklık geliştirmek.

İklim değişikliği, bu hedeflerin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin, kuraklığın şiddetlenmesi yoksulluğu artırırken, sıtma gibi hastalıkların yayılması sağlık sorunlarını derinleştirmektedir. Biyoçeşitliliğin azalması ise çevresel sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

2.2.3. İklim Değişikliğinin Potansiyel Sağlık Etkileri

Küresel iklim değişikliği, doğrudan ve dolaylı yollarla insan sağlığını etkilemektedir. İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkileri, çevresel faktörler, topografya ve yerel nüfusun kırılganlığı gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir.

İklim değişikliğinin insan sağlığını nasıl etkilediği aşağıdaki şekillerde özetlenebilir:

- Aşırı hava olaylarına (sıcak hava dalgaları, sert kış koşulları, fırtınalar) maruz kalma,
- Hava kirleticilerinin ve alerjenlerin (küf, polen) artışı,
- Vektör kaynaklı hastalıkların (sıtma, dang humması) yayılımında artış,
- Gıda üretiminde ve su kaynaklarında azalma.

İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki doğrudan etkileri aşırı hava olaylarının sıklığındaki artışla kendini göstermektedir. Örneğin, sıcak hava dalgaları nedeniyle ölüm oranlarında artış gözlenirken, daha ılıman kışlar bazı bölgelerde ölüm oranlarını azaltabilmektedir (Langford ve Bentham, 1995). Ancak, küresel ölçekte sıcak hava dalgalarının sağlık üzerindeki olumsuz etkileri daha baskın bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Dolaylı sağlık etkileri ise bulaşıcı hastalıkların yayılımı ve gıda güvenliğinin azalması gibi faktörlerle ilişkilidir. Su kaynaklı hastalıklar, gıda üretimindeki düşüş ve vektör kaynaklı enfeksiyonların artışı, iklim değişikliğinin uzun vadede küresel sağlık sistemleri üzerindeki en büyük tehditlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (McMichael ve Githeko, 2001; Epstein, 1999).

Stratosferdeki ozon tabakasının incilmesi de iklim değişikliğinin dolaylı sağlık etkilerinden biridir. Ozon tabakasındaki azalma, cilt kanseri vakalarının artmasına, göz hastalıklarına ve bağışıklık sisteminin baskılanmasına yol açabilir (Shindell vd., 1998). Ozon tabakasındaki değişimlerin sağlık üzerindeki uzun vadeli etkileri, iklim değişikliği ile bağlantılı olarak araştırılmaya devam edilmektedir.

Çalışmamızın devamında, küresel iklim değişiliğini ele aldığımız için iklim değişikliğinin gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan, sanayileşmiş ülkelere olan etkilerini ele alacağız.

2.3. Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğinin Etkileri

Son yıllarda gelişmiş ülkelerde iklim değişikliği, ekonomik, sosyal ve çevresel düzeylerde önemli etkilere neden olmuştur. ABD, Kanada, İngiltere, Almanya ve İskandinav ülkeleri gibi ekonomik gücü yüksek, gelişmiş ülkeler dahi iklim değişikliğinin yarattığı etkilerden büyük ölçüde zarar görmektedirler (IPCC, 2023).

İklim değışikliğinin ekonomik etkileri gelişmiş ÷lkelerde belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde son yıllarda yaşanan sel ve fırtınalar nedeniyle altyapı zararları, enerji sistemlerindeki kesintiler ve tarımsal üretimdeki kayıplar, milyarlarca dolar ekonomik zarara yol açmıştır (NOAA, 2023). Kanada'da ise özellikle Britanya Kolumbiyası bölgesinde gerçekleşen orman yangınları ve sellerin ekonomik maliyeti 2021 yılında 9 milyar Kanada dolarını aşmıştır (Government of Canada, 2022).

Almanya'da, 2021 yılındaki Rheinland-Pfalz ve Kuzey Ren-Vestfalya eyaletlerinde yaşanan seller, ÷lkeye yaklaşık 30 milyar avroluk ekonomik zarar vermiştir ve bu olay Almanya tarihinde iklim değışikliğine bağlı yaşanan en maliyetli doğal afet olarak kayda geçmiştir (German Federal Ministry for the Environment, 2022).

İklim değışikliği, gelişmiş ÷lkelerde sosyal düzeyde de önemli etkiler yaratmaktadır. İngiltere'de, son yıllarda yaşanan sıcak hava dalgaları sağlık sistemi üzerinde büyük baskı oluşturmuş ve özellikle yaşlı nüfusta ölümlerin artmasına neden olmuştur. 2022 yılında sıcak dalgaları nedeniyle yaklaşık 3000 ölüm gerçekleşmiştir (UK Health Security Agency, 2022). Ayrıca, sıcaklıkların artmasıyla birlikte hava kirliliği sorunları artmış ve bu durum halk sağlığını ciddi boyutta etkilemiştir.

İskandinav ÷lkelerinde, özellikle İsveç ve Norveç'te aşırı sıcaklar ve orman yangınları gibi olaylar, bölge halkının günlük yaşamını olumsuz etkilemiş, sosyal hizmetlerin sürdürülebilirliğini tehdit etmiştir (Norwegian Environment Agency, 2023).

Gelişmiş ÷lkelerdeki çevresel etkiler oldukça geniş kapsamlıdır. Almanya ve Fransa'da yaşanan aşırı sıcaklar ve kuraklıklar tarımsal üretimi azaltırken, su kaynaklarını tüketmiş ve ekosistemlerin dengesini bozmuştur (European Environment Agency, 2023). Kanada'nın kuzey bölgelerinde permafrostun erimesi, altyapıya zarar verirken, biyoçeşitliliği tehdit etmekte ve karbon salınımını artırmaktadır (Canadian Climate Institute, 2022).

ABD'nin Kaliforniya eyaletinde yaşanan kuraklık ve yangınlar, doğal yaşam alanlarının kaybolmasına, türlerin tehlike altına girmesine ve yer altı su kaynaklarının tükenmesine yol açmıştır (California Department of Water Resources, 2023).

2.4. Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan ÷lkelerde İklim Değışikliğinin Etkileri

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ÷lkeler, iklim değışikliğinin yarattığı etkiler karşısında gelişmiş ve sanayileşmiş ÷lkelere göre çok daha savunmasız durumdadır. Özellikle Afrika ÷lkeleri (Nijerya, Etiyopya, Kenya), Güney Asya ÷lkeleri (Bangladeş,

Pakistan) ve küçük ada devletleri (Maldivler, Fiji, Kiribati) ekonomik kaynaklarının yetersizliği ve altyapılarının zayıflığı nedeniyle ciddi zararlar yaşamaktadır (IPCC, 2023).

Az gelişmiş ülkelerde iklim değişikliği ekonomik açıdan büyük yıkımlara neden olmaktadır. Bangladeş gibi ülkelerde, artan deniz seviyeleri ve seller tarımsal üretimi ciddi şekilde azaltmakta, gıda güvenliği ve ekonomik istikrarı tehdit etmektedir. Bangladeş hükümetinin verilerine göre, son 10 yılda iklim kaynaklı doğal afetlerin ekonomik zararı yıllık yaklaşık 2 milyar doları aşmıştır (Bangladesh Ministry of Finance, 2023).

Afrika'da Nijerya ve Etiyopya gibi ülkelerde, kuraklık ve aşırı hava olayları nedeniyle tarım ve hayvancılık faaliyetleri ciddi ölçüde zarar görmekte, kırsal nüfusun ekonomik koşulları gittikçe kötüleşmektedir. 2023 yılında Nijerya'da kuraklık ve sel olaylarının ekonomik zararı yaklaşık 1,8 milyar dolar olarak hesaplanmıştır (African Development Bank, 2023).

İklim değişikliğinin sosyal etkileri, az gelişmiş ülkelerde derin ve dramatik sonuçlar doğurmaktadır. Pakistan'da 2022 yılında meydana gelen büyük seller, yaklaşık 33 milyon insanı etkileyerek geniş çaplı insani krize yol açmıştır. Evlerini ve geçim kaynaklarını kaybeden milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır (Government of Pakistan, 2022).

Küçük ada devletlerinde (örneğin Maldivler ve Kiribati), yükselen deniz seviyeleri nedeniyle yerleşim alanları tehdit altında kalmaktadır. Bu durum, nüfusun güvenli yaşam alanlarını terk ederek göç etmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Fiji hükümetinin 2023 yılı raporuna göre, artan sel ve fırtınalar nedeniyle yaklaşık 40 bin kişi güvenli bölgelere taşınmıştır (Fiji Ministry of Economy, 2023).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çevresel etkiler son derece ağırdır. Kenya'da artan sıcaklıklar ve kuraklık nedeniyle vahşi yaşam alanları daralmakta ve biyoçeşitlilik ciddi tehdit altına girmektedir. Etiyopya ve Kenya'nın ortak raporuna göre, Doğu Afrika bölgesinde iklim değişikliği nedeniyle su kaynaklarının azalması, vahşi yaşamın ve ekosistemlerin ciddi biçimde zarar görmesine neden olmaktadır (UN Environment Programme [UNEP], 2023).

Bangladeş ve Maldivler gibi ülkelerde, yükselen deniz seviyeleri nedeniyle kıyı erozyonu yaşanmakta, tatlı su kaynakları tuzlanmakta ve tarımsal alanlar kullanılamaz hale gelmektedir. Kiribati gibi Pasifik ada ülkelerinde ise artan okyanus sıcaklıkları, mercan resiflerinin yok olmasına ve balıkçılık faaliyetlerinin gerilemesine neden olmaktadır (World Bank, 2023).

2.5. Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğinin Etkileri

Sanayileşmiş ülkeler, son yıllarda iklim değişikliğinin ciddi etkileriyle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Kore, Rusya ve Güney Afrika gibi sanayi üretimi ve ekonomik büyüme odaklı ülkelerde çevresel, sosyal ve ekonomik etkiler giderek belirginleşmektedir (IPCC, 2022).

Sanayileşmiş ülkelerde iklim değişikliği, ekonomik faaliyetlerde ciddi bozulmalara yol açmaktadır. Çin, dünyanın en büyük üretim ekonomilerinden biri olarak, sık sık yaşanan aşırı hava olayları nedeniyle ekonomik zararlara maruz kalmaktadır. Örneğin, 2021 yılında Henan eyaletinde gerçekleşen sel felaketi, yaklaşık 14 milyar dolar ekonomik zarara neden olmuştur ve üretim zincirlerini ciddi şekilde etkilemiştir (China Meteorological Administration, 2022).

Hindistan'da, muson yağışlarının düzensizliği ve sıcaklık artışları, tarımsal verimliliği düşürerek çiftçilerin ekonomik koşullarını zorlaştırmakta, gıda güvenliği sorunlarını derinleştirmektedir. Hindistan Ekonomik Araştırma Merkezi'nin raporuna göre, iklim değişikliği nedeniyle 2030 yılına kadar ülke ekonomisinin yaklaşık %3 oranında küçülmesi beklenmektedir (Economic Survey of India, 2023).

Rusya'da ise permafrost alanlarının erimesi sonucu, altyapı ve enerji üretimi zarar görmekte, bu durum ekonomik maliyetleri artırmaktadır. Ayrıca, Sibirya bölgesinde artan orman yangınları nedeniyle ülkenin ekonomik kaynakları ciddi şekilde etkilenmektedir (Russian Ministry of Natural Resources and Environment, 2022).

İklim değişikliğinin sosyal etkileri sanayileşmiş ülkelerde dramatik boyutlara ulaşmaktadır. Brezilya'da, özellikle Amazon bölgesinde gerçekleşen ormansızlaşma ve orman yangınları yerli halkların yaşam alanlarını tehdit etmekte ve toplumsal çatışmaları tetiklemektedir (Instituto Socioambiental, 2023). Güney Afrika'da ise artan kuraklık, içme suyu kaynaklarının azalmasına yol açarak, sosyal eşitsizliklerin derinleşmesine ve toplumda huzursuzlukların artmasına neden olmaktadır (South African Water Research Commission, 2022).

Güney Kore'de şehirleşme ve nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde, hava kirliliği ve sıcak hava dalgaları sağlık sorunlarını artırmaktadır. Özellikle yaşlı nüfusta sıcak dalgalarına bağlı ölüm oranlarında belirgin bir artış gözlemlenmiştir (Korean Ministry of Environment, 2023).

Çevresel etkiler, sanayileşmiş ülkelerde giderek artan bir hızla hissedilmektedir. Çin'deki hava ve su kirliliği sorunları, artan sıcaklıklarla birlikte daha da şiddetlenmekte ve bu durum ekosistemlerin zarar görmesine neden olmaktadır (World Bank, 2022). Hindistan'da Ganj Nehri ve diğer su kaynaklarının kalitesi giderek

düşmekte, biyolojik çeşitlilik kaybı ve ekosistem bozulmaları yaşanmaktadır (India Ministry of Environment, Forest and Climate Change, 2023).

Brezilya’da Amazon yağmur ormanlarının azalması, küresel biyoçeşitliliği tehdit etmekte ve küresel iklim dengelerini olumsuz etkilemektedir (Brazilian Institute of Environment and Renewable Natural Resources, 2023). Rusya’nın Sibirya bölgesindeki permafrost alanların erimesi ise atmosferdeki karbon miktarını artırarak küresel ısınmayı hızlandırmaktadır (Russian Academy of Sciences, 2022).

Güney Afrika’nın Cape bölgesinde yaşanan kuraklıklar ve su kıtlığı, bölgedeki ekosistemlerde büyük bozulmalara yol açmaktadır. Bu durum tarım, turizm ve doğal yaşamın sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir (South African National Biodiversity Institute, 2022).

2.6. İklim Değişikliği ve Güvenlik Riski

İklim değişikliği, çevresel değişikliklerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda küresel güvenliği tehdit eden bir olgu haline gelmiştir. Bu tehditler, özellikle doğal kaynakların sınırlılığı, göç hareketleri, sosyal çatışmalar ve ekonomik istikrarsızlık gibi alanlarda kendini göstermektedir.

2.6.1. Göç

İklim değişikliği, çevresel bozulmalar ve doğal afetlerin artan sıklığı gibi faktörler nedeniyle göç hareketlerini doğrudan etkilemektedir. Kuraklık, su kıtlığı, tarım arazilerinin azalması ve deniz seviyelerinin yükselmesi gibi iklim değişikliğiyle bağlantılı durumlar, milyonlarca insanın yaşadıkları yerleri terk etmesine neden olmaktadır (Gemenne, 2011). İklim değişikliği nedeniyle yerinden edilen bireyler ve topluluklar için güvenlik sorunları yaratmakta; bu da hem göç alan hem de göç veren bölgelerde toplumsal ve politik gerilimleri artırmaktadır (McLeman, 2013).

Göç hareketleri, sadece çevresel bir mesele olmanın ötesinde, sosyal ve ekonomik etkileri olan bir güvenlik sorunu olarak da ele alınmaktadır. Çevresel göçmenlerin yerleştiği bölgelerde altyapı eksiklikleri, artan işsizlik oranları ve toplumsal huzursuzluk gibi sorunlar ortaya çıkmakta ve bu durum, sosyal düzeni tehdit eden bir güvenlik meselesi olarak görülmektedir (Adger vd., 2015). Örneğin, iklim değişikliği nedeniyle Sahra-altı Afrika'dan göç eden topluluklar, kaynakların kısıtlı olduğu diğer bölgelerde sosyal gerilimlere yol açarak ekonomik ve sosyal güvenlik sorunlarını tetiklemektedir.

İklim değişikliğinin etkileri genellikle dolaylıdır ve dünya genelinde farklı bölgeler arasında büyük bir dengesizlik göstermektedir; bu nedenle güvenlik önlemleri

alınması gerekmektedir. İklim değişikliğinin en muhtemel sonucu, etkilenen bölgelerden daha güvenli bir alana göç etmektir. Göç aynı zamanda, önemli bir çatışma potansiyeli taşımaktadır.

Göç, insanların tarih boyunca kullandığı en eski ve en yaygın hayatta kalma stratejilerinden biridir. Göçebe yaşam tarzı, sürekli değişen çevre koşullarına verilen bir yanıttır. Bir yerden başka bir yere göç etmek, doğal bir eylem olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, göçü genel terim olarak, gönüllü veya zorunlu olarak değerlendirmek ve ulusal sınırları aşan veya ulus içinde gerçekleşen tüm yer değiştirme ve kaçış biçimlerini kapsayacak şekilde tanımlamak gerekmektedir (Unhcr 2006, 2007).

Göç hareketlerini, tetikleyici faktörlere (savaş, doğal afetler), hareket mesafesine (güney-kuzey göçü, iç göç), yer değiştirmenin süresine (geçici yer değiştirme, kalıcı yeniden yerleşim), göçün amacına (kırsal-kentsel göç, güney-güney göçü) ve köken ile varış ülkelerindeki sonuçlara (yeni ülkede başarılı entegrasyon, köken ülkesine dönüş) göre sınıflandırabiliriz (Black 2001; Clark 2006).

2.6.2. Göçün Nedenleri ve Boyutları

Göçü etkileyen nedenler ve boyutlar, birbirleriyle ilişki içinde olan ve çeşitli etkenlerden kaynaklanan karmaşık süreçlerdir. Black ve diğerleri (2011) göçü etkileyen beş ana nedeni tanımlamaktadır. Bu nedenler ekonomik, politik, demografik, sosyal ve çevresel olarak sınıflandırılabilir. Ekonomik nedenler, insanların daha iyi iş bulma fırsatları veya daha iyi mali koşullar arayışıyla başka yerlere göç etmelerini ifade eder. Politik nedenler ise çatışmalar, ayrımcılık, güvenlik sorunları ve politik süreçlere katılma fırsatlarının eksikliği gibi etkenleri içerir. Demografik nedenler, belirli bölgelerdeki nüfusun büyüklüğü ve yapısıyla ilgilidir. Sosyal nedenler ise aile beklentileri, eğitim ve kültürel gelenekler gibi faktörleri kapsamaktadır. Bu nedenler genellikle birbirinden bağımsız değildir ve çoğu zaman birbiriyle bağlantılıdır, bu da göç süreçlerini karmaşık hale getirir.

Göçün nedenleri:

2.6.2.1. Deniz Seviyesi Yükselmesi Sonucu Kıyı Bölgelerindeki Göç

Deniz seviyesindeki yükselme, özellikle kıyı bölgelerinde yaşayan topluluklar için önemli bir tehdit oluşturur. Bu yükselmeler, kıyı erozyonuna, sel olaylarının artmasına ve alçak tarım arazilerinin tuzlanmasına neden olarak ekosistemlerin bozulmasına yol açar (Neumann vd., 2015). Kıyı bölgelerinde meydana gelen bu değişiklikler, yerinden edilmelere ve büyük göç hareketlerine zemin hazırlar. İnsanlar, yaşam alanlarını

kaybettiklerinde hem iç göç hem de uluslararası göç süreçlerine katılmak zorunda kalabilirler (McLeman, 2013). Kıyı bölgelerindeki yer değiştirme, yerel ve küresel ölçekte önemli sosyal, ekonomik ve güvenlik sorunlarına yol açmaktadır (Gemenne, 2011). Bu tür çevresel faktörler, göçmenleri yeni yaşam alanları arayışına yönlendirerek, göçün küresel boyutlarda artmasına neden olmaktadır.

2.6.2.2. Tropikal Fırtınalar ve Siklonlar Sonucu Oluşan Göç

Tropikal fırtınalar ve siklonlar, kıyı bölgelerinde büyük yıkımlara neden olabilir. Bu tür olaylar, kıyı seli ve yerel hasara yol açarak, bölgelerdeki yaşam koşullarını olumsuz etkiler. Ancak, bu olayların göç üzerindeki etkisi, deniz seviyesi yükselmesi gibi diğer faktörlere göre daha az belirgindir (Adger vd., 2009). Fırtınalar ve siklonlar, özellikle tarım ve balıkçılık gibi yerel ekonomilere zarar vererek geçim kaynaklarını kaybetmelerine neden olabilir (Hugo, 2008). Bu, geçici veya kalıcı göç hareketlerini tetikleyerek, özellikle kıyı bölgelerinden iç bölgelere doğru bir yer değiştirme sürecini başlatabilir. Bu tür olayların şiddeti ve sıklığı arttıkça, göçün etkilenen bölgelerdeki etkileri daha belirgin hale gelebilir.

2.6.2.3. Yağış Rejimindeki Değişiklikler Nedeniyle Göç

İklim değişikliği, yağış rejimlerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Yağışların düzensizliği, kuraklıkların artması su kaynaklarında kıtlığa yol açarak tarımsal üretimi olumsuz etkileyebilir (Bocchiola ve Savi, 2018). Kuraklık, özellikle tarımsal verimliliği düşürerek çiftçilerin geçim kaynaklarını tehdit edebilir. Aşırı yağışlar ise sel riskini artırarak yaşam alanlarını tahrip edebilir. Bu tür çevresel değişiklikler, insanların başka bölgelere göç etmelerine yol açarak geçici yer değiştirme ile kalıcı göç arasında farklı süreçlerin tetiklenmesine neden olabilir (Black, 2001). Yağış rejimlerindeki değişiklikler, özellikle su kaynaklarının azalması ve sulama olanaklarının kısıtlanması gibi etkilerle, göçün hızlanmasına neden olabilir.

2.6.2.4. Sıcaklık Artışları ve Tarımsal Verimliliğin Düşmesi Sonucu Oluşan Göç

Sıcaklık artışları, iklim değişikliğinin en belirgin etkilerinden biridir. Artan sıcaklıklar, su döngülerinde değişikliklere, yeni hastalıkların ortaya çıkmasına ve tarımsal verimliliğin azalmasına yol açabilir (Lemoine vd., 2020). Bu durum, özellikle tarım sektörüyle geçimini sağlayan topluluklar için büyük bir tehdit oluşturur. Tarım arazilerinin verimliliğinin azalması, çiftçileri daha verimli topraklar arayışına

yönlendirebilir, bu da göç hareketlerini teşvik edebilir (Piguet vd., 2011). Ayrıca, bazı bölgelerde aşırı sıcaklıklar, yaşam koşullarını yaşanmaz hale getirerek yerinden edilmelere neden olabilir (McLeman ve Smit, 2006). Sıcaklık artışları, ekosistemlerin bozulmasına da yol açarak tarımsal üretimi zorlaştırabilir ve bu durum da yine yerinden edilmelere neden olabilir.

2.6.2.5. Atmosfer Kimyasındaki Değişikliklerden Kaynaklanan Göç

Atmosferdeki kirleticiler ve ozon tabakasındaki incelmeler, göç üzerinde doğrudan etkiler yaratmasa da dolaylı yollardan göçü teşvik edebilir. Atmosferdeki değişiklikler, özellikle tarımsal verimliliği etkileyebilir, sağlık sorunlarına yol açabilir ve çevresel ekosistemlerde olumsuz değişimlere neden olabilir (Harrington vd., 2016). Örneğin, ozon tabakasındaki incelmeler, insan sağlığını olumsuz etkileyerek bazı bölgelerde yaşam koşullarını zorlaştırabilir (Moser ve Hartmann, 2015). İnsanlar, daha sağlıklı ve güvenli yaşam alanları arayışıyla göç edebilirler. Ayrıca, hava kirliliği ve atmosferik kirleticiler, bazı bölgelerde çevresel zararlara yol açarak insanların yerinden edilmesine neden olabilir.

2.7. Çevresel Göç ve Çatışma

Daha önce de belirtildiği gibi, çevresel bozulma göçü tetikleyen güçlü etkenlerden biridir. Ancak, bozulmuş bir çevre genellikle göçün temel nedeni olarak gösterilemez. Tatlı su kaynaklarının azalması, gıda üretimindeki düşüş veya aşırı hava koşulları gibi çevresel sorunlar, insanların geçim kaynaklarını tehdit eder ve onları başka bir yere göç etmeye zorlar doğrudur. Ancak, çevresel bozulma neden acil göç edilmesi gereken bir durum olarak görülmebilir? Bunun nedeni, çevresel faktörlerin diğer sosyal, ekonomik ve politik belirleyicilerle olan bağlantısıdır; bu nedenle, çevresel göç bireysel özellikler, kırılganlık, işleyen kurumlar ve hükümet yapıları ile çevresel çatışmalardan etkilenmektedir.

Bireysel özelliklerden bahsederken, yaş, eğitim düzeyi ve doğal afetler sonrası yaşanan travma derecesini göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca, belirli bir bölgedeki göç geçmişi de son derece önemlidir. Kırılganlık, çevresel değişikliklerin yanı sıra çeşitli politik ve sosyo-ekonomik faktörlerin göçmenler üzerindeki etkisinin büyüklüğü olarak tanımlanmaktadır. İşleyen kurumlar ve hükümet yapıları, doğal afetlerle başa çıkma konusunda bize rehberlik eder. Bu bağlamda, çevresel değişiklikler göçün dolaylı bir nedeni olarak görülmektedir, çünkü başlangıçta çevresel bozulma

çatışmayı tetikler ve göç, bu çatışma durumunun bir sonucudur (Schubert ve Schellnhuber 2008).

Bu durumda çatışma, bir transfer mekanizması olarak değerlendirilebilir (Homer-Dixon ve Schubert ve Schellnhuber 2008). Bu belirleyiciler özgün değildir ve çevresel göçü etkileyebilecek birçok boyut bulunmaktadır.

Çevresel değişiklikler ile göç arasındaki ilişkiyi inceledikten sonra, göç ve çatışma arasındaki bağlantıya odaklanalım.

Çevresel göçün neden olduğu çatışma olasılığı, çevresel göçmenler ile yerleşik nüfus arasında rekabet potansiyeli bulunduğunda daha yüksektir. İklim değişikliğinden etkilenen bölgelerde çevresel göçün daha olası olması ve çevresel göçmenlerin genellikle daha kısa mesafelere göç etme eğiliminde olmaları, seçilen hedeflerin beklenmedik nüfus artışı karşılayacak yeterli kaynağa sahip olmama ihtimalini artırmaktadır (Findlay, 2011).

Göçmenlerin yeni bölgelere yoğunlaşması, şiddetli çatışmaların önemli bir tetikleyicisi olabilecek bir durumdur. Çevresel değişiklikler; iklim değişikliği, kaynak kıtlığı veya kaynakların bozulması gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır ve potansiyel göçmenlerin karar verme süreçlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu tür değişiklikler, insanların yaşamlarını tehdit ederse, yeni bölgelere yönelik büyük bir göç dalgası olur bu da şiddetli çatışmaların önemli bir nedeni olur. (Hugo, 1996).

İklim değişikliği, toprak bozulması riskini artırmakta, su kaynaklarının kirlenmesine ve hayvancılık ile altyapının değişen çevre koşullarından olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Bu durum, insan ve çevre arasındaki uyum yeteneğinin sınırlarını zorlayarak, yaşamı tehdit etmekte bu da daha şiddetli çatışmalara neden olmaktadır (Barnett, 2003). Kaynak kıtlığı ve demografik faktörlere bağlı çevresel göçün doğası, küçük ölçekli çatışmaların daha büyük çatışmalara dönüşme olasılığını azaltabilir. Ancak, bu durumun aksine, çatışmaya dönüşme potansiyeli yine de mevcuttur.

Etnik farklılık, çatışma olasılığını artıran faktörlerden biridir özellikle de göçmenler ile yerli halk arasında etnik farklılıklar varsa etnik dengenin bozulması, bölgenin genel istikrarını tehdit edebilecek bir durumdur. Yerel halk, kendi etnik kimliklerini koruma konusunda daha hassas olabilir ve bu nedenle farklı bir etnik grubun varlığını bir tehdit olarak algılayabilir. Yeni gelenlerin yarattığı tehlike ve potansiyel tehdit hissi, yabancı düşmanlığına, şiddetli çatışmalara veya etnik durumun daha da istikrarsızlaşmasına yol açabilir (Homer-Dixon 1999). Farklı etnik gruplar arasında gerginlikler ortaya çıkabilir ve bilinmeyene duyulan korku, etnik kimliklerin

çatışmasında önemli bir etken rolü üstlenir. Bu tür korkular ve kaygılar doğal bir durum değildir, ancak siyasi amaçlarla kamuoyunda tartışma konusu haline getirilebilir. Etnisiteyle ilgili bir diğer güvenlik meselesi ise göçmenler ve mültecilerin, köken ülkeleriyle olan bağlantılarıdır. Bu bireyler, belirli çıkarları olan yerel siyasi partileri veya grupları destekleyebilirler. Destek, mali yardımlar, siyasi destek sağlama veya fon ve silah gönderme biçiminde olabilir (Lohrmann, 2000).

Etnik yakınlık, göç olgusu açısından son derece önemlidir. Bir hükümet ve onun vatandaşları, kendileriyle benzer değerlere sahip göçmenlere karşı daha duyarlı olma eğilimindedir. Alıcı ülkenin sakinleri için potansiyel bir tehdit, farklı değerlere sahip olan göçmenlerdir; bu farklılıklar din, alışkanlıklar veya çevre algısı gibi unsurlardan kaynaklanabilir. Ancak, etnik yakınlığın neyin oluşturduğuna dair sosyal bir yapı vardır ve bu yapı zamanla değişebilir, bu da etnisitenin şiddetinin artmasına yol açabilir (Weiner, 1992).

Diaspora ve göç; genellikle kendi ülkelerinden göç etmek zorunda kalan ve anavatanlarıyla iletişimde kalan küçük gruplar, çatışmalara önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Lohrmann, bu grupların yerel veya iç çatışmalara destek sağlamak amacıyla yerel politik, etnik veya dini gruplara finansman veya silah göndererek etkide bulunabileceğini belirtmektedir.

Varış ülkesi veya bölgelerinin hükümetlerinin beklenmedik göç ve çatışma durumlarına yanıt verme şekli, çatışmanın tırmanışını etkileyen önemli bir unsurdur. Hükümetlerin büyük ve ani göçlere karşı koyma veya tepki verme kapasiteleri oldukça sınırlıdır. Bu durum, kendi topraklarında büyük sayıda insanla ilgili beklenmedik ve gergin durumlarla başa çıkmak zorunda kalmalarını gerektirir. Hükümet, uygun barınma, yiyecek, içme suyu ve sağlık hizmetleri sağlamakla yükümlüdür; bu da önemli bir mali ve kaynak yükü oluşturabilir. Beklenmedik göç durumlarında, daha önce bahsedilen farklı etnik köken ve dinle ilgili sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sorunların ele alınması ve çözülmesi gerekmektedir. Hükümet, ayrımcılık yapmayan düzenlemelerle ve azınlıklar için geçici geniş kapsamlı haklarla yanıt verebilir. Eğer bu göç uzun vadeli bir göç ise azınlıkların ev sahibi ülke toplumuna entegrasyonu için uygun politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. Özellikle uygulanan politikalar sonucunda göçmenler bazı haklarından yoksun bırakılabilir ve misafir muamelesi görebilirler; bu durum, yaşam standartlarının düşmesine ve göçmenlerin sağlık ve refahının tehlikeye girmesine yol açabilir (Schubert ve Schellnhuber 2008). Hükümetler için beklenmedik göç her zaman bir sorun teşkil eder. Aşırı kısıtlayıcı politikalar, göçmen grupları arasında isyanlara neden olabilirken; çok

gevşek politikalar ise yerli halk arasında huzursuzluk yaratabilir. Bu dengeyi sağlamak son derece zordur ve çatışma potansiyeli her zaman mevcuttur. Bu nedenle, felaket yönetimi, erken uyarı sistemleri ve beklenmedik durumları önlemek ve daha etkili bir şekilde yönetmek için ek araçlara ihtiyaç vardır. Ancak, çatışma riskinin hala oldukça yüksek olduğu gerçeği değişmemektedir.

Çevresel bozulmanın daha sık görüldüğü gelişmekte olan ülkelerde, çevresel göçmenlerin bu ülkeler içinde göç etme olasılığı daha yüksektir. Alıcı ülkeler genellikle çevresel taşıma kapasitesine yakın durumdadır ve değişen koşullara uyum sağlama imkanları sınırlıdır. Göçmenlerin, alıcı ülkedeki yönetim kapasitesini aşma durumu, bu nedenle potansiyel bir çatışma kaynağı olabilir (Schubert ve Schellnhuber 2008).

2.8. Politik İstikrar Çatışma ve Göç

Politik istikrar, alıcı ülkeler için son derece önemlidir. Çatışma araştırmaları, politik istikrar düzeyi düşük olan ülkelerde çatışma olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer bir ülkede yakın geçmişte şiddetli bir çatışma yaşanmışsa veya o ülkede çatışma tarihi varsa, yeni bir çatışmanın patlak verme olasılığı artar. Ayrıca, ülkede yakın zamanda bir hükümet değişikliği gerçekleşmişse ya da ülke yeni bağımsızlık kazanmışsa, çatışmanın tırmanma riski de yükselebilir. Benzer bir durum, zayıf veya başarısız devletlerde de görülebilir (Adamson, 2006).

Eğer devlet, kendi vatandaşlarına temel destek sağlama konusunda zorluklar yaşıyorsa, göçmenlere bu desteği sunma olasılığı oldukça düşüktür. Bu durum, yerel halkın temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinin yetersiz olmasının, şiddet ve dolayısıyla çatışmalara yol açabileceğini göstermektedir. Zayıf devletler, genellikle kendi topraklarındaki zayıf konumları nedeniyle daha saldırgan bir tutum sergileyebilir ve yeni gelenlere karşı daha temkinli yaklaşarak göçmenlere karşı olumsuz tavırlar geliştirebilirler. Politik istikrar, etki boyutuna bağlı olarak birçok sorunu beraberinde getirir; bu sorunlar arasında yeni gelenlerden duyulan korku, hükümetin istikrarsızlaşmasından endişe ve malzeme kıtlığı korkusu yer almaktadır. Bu nedenle, çevresel göçün potansiyel bir çatışma kaynağı olmadığını, ancak gelen göçmenlerin zaten gergin olan duruma önemli ölçüde ek stres yaratabileceğini söyleyebiliriz.

2.9. Çevresel Göç Örnekleri

Çevresel göçü tanımlamanın en basit yolu, bunu ani olaylarla ilişkilendirmektir. İnsanlar, hayatlarını kurtarmak amacıyla bu tür ani olaylardan kaçmak zorunda kalırlar; bu durum genellikle kısa süreli olup, insanlar geri dönebilirler. Geri dönüş süresi,

sosyal, ekonomik ve fiziksel koşulların iyileşme düzeyi ve yenilenme hızıyla ilişkilidir. Ani olaylar nedeniyle gerçekleşen göçün örnekleri olarak, Mozambik'teki sel felaketleri ve ABD'deki Katrina kasırgasını gösterebiliriz.

2001, 2007 ve 2008 yıllarında meydana gelen yoğun yağışlar, Mozambik'in merkezinde Zambezi Nehri boyunca büyük sel felaketlerine neden olmuştur. Bu seller, Zambezi Nehri vadisinde yaklaşık 1 milyon insanı etkilemiştir. Etkilenen bireyler, hem evlerini hem de geçim kaynaklarını kaybetmiş; bu durum, tarımsal ürünlere, tıbbi hizmetlere, sanitasyona ve içme suyuna erişimlerini de olumsuz etkilemiştir. Bölgedeki büyük çaplı sel felaketi sonrasında, hükümet ve uluslararası yardım kuruluşları, tehlikeli alanlardan uzaklaşarak yeni yerleşim alanlarına yönelmeye başlamıştır. Ancak, bu yeni bölgelerin kuraklığa yatkın olması, göçmenler için büyük bir sorun oluşturmuştur; bu yeniden yerleşim, kuraklık gibi sorunlara yol açarak ormansızlaşma, toprak erozyonu ve su kıtlığına neden olmuştur. Göç eden insanlar, hükümet ve sivil toplum kuruluşlarından gelen yardımlara büyük ölçüde bağımlı hale gelmişlerdir (Warner, 2010).

Katrina kasırgası, hızlı bir şekilde gelişen başka bir olay örneğidir; ancak Katrina'nın sonuçları, Mozambik'teki sellerden oldukça farklıdır. New Orleans, Mississippi Nehri'nden gelen kasırgalara ve sellerine karşı hassas bir sahil şehri olup, yalnızca insan yapımı bentlerle korunmaktadır ve büyük bir çevresel felakete zemin hazırlamaktadır. Katrina durumu, doğal olayların etkisinin ilginç ve önemli bir yönünü ortaya koymaktadır. Bazı doğal olaylar tarihsel olarak ölümcül olarak değerlendirilmezken, bu olaylar, bu tür olaylara duyarlı bölgelerdeki nüfus artışı nedeniyle bu kategoriye girebilir (Clark, 2007).

Yukarıda bahsettiğimiz olaylar uzun süreli çevresel olaylar sonucu oluşan göç örnekleriydi. Bir de yavaş gelişen çevresel olaylara örnek verelim.

Yavaş başlangıçlı olaylarda sürekli ve kademeli çevresel bozulma görülür. Bu tür olaylar, insanların kısa bir süre ile yer değiştirmesini gerektiren olaylardır. Ancak insanlar geri dönebilse bile alternatif geçim kaynakları bulmak zorunda kalabilirler ve koşulların kötüleşmesi nedeniyle göç etme zorunluluğu ile yeniden karşılaşabilirler (Warner, 2010: 409).

Örnek olarak Bangladeş'i gösterebiliriz: Bangladeş Bengal Körfezi'nde ve Ganj, Brahmaputra- Jamuna ile Meghna nehirlerinin deltasında yer almaktadır. Bu coğrafi özellikler, ülkenin her yıl düzenli olarak sel felaketleriyle mücadele etmesini zorunlu kılmaktadır. Dünyanın en yoğun nüfusuna sahip ve en az gelişmiş ülkelerden biri olan Bangladeş, çevresel ve iklimsel değişikliklere karşı son derece duyarlıdır. Muson yazında beklenmedik veya büyük ölçekli sel felaketleri meydana gelmektedir. Bir diğer

sorun ise deniz seviyesinin yükselmesidir. Bangladeş'te deniz seviyesi sürekli artış göstermekte ve bu artışın, kaliteli arazilerin neredeyse deniz seviyesinde bulunması nedeniyle büyük bir soruna neden olacağı öngörülmektedir. İklimdeki sürekli değişikliklerin, muhtemelen muson dönemlerinde ve yoğunluklarında değişikliklere yol açacağı, bunun Bangladeş için neredeyse aşılması imkânsız bir sorun teşkil ettiği açıkça bellidir. Bangladeş'in sınır komşusu ülkelere, özellikle Hindistan'a göç etmesi bir çözüm olarak düşünülebilir; ancak gerçekler, farklı etnik köken ve dinlerin zaten çatışmalara neden olduğunu göstermektedir (Swain, 1996).

2.10. Kaynak Kıtlığı ve Ekonomik İstikrarsızlık

İklim değişikliği, su, gıda ve enerji gibi temel kaynakların azalmasına yol açarak ekonomik güvenliğı olumsuz etkilemektedir. Su kıtlığı, birçok bölgede tarım ve sanayi faaliyetlerini kısıtlamakta ve bu da ekonomik istikrarsızlığa neden olmaktadır (Falkenmark, 1989). Örneğın, iklim değişikliği nedeniyle meydana gelen kuraklık ve su kaynaklarının azalması, su güvenliğini doğrudan tehdit etmekte; bu durum tarım ve hayvancılık sektörlerinin verimliliğini azaltarak gıda güvenliğı sorunlarını beraberinde getirmektedir (Gleick, 2014).

Ekonomik güvenlik, iklim değişikliğinin etkileri nedeniyle daha hassas bir duruma gelmiştir. Tarımsal üretimdeki azalma ve gıda fiyatlarındaki artış, ekonomik güvenliğı tehdit eden faktörler arasında yer almaktadır. Gıda güvenliğini sağlamak amacıyla, tarımda yüksek su tüketen bitkiler yerine daha az suya ihtiyaç duyan bitkilerin tercih edilmesi gibi stratejiler uygulanmaktadır; ancak bu durum, kısa vadede gıda fiyatlarının yükselmesine ve ekonomik güvenlik tehditlerinin derinleşmesine neden olmaktadır (Brown ve Funk, 2008).

Enerji güvenliğı, iklim değişikliğinden doğrudan etkilenmektedir. Küresel ısınmanın enerji üretim süreçleri üzerindeki etkisi, sürdürülebilir enerji üretimini zorlaştırmaktadır. Örneğın, hidroelektrik santrallerde su seviyelerinin düşmesi, enerji üretimini kısıtlayarak ekonomik güvenliğı tehdit eden bir unsur haline gelmektedir (Vörösmarty vd., 2000). Bu nedenle, iklim değişikliğinin güvenlik boyutunun ele alınması, enerji güvenliğı politikalarının yeniden değerlendirilmesini ve fosil yakıtlara olan bağımlılığın azaltılmasını gerektirmektedir.

2.10.1. Su Kıtlığı

Su, tarih boyunca yenilenebilir ve sonsuz bir kaynak olarak kabul edilmiştir. Ancak sanayi devrimi ile birlikte su kaynaklarına olan aşırı talep, dünya genelindeki su

rezervlerini önemli ölçüde azaltmıştır. Birleşmiş Milletler'in 2020 tarihli raporuna göre, dünya genelinde yaklaşık 2,2 milyar insan güvenli içme suyuna erişimden yoksundur ve 4,2 milyar insan temel sanitasyon hizmetlerinden mahrumdur (UNICEF, 2020).

Su kaynakları iki şekilde sınıflandırılabilir: 'yeşil su' ve 'mavi su'. Yeşil su, toprakta bulunan nemdir ve yağışlarla yenilenir; ekosistemlerin korunması ve yağmurla sulanan tarım için hayati önem taşır. Mavi su ise yüzey suyu (nehirler, göller) olup, genellikle en önemli su kaynağı olarak kabul edilir; bu su, sanayi, sulama ve evsel kullanımda kullanılmaktadır (Schubert ve Schellnhuber, 2008). Mavi suyun kullanımı, yaklaşık olarak %70 tarım, %20 sanayi ve %10 evsel kullanım şeklindedir.

Su ile ilgili en büyük sorunlar, aşırı kullanım ve kirlenmedir. Aşırı su kullanımı, ekosistemlerin işleyişi ve dengesi üzerinde ciddi etkiler yaratabilir. Örneğin, Orta Asya'daki Aral Gölü'nün aşırı kullanımı, gölün büyük ölçüde küçülmesine ve bölgedeki ekosistemlerin dramatik şekilde değişmesine neden olmuştur. Su, ülkeler ve sınırlar arasında aktığı için, bir bölgedeki büyük su çekimleri, aşağı bölgelerde ciddi etkiler yaratabilir (Falkenmark, 1990). Ayrıca, su kullanımı kirlilikle de bağlantılıdır; tuzlanma, organik ve inorganik maddelerin suya karışması suyun kalitesini bozabilir. Kirli su, kirleticileri aşağı doğru taşır ve bu da kıyı topraklarının, su ekosistemlerinin (balıklar gibi gıda kaynakları) ve tarım arazilerinin (sulama yoluyla) bozulmasına yol açarak insan sağlığını tehdit edebilir (Schubert ve Schellnhuber, 2008).

Su kıtlığı, iki farklı şekilde tanımlanabilir: Fiziksel su kıtlığı ve ekonomik su kıtlığı. Fiziksel su kıtlığı, mevcut su kaynaklarının, mevcut ihtiyaçları karşılayacak kadar yeterli olmadığı durumdur. Bu tür ülkeler, sanayi ve tarımda kullanılan su miktarını azaltmak zorunda kalabilir ve bu da onları diğer ülkelere daha bağımlı hale getirebilir, bu da potansiyel çatışmalara yol açabilir (Seckler vd., 1999). Ekonomik su kıtlığı ise, mevcut su kaynakları yeterli olsa da, bu suyun etkin dağıtımı ve kullanımı için gerekli finansal ve kurumsal kapasitenin eksik olduğu durumdur (Schubert ve Schellnhuber, 2008). Bu durumda, iyileştirme potansiyeli bulunmakta olup, çatışma riski fiziksel su kıtlığına göre daha düşüktür.

Su mevcudiyeti ve kıtlığı, başka faktörlerle de bağlantılıdır. Kırsal alanlardaki suya erişim, kentsel alanlara göre genellikle daha zordur. Hızlı ekonomik büyüme de, insanların şehirlere göç etmesine, su kaynaklarının ve altyapısının aşırı kullanılmasına ve bunun sonucunda su kıtlığının yaşanmasına neden olabilir. Su kıtlığı, fiziksel su kıtlığı olmayan bölgelerde bile, halkın huzursuzluğuna ve isyanlara yol açabilir. Su kıtlığı dolayısıyla kriz yaşayan bölgelere örnek verecek olursak;

• **Cape Town Su Krizi (2017-2018):** 2017-2018 yıllarında Cape Town, ciddi bir su krizi ile karşı karşıya kaldı. Şehir, su kaynaklarının tükenme riskiyle karşılaştı ve "Gün Sıfır" (Day Zero) olarak bilinen tarihe yaklaşmaya başladı. Su kullanımının kısıtlanması ve halkın suyu tasarruflu kullanmaya teşvik edilmesi gereken bir dönemde şehir, önemli bir su krizini aşmak için zorlu bir süreç yaşadı (Wolski, 2018).

• **Hindistan Su Krizi:** Hindistan'da, özellikle yaz aylarında, birçok bölge su kıtlığı ile mücadele etmektedir. Chennai, 2019 yılında ciddi bir su krizi ile karşı karşıya kaldı ve milyonlarca insan suya erişim konusunda sıkıntı çekti. Yeraltı su kaynaklarının tükenmesi ve iklim değişikliği, Hindistan'daki su krizini derinleştirmektedir (Mohan vd., 2020).

• **Kaliforniya Kuraklığı:** ABD'nin Kaliforniya eyaleti, son yıllarda sık sık kuraklıklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, tarım, su kaynakları ve enerji üretimi üzerinde büyük etkiler yaratmaktadır. Kaliforniya, su kıtlığına karşı çeşitli su kullanım kısıtlamaları ve politikalar geliştirmiştir (Diffenbaugh vd., 2015).

Su, dünya genelinde kritik bir kaynak olmayı sürdürmektedir. Ancak, hızla değişen iklim koşulları, artan nüfus ve su kaynaklarının kötü yönetimi, gelecekte suya dair algının köklü bir biçimde değişmesine yol açmaktadır. Günümüzde, suyun her yerde bol ve erişilebilir olmadığı gerçeği daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu algı, suyun bir yaşam kaynağı olarak değerinin artmasıyla birleşmiş, su yönetimi, politikaları ve uluslararası ilişkilerdeki önemini derinleştirmiştir.

İklim değişikliği, suyun erişilebilirliğini ve dağılımını ciddi biçimde etkileyen bir faktördür. Yapılan çalışmalar, iklim değişikliğinin özellikle tropikal ve subtropikal bölgelerde yağış rejimlerinde belirgin değişimlere yol açtığını göstermektedir (United Nations, 2023). Bu bölgelerde, kuraklıklar daha uzun süreli hale gelirken, aşırı yağışlar sel risklerini artırmaktadır. Ayrıca, buharlaşmanın hızlanması, suyun kullanılabilirliğini düşürmektedir (UN Water, 2020). Bu etkiler, Akdeniz, Orta Doğu, Güney Asya gibi yoğun nüfuslu ve su kaynakları sınırlı bölgelerde su kıtlıklarını derinleştirmektedir (UNICEF, 2022).

Su kıtlığı, özellikle su kaynaklarının sınırlı olduğu bölgelerde, toplumsal huzursuzluklara ve siyasi gerilimlere yol açmaktadır. Suyu dair kıtlık, ekonomik kayıpların yanı sıra, gıda güvenliği, enerji üretimi ve sağlık gibi temel alanlarda da sorunlar yaratmaktadır (Gleick, 2019). Çeşitli araştırmalar, su kıtlıklarının zamanla politik istikrarsızlık yaratabileceğini ve bu durumun çatışmalara yol açabileceğini

göstermektedir (Brown, 2021). Bu bağlamda, suya dair stratejik rekabetin, özellikle sınır bölgelerinde, savaşlara neden olmasa da büyük ölçekli sosyal ve ekonomik çalkantılara yol açabileceği öngörülmektedir (Hanjra, 2019).

Su kaynaklarına erişim, ulusal güvenlik meselesi haline gelmiştir. Artan nüfus ve su talebinin karşılanamaması, suyun bir güvenlik sorunu olarak görülmesine yol açmaktadır. Su kıtlığı, sadece yerel düzeyde değil, uluslararası ilişkilerde de gerilimler yaratmaktadır (Kreamer, 2020). Hükümetler, su kaynaklarını koruma amacıyla çeşitli iş birliği ve paylaşım anlaşmaları yaparken, aynı zamanda suyun stratejik önemi arttıkça, suya erişimi denetleyen politikalar geliştirmektedir (Schubert ve Schellnhuber, 2022).

Su savaşları, geçmişte daha az yaygın olsa da günümüzde bu tür çatışmaların artma potansiyeli olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, büyük ölçekli su savaşlarının olasılığı düşük kalırken, yerel düzeyde su çatışmaları ve bölgesel su savaşları daha olası görünmektedir (Pearse ve Smith, 2023). Araştırmalar, su kaynakları üzerindeki çatışmaların, iş birliği ve sürdürülebilir su yönetimi çözümleriyle daha etkin bir şekilde çözülebileceğini ortaya koymaktadır. Su yönetimi konusunda uluslararası iş birliği, sulama, su temini ve koruma projelerinde daha yaygın hale gelmelidir (Gleick, 2021).

Son olarak, su güvenliği, gelecekteki ulusal ve küresel güvenlik meselelerinin merkezine yerleşmiştir. Su kaynaklarının tükenmesi, kirlenmesi ve eşitsiz dağılımı, dünya genelinde ciddi tehditler yaratmaktadır (UN Water, 2020). Su, yerine geçebilecek bir kaynak olmadığı için, su kaynaklarının korunması ve yönetilmesi hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, su güvenliği sadece çevresel bir konu değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin temel bir parçasıdır (Kreamer, 2022).

2.10.2. Toprak Erozyonu

Gıda üretimi, toprak sağlığı ve verimliliği ile doğrudan ilişkilidir. Küresel nüfus artışı ve tarıma yönelik taleplerin artması, gıda üretimi için daha fazla alan açılmasını gerektirmiştir. Ancak, bu durum, toprak erozyonu ve bozulmasını hızlandırarak, verimli tarım alanlarının kaybına yol açmaktadır (FAO, 2022). Son yıllarda yapılan çalışmalar, toprak erozyonunun yalnızca doğal bir süreç olmadığını, aynı zamanda insan kaynaklı faaliyetlerin de etkisiyle hızlandığını ortaya koymuştur (IPCC, 2023; Lal, 2020).

İklim değişikliği, tarım üzerinde en belirgin etkilere sahip faktörlerden biridir. Dünya genelinde sıcaklıkların artması, özellikle düşük rakımlı bölgelerde, ürün verimliliğinin azalmasına yol açmaktadır. Bu bölgelerde, buğday ve mısır gibi temel gıda ürünlerinin üretimi, artan sıcaklık ve su stresi nedeniyle tehdit altına girmektedir.

Ayrıca, tarımsal üretim için gerekli olan yağış düzenlerinde yaşanan değişiklikler, su kaynaklarının daha verimsiz kullanılmasına neden olmakta ve bu durum toprak kalitesini olumsuz etkilemektedir (Stern, 2021; Hanjra vd., 2021).

Gelişmekte olan ülkelerde, iklim değişikliği ve tarımda kullanılan geleneksel yöntemlerin etkisiyle toprak bozulması sorunu daha belirgin hale gelmektedir. Bu bölgelerde, adaptasyon kapasitesinin sınırlı olması, tarım alanlarının sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Toprak erozyonu, verimliliği düşüren bir diğer faktördür ve bu durum, özellikle tarıma dayalı ekonomileri olan ülkeler için büyük tehdit oluşturmaktadır (Chand, 2021; FAO, 2022). Diğer taraftan, yüksek rakımlı bölgelerde sıcaklık artışı başlangıçta üretim artışı sağlasa da, bu etkiler ekosistem bozulması ve biyoçeşitlilik kaybı ile sonuçlanabilir, bu da uzun vadede gıda üretim kapasitesini tehdit eder (IPCC, 2023).

Su kaynaklarının kısıtlı olduğu bölgelerde sulama yöntemlerine dayalı tarım yaygındır. Ancak, sulama suyu üzerindeki artan talep, yeraltı su seviyelerinin düşmesine ve toprak tuzlanmasının artmasına neden olmuştur. Aşırı sulama, toprak sağlığını tehdit etmekte ve bu durum, özellikle su kaynakları sınırlı olan bölgelerde verim kayıplarına yol açmaktadır. Aşırı tuzlanma ve suyun yetersiz yönetimi, toprakları verimsiz hale getirebilir (Chand, 2021; Steinfeld vd., 2022).

Bir başka kritik sorun ise "Yeşil Devrim" ile başlayan tarımda genetik mühendislik ve kimyasal gübre kullanımının uzun vadeli etkileridir. Yeşil Devrim ile birlikte, bazı bölgelerde gıda üretimi önemli ölçüde artmış olsa da, genetik olarak değiştirilmiş ürünlerin eklenmesi ve aşırı gübre kullanımının toprak sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri, biyoçeşitlilik kaybına ve toprak erozyonuna yol açmıştır. Bu durum, su ve toprak kaynaklarının aşırı kullanımıyla birleştiğinde, sürdürülebilir gıda üretimini tehdit etmektedir (Shiva, 2022; Pimentel vd., 2023). Ayrıca, bu teknolojilerin doğurabileceği sosyal ve çevresel sonuçlar, bazı bölgelerde yaşam kalitesini daha da kötüleştirmiştir.

Toprak erozyonu, su kaynaklarının tükenmesi, iklim değişikliği ve tarımda kullanılan teknolojilerin uzun vadeli etkileri, gıda üretiminin geleceğini tehdit etmektedir. Bu tehditlerin üstesinden gelebilmek için sürdürülebilir tarım uygulamalarına, suyun etkin kullanımına ve toprak koruma önlemlerine odaklanmak gerekmektedir.

2.10.3. Gıda Üretiminde Yaşanan Sorunlar

Gıda, insan hayatta kalışının temel unsurlarından biridir ve bu nedenle gıda üretimi ve erişimi, devletin en temel çıkarları arasında yer alır. Ancak gıda üretimi, çevresel faktörlerle yakından ilişkilidir ve bu çevresel sorunlar, güvenliği tehdit eden unsurlar arasında öne çıkmaktadır. Gıda üretiminin şekillenmesinde iklim değişiklikleri, toprak verimliliği ve su kaynaklarının yeterliliği gibi unsurlar belirleyici rol oynamaktadır (Schubert ve Schellnhuber, 2008; Thornton vd., 2021). Bu faktörlerdeki ani azalma veya tükenme, geniş çaplı toplumsal huzursuzluklara ve şiddetli çatışmalara yol açabilir. Gıda krizleri, özellikle gıda fazlası olduğu durumlarda ancak dağıtımda ciddi zorluklar yaşandığında şiddet olaylarına dönüşebilir.

Küresel nüfus artışı, gıda talebinde önemli bir artışı beraberinde getirmektedir. Tarımsal üretim artırılmaya çalışırken, tarım arazilerinin genişletilmesi, kimyasal gübrelerin ve pestisitlerin aşırı kullanımı gibi uygulamalar yaygınlaşmaktadır. Bu kısa vadede üretim artışı sağlasa da uzun vadede toprak verimliliği ve ekosistem sağlığı açısından ciddi tehditler oluşturur (FAO, 2021; Chen vd., 2023). Toprak tükenmesi ve verim kayıpları, yerel ekonomilerde derin düşüşlere yol açarken, küresel tedarik zincirlerini de olumsuz etkileyebilir. Gıda üretimindeki azalma, fiyat artışlarına ve ekonomik dengesizliklere yol açarak özellikle gelişmekte olan ülkelerde istikrarsızlığa sebep olabilir (Smith vd., 2020).

Bu durum, şiddetli toplumsal çatışmalara yol açma potansiyeline sahiptir. Şehirlerde "ekmek isyanları" gibi toplumsal olaylar, gıda kıtlığının ve zenginlik ile kaynak dağılımındaki eşitsizliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Gıda krizlerinin yarattığı bu eşitsizlik, toplumsal huzursuzluğu körükleyebilir ve şiddetli çatışmalara dönüşebilir (Jenkins ve Scanlan, 2001). Özellikle orta sınıfın yaşam standartlarını tehdit eden gıda fiyatlarının artışı, toplumsal gerilimi daha da körükleyebilir.

Gıda üretimindeki düşüş, hükümetlerin politik istikrarı ve yönetişimi ile doğrudan ilişkilidir. Devletler, gıda temini sağlamak için yasalar ve politikalar geliştirmeli ve bu politikalarda esneklik göstererek krizlere hızlı yanıt verebilmelidir (Chand, 2005; Humphrey vd., 2022). Küresel gıda krizlerine ve yerel tarım sorunlarına karşı hükümetlerin kriz yönetimi ve gıda tedariki senaryoları oluşturması, şiddetli çatışmaların önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Hükümetlerin bu süreçlerdeki başarısızlıkları, toplumsal huzursuzluk ve şiddetin tırmanmasına yol açabilir (Schubert ve Schellnhuber, 2008).

Dünya çapında balıkçılığın gerilemesi de gıda güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı, deniz ürünlerine bağımlıdır ve iklim değişikliği nedeniyle okyanuslardaki ekosistemler değişmekte, bu da balık stoklarının azalmasına yol açmaktadır. Balıkçılığın aşırı kullanımı, bu kaynağın tükenmesine neden olabilir, bu da özellikle gelişmekte olan bölgelerde gıda güvenliği için ciddi bir risk oluşturur (Ehrlich vd., 2023; FAO, 2022).

Gıda üretimindeki azalma ve gıda güvensizliği, küresel ölçekte şiddetli çatışmalara yol açabilir. Bu bağlamda, çevresel faktörlerin, iklim değişikliğinin ve doğal kaynakların tükenmesinin, gıda üretimi ile olan ilişkisi daha fazla göz önüne alınmalıdır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, toplumsal huzursuzlukları ve şiddeti tetikleyebilir, bu da küresel düzeyde büyük çaplı olumsuz sonuçlara yol açabilir (FAO, 2021; Stern, 2006). Bu sebeplerle, gıda üretimi ve güvenliği, çevresel, ekonomik ve toplumsal faktörlerle derinlemesine bağlantılıdır ve bu faktörlerin çözülmemesi, gelecekte büyük çapta şiddetli çatışmalara yol açabilir.

3. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE GÜVENLİKLEŞTİRME

İklim değışikliğı, son yıllarda yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, ulusal ve uluslararası güvenlik tehditlerini şekillendiren bir mesele olarak tartışılmaktadır. Küresel ısınma, ekosistemler, ekonomik kalkınma ve toplumsal yapılar üzerinde derin etkiler yaratırken, insanlık için potansiyel tehditler de ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, iklim değışikliğı, su temini, gıda güvenliğı, tarım, sağık ve biyolojik çeşitlilik gibi alanlarda ciddi olumsuz etkiler yaratmakta ve devletlerin güvenlik anlayışlarını yeniden gözden geçirmelerini zorunlu kılmaktadır (IPCC, 2022; GIEC, 2023).

Çeşitli araştırmalar, aşırı hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi, kuraklık ve göç gibi durumların, özellikle sınır ötesi kaynaklar üzerinde baskılar yaratabileceğini ve ulusal güvenlikteki zayıflamaları tetikleyebileceğini vurgulamaktadır. Örneğin, IPCC'nin 1995 tarihli raporu, su kaynaklarına dayalı çatışmaların iklim değışikliğı ile nasıl derinleşebileceğini ve ulusal güvenliğı tehdit edebileceğini belirtmiştir (IPCC, 1995). Bu raporlar, iklim değışikliğinin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik düzeyde de ciddi tehditler yarattığını ortaya koymuştur.

1988'de kurulan Hükümetlerarası İklim Değışikliğı Paneli (IPCC) ve 1990'lar itibarıyla düzenlenen uluslararası toplantılar, iklim değışikliğini bir güvenlik meselesi olarak kabul etme noktasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. IPCC raporları, iklim değışikliğı ile bağlantılı olarak su kaynakları, gıda güvenliğı ve iç göçler gibi sorunların ulusal güvenliğı tehdit etme potansiyelini gözler önüne sermiştir. Bu süreç, iklim değışikliğı ile ilgili güvenlikleştirme tartışmalarının yaygınlaşmasına ve bu sorunun uluslararası güvenlik gündeminin bir parçası haline gelmesine yol açmıştır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 2007 yılında yapılan tartışmalar, iklim değışikliğini küresel güvenlik tehdidi olarak tanımaya yönelik önemli bir adımdı. Birleşik Krallık'ın bu tartışmayı başlatmasıyla, birçok ülke ve uluslararası aktör, iklim değışikliğinin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda devletlerin güvenliğini tehdit eden bir faktör olduğunu kabul etmesini sağlamıştır (BBC, 2007). Bununla birlikte, bazı ülkeler iklim değışikliğini daha çok "yumuşak güvenlik" perspektifinden değerlendirmiştir. Yumuşak güvenlik yaklaşımında, iklim değışikliğinin ekonomik ve sosyal boyutlarına odaklanılırken, sert güvenlik yaklaşımı, askeri çatışmalar ve

devletlerin egemenliğine yönelik tehditleri öne çıkarmaktadır. Avrupa Birliği ve Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS) gibi aktörler, iklim değişikliğinin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda hükümetlerin güvenliğini tehdit ettiği ve devletlerin istikrarını zayıflattığı argümanlarını savunmuşlardır.

Günümüzde, iklim değişikliği sadece çevresel bir sorun olmaktan çıkmış, küresel güvenlik politikalarının merkezine yerleşmiş bir konu haline gelmiştir. Küresel ısınma, su kıtlığı, tarımsal verimlilik kaybı, enerji kaynaklarının tükenmesi ve göç gibi tehditler, devletler arasında ekonomik, politik ve askeri gerilimlere yol açabilmektedir. Uluslararası güvenlik stratejileri, bu tehditleri ele almak için daha fazla iş birliği ve etkili politikalar geliştirmeyi gerektirmektedir.

Bu bağlamda, uluslararası düzeyde önemli adımlar atılmıştır. 2015 yılında kabul edilen Paris İklim Anlaşması, iklim değişikliğini küresel bir tehdit olarak kabul ederek, devletlere sera gazı emisyonlarını azaltma ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlama yükümlülükleri getirmiştir. Paris Anlaşması, uluslararası dayanışmayı teşvik ederek, iklim değişikliğiyle mücadelede küresel iş birliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, IPCC raporlarının yayımlanması, küresel iş birliği ve uluslararası anlaşmaların güçlendirilmesi, iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkilerini en aza indirmek için önemli adımlar olmuştur.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, iklim değişikliği güvenlikleştirilmiş bir konu haline gelmiş ve bu sorun, devletler arası iş birliği, etkili politikalar ve uluslararası çabalarla ele alınması gereken küresel bir güvenlik meselesi olmuştur. İklim değişikliğiyle mücadele etmek için daha fazla güvenlik perspektifine dayalı iş birliği gerekmektedir ve bu uluslararası toplumun gelecekteki güvenliğini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır.

3.1. İklim Değişikliğinin Güvenlikleştirilmesine Yönelik Argümanlar

İklim değişikliği sorununu çevreleyen yüksek belirsizlik seviyesi, bu sorunun karmaşıklığı ve etkilerinin kapsamı, bazı çalışmalara göre medeniyetin sürekliliğini tehdit etmektedir. Su temini ve okyanus seviyeleri gibi hayati çıkarları etkileyen iklim değişikliği, BRAUCH (2008), IPCC (1995, 2007), STERN (2006) ve WBGU (2007) gibi kaynaklarda geniş bir şekilde tartışılmıştır. Bu durum, yaşadığımız yüzyılda önemli tartışmaları teşvik etmiştir. Bazen bu tartışmalar uluslararası müzakerelere yol açmış, bazen ise küresel iş birliğinin sınırlarını ve soruna güvenlik etiketinin verilmesi olasılığını ortaya koymuştur. İklim istikrarsızlığı ve güvenlik arasındaki ilişki basit değildir; karmaşık bir yapıyla yüzleşmeyi gerektirir. Bu yapı, politika, toplum ve

ekonomi ile ekolojinin karşılıklı bağımlı birçok faktörünü ilişkilendirir. Bu ilişkinin sonuçları, gelişim modeli, ekosistemlerin hayatta kalması ve insan varlığının sürekliliği gibi kritik konuların, her zaman örtüşmeyen çıkarları temsil eden çeşitli yönler aracılığıyla birbirine bağlı olmasından ötürü belirgin değildir.

İklim değişikliklerini ele alırken karşılaşılan farklı boyutlar arasındaki kesişim noktasının başlıca nedeni fosil yakıtlardır . Fosil yakıtlar, yakıldıklarında atmosfere zararlı gazlar salmaktadır (IPCC, 1995, 2007; IEA/WEO, 2008). 1988 yılında Toronto Konferansı'ndan çıkan açıklama, küresel ısınmayı durdurmak için sera gazı emisyonlarının azaltılmasını önermiştir. Bu öneriler, "The Changing Atmosphere: Implications for Global Security" başlıklı belgede derlenmiş ve iklim değişikliği sorununu küresel güvenlik, dünya ekonomisi ve atmosferdeki sera gazlarının yoğunlaşması ile ilişkilendiren paradigmatik bir çerçeve sunmuştur. Bu gazları üreten fosil yakıtlar, devletlerin ekonomik büyümesi ve sosyal refahı açısından kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bu yakıtların kullanımının sınırlanması, mevcut gelişim standartlarını yeniden tanımlamak anlamına gelir ve bu durum, ülkelerin enerji politikalarını ve ekonomilerini önemli ölçüde etkiler. İklim meselesi, özellikle karbon gibi sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, devletlerin arzudadıkları gelişimi olumsuz etkilemeden gerçekleştirilmesini gerektirir.

Bu bağlamda, iklim güvenliği kavramı, küresel ölçekte iklim sisteminin işleyişinin (yağış, rüzgarlar, deniz akıntıları, buharlaşma vb.) korunmasını, yıkıcı etkileri olabilecek iklim olaylarının (kasırgalar ve sel gibi) patlak vermesini ya da şiddetlenmesini önlemek amacıyla, siyasi, ekonomik ve sosyal bir dizi uygulama ile ilişkilendirilerek yerleşmiştir (Gehre, 2009: 76). Viola'ya (2008) göre, "iklim güvenliği, gezegenin yeni koşullarına uluslararası senaryo ve ulusal birimlerin adaptasyonunu sağlayarak, küresel ısınmanın artan riskini azaltma yoluyla, gezegenin sıcaklık artışını sınırlama amacını taşır." Yazar, iklim güvenliğinin, küresel çevresel sorunlar listesinde küresel ısınmanın önceliğini ve merkeziliğini vurguladığını ve "insanlığın, küresel ısınmanın adaptasyondan önce önlenmesini önceliklendirme yönünde açık bir seçim yapması gerektiğini" belirtmektedir (Avrupa Konseyi, 2008).

İklim güvenliğinin güvenlileştirilmesi argümanları, iklim değişikliğinin doğrudan ve dolaylı sonuçları ile en şiddetli etkileriyle mücadele etmek için acilen ortak çabaların harcanması gerektiğini vurgular. Barnett'e (2001) göre, çevresel güvenlik ile benzer şekilde, iklim güvenliği de insanların ve çevrenin ilişkilerini ikili bir şekilde anlamaya eğilimlidir. İnsanlar, aynı zamanda tehdit altında oldukları gibi, çevreye de bir

tehdit oluştururlar. Ayrıca, çevre de bir tehdit oluşturabilir; bu tehdit, devlet için (çevresel çatışma) veya insan için olabilir, ancak çevrenin kendisi de savunmasızdır.

Homer-Dixon (1999), çevresel stres faktörleri ve toplumsal çatışmalar arasındaki ilişkileri inceleyerek, iklim değişikliğinin güvenlik boyutuna dikkat çekmiştir. Yazar, su kıtlığı, toprak verimliliğinin azalması ve aşırı hava olaylarının, toplumsal gerilimleri ve çatışma risklerini artırdığını vurgular. Bu tür stres faktörleri, devletlerin ve toplulukların kapasitesini zorlar ve güvenlik açıklarına yol açar. Piguet, Pecoud ve Guchteneire (2011), iklim değişikliği ve göç ilişkisini ele alarak, iklim değişikliği nedeniyle yerinden edilen insanların artan sayısının, küresel güvenlik açısından önemli bir tehdit oluşturduğunu belirtirler. Göçmenlerin yer değiştirmesi, hem kaynak rekabetini artırır hem de sosyal uyumu zorlaştırır.

Gleditsch (2012), iklim değişikliğinin çatışma üzerindeki etkilerini değerlendirerek, iklim değişikliğinin doğal kaynaklar üzerindeki baskıları artıracağını ve bu durumun, özellikle su ve gıda kıtlığına yol açarak toplumsal huzursuzlukları tetikleyebileceğini belirtir. İklım değişikliği, özellikle tarımsal üretime bağımlı toplumlarda, geçim kaynaklarının azalması ve gelir eşitsizliğinin artması ile ilişkilidir.

Dalby (2013), iklim güvenliğinin güvenlileştirilmesi konusunu, iklim değişikliğinin küresel ve yerel düzeyde yarattığı risklerin yönetilmesi bağlamında ele alır. Yazar, iklim değişikliğine karşı alınan önlemlerin, yalnızca çevresel koruma değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal uyumu da hedeflemesi gerektiğini savunur. Bu, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ortak çabaların ve politikaların gerekliliğini vurgular. Hsiang ve Burke (2014), iklim değişikliğinin çatışma üzerindeki etkilerini analiz eden geniş kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Yazarlar, sıcaklık artışlarının, şiddetli çatışmaların ve toplumsal huzursuzlukların artmasına yol açtığını ortaya koymuştur. Bu çalışma, iklim değişikliği ile şiddet ve çatışma arasındaki bağlantıyı güçlendiren önemli kanıtlar sunmaktadır.

Theisen, Holtermann ve Buhaug (2016), su kıtlığı ve iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Yazarlar, su kıtlığının özellikle Afrika'da çatışma riskini artırdığını ve iklim değişikliği ile bu risklerin daha da büyüdüğünü belirtmiştir. Bu çalışma, su kaynakları üzerindeki baskının, iklim değişikliği ile daha da kritik bir hale geldiğini göstermektedir. IPCC'nin 2018 yılında yayınladığı "1,5°C Küresel Isınma" başlıklı raporu, küresel ısınmanın 1,5°C sınırında tutulmasının önemini vurgulamaktadır. Raporda, 1,5°C sıcaklık artışının bile, su kaynakları, tarım, sağlık ve güvenlik üzerinde ciddi etkiler yaratacağı belirtilmektedir. Bu bulgular, iklim değişikliğinin güvenlik boyutunu daha da belirgin hale getirmektedir. Mach ve Spector

(2020), iklim değişikliğinin güvenlik ve göçü üzerindeki etkilerini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Yazarlar, iklim değişikliği nedeniyle yerinden edilen insanların sayısının artacağı ve bu glerin, sosyal uyum ve güvenlik sorunlarına yol açacağı sonucuna varmıştır. Bu alışma, iklim değişikliği ile göçü ve güvenlik arasındaki ilişkiyi daha da detaylandırmaktadır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 2021 yılında iklim değişikliği ve güvenlik konularını ele alan bir rapor yayınlamıştır. Raporda, iklim değişikliğinin çatışma ve istikrarsızlık üzerindeki potansiyel etkileri analiz edilmiştir. Bu rapor, iklim değişikliğinin uluslararası barış ve güvenlik için ciddi tehditler oluşturduğunu vurgulamaktadır.

3.2. İklım Değişikliği ile İlgili Söylemler ve Aktörler

21.yüzyılda iklim güvenliği kavramı güçlenerek iklim değişikliklerini uluslararası siyasi gündemde öncelikli bir konu haline getirmiştir. İklım güvenliği gündemindeki önemi üzerine yapılan tartışmalar yenilenmiş ve bu konuda birçok ve açıklama yapılmıştır.Küresel anlamda bu açıklamaların hepsine yer veremeyeceğimiz için bu açıklamalara örnek olarak bira uluslararası kuruluşun, medyanın, devletin ve liderin söylemine yer verilecektir .

3.2.1. Uluslararası Kuruluşların Söylemleri

IPCC, iklim değişikliği konusundaki en etkili ve kapsamlı analizleri sunan bir aktör olarak, iklim değişikliğini insanlık için "varoluşsal" bir tehdit olarak tanımlamaktadır. IPCC'nin raporları, iklim değişikliğinin ařırđ iklim olayları, deniz seviyesinin yükselmesi, tarımda verim kayıpları gibi tehditler yaratacağını vurgulamaktadır. Bu tehditlerin özellikle gelişmekte olan ülkelerde ciddi yoksulluk ve sosyal huzursuzluklara yol açacağı belirtilmiştir. IPCC'nin önerdiği çözümler arasında, çok taraflđ anlaşmalar, yenilikçi teknolojiler ve küresel iş birlikleri bulunmaktadır. IPCC'nin 2023 yılında yayımlanan raporlarında, "iklim değişikliği, silahlar kadar büyük bir tehdit oluşturuyor" vurgusu yapılmıştır. Bu, iklim değişikliğinin uluslararası güvenliği tehdit eden bir faktör olarak kabul edilmesinin altını çizen güçlü bir söylem örneğidir.

Almanya'dan WBGU (Almanya evre ve İklım Konseyi), iklim değişikliğini, zayıf devletlerin artması, uluslararası gler, ekonomik çöküşler ve kaynak çatışmaları gibi tehditlerle ilişkilendirmektedir. WBGU'nun 2007'deki raporunda, "İklım değişikliği, 21. yüzyılın en büyük politik çatışma nedeni olacaktır" ifadesi yer

almaktadır. Bu, iklim değışikliğinin, potansiyel büyük ölçekli çatışmaların kaynağı olacağına dair güçlü bir söylem örneğidir. WBGU, aynı zamanda uluslararası iklim güvenliği politikalarının geliştirilmesi gerektiğini savunmakta ve BM reformları ile zayıf devletlerin stabilizasyonu gibi stratejilere öncelik verilmesini önermektedir. Bu bağlamda, iklim değışikliğinin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik istikrarsızlık yaratacağı bir tehdit olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. WBGU, tehditlerin daha da arttığını ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle, zayıf devletlerin artışı, dağıtım çatışmaları, sanayileşmiş ülkelerin meşruiyet kaybı, uluslararası göçler ve ekonomik çöküş gibi riskler, iklim değışikliğinin doğrudan ve dolaylı etkileri olarak değerlendirilmektedir (WBGU, 2007).

BM Güvenlik Konseyi, iklim değışikliğini, özellikle adalar ve savunmasız devletler için bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirmektedir. BM'nin 2007 yılına ait raporunda, "geri dönüş yok" ifadesiyle iklim değışikliğinin etkilerine karşı acil eyleme geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu söylem, adalar ülkelerinin, deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle karşı karşıya kaldığı varoluşsal tehditlere dikkat çekmektedir. BM, bu tehditlere karşı çatışma öncesi önlemler ve insani müdahaleler gibi stratejiler geliştirilmesini önermektedir. Ayrıca, küresel göç ve çevresel bozulma gibi olguların iklim değışikliği ile daha da şiddetleneyeceği vurgulanmıştır. BM Güvenlik Konseyi, iklim değışikliğinin uluslararası barış ve güvenlik için ciddi tehditler oluşturduğunu vurgulamış ve bu konuda çatışma öncesi önlemler ve insani müdahalelerin önemini belirtmiştir (BM Güvenlik Konseyi, 2017).

Avrupa Birliği, iklim değışikliğine karşı en etkili küresel aktörlerden biridir. 2020'de Avrupa Yeşil Mutabakatı ile karbon nötr olma hedefini belirlemiş ve bu hedefe ulaşmak için kapsamlı bir strateji geliştirmiştir. AB, iklim değışikliğini ekonomik büyüme, enerji güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlikle ilişkilendirerek, bu alandaki öncülüğünü sürdürmeyi amaçlamaktadır (Avrupa Komisyonu, 2020).

Afrika Birliği, kıtanın iklim değışikliğinden en çok etkilenen bölgelerden biri olduğunu vurgulamaktadır. AU, iklim değışikliğinin su kaynakları, tarım ve gıda güvenliği üzerinde ciddi tehditler oluşturduğunu belirterek, bu sorunlarla mücadele etmek için kıta içi iş birliklerini ve uluslararası destekleri artırma çağrısında bulunmaktadır.

Pasifik Adaları Forumu, ada ülkelerinin deniz seviyesinin yükselmesi ve aşırı hava olayları nedeniyle karşı karşıya kaldıkları varoluşsal tehditlere dikkat çekmektedir.

PIF, iklim değişikliğine karşı küresel eylem çağrısında bulunarak, uluslararası toplumu ada ülkelerinin güvenliğini sağlamaya davet etmektedir.

Greenpeace, iklim krizinin nedenlerinin başında fosil yakıtların geldiğini vurgulamakta ve bu sektörleri sert bir şekilde eleştirmektedir. Ayrıca, LNG ihracat projelerine karşı çıkararak, bu projelerin iklim üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir ve bu tür projelerin reddedilmesi gerektiğini savunmaktadır.

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı), biyolojik çeşitlilik ve doğal habitatların korunmasını önceliklendiren politikaların, iklim değişikliğiyle mücadelede kritik olduğunu belirtir. WWF, aynı zamanda iklim değişikliğiyle mücadelenin sadece çevresel bir mesele olmadığını, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla da ele alınması gerektiğini vurgular.

Friends of the Earth , iklim adaleti ve çevresel eşitlik vurgusu yaparak, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki toplulukların iklim değişikliğinden daha fazla etkilendiğine dikkat çeker. Friends of the Earth, fosil yakıtlara olan bağımlılığın sona erdirilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yapılması gerektiğini savunur.

3.2.2. Ulusların Söylemleri

Birleşik Krallık, iklim değişikliğini hem i güvenlik hem de dış politikada bir tehdit olarak görmekte ve bunu Avrupa entegrasyonu ile ilişkilendirmektedir. Birleşik Krallık'ın söylemi, iklim değişikliğinin, enerji ve gıda kaynakları için rekabeti artıracadığını, çatışmaların yoğunlaşadığını ve ekonomik kesintilere yol aadığını belirterek, bu tehditlerin Avrupa'nın istikrarı ve entegrasyonu için kritik olabileceğine dikkat çekmektedir. Özellikle Brexit sonrası dönemde, Birleşik Krallık, iklim değişikliği gibi küresel tehditlerle mücadelenin ancak çok uluslu iş birlikleriyle sağlanabileceğini savunmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma ve çatışma öncesi önlemler gibi çözümler ne sürülmektedir.

Birleşik Krallık hükümeti,yukarıda da bahsttiğimiz üzere Nisan 2007'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde iklim değişikliği, güvenlik ve enerji konularında bir tartışma başlattı. O dönemdeki Dışışleri Bakanı Beckett, yaptığı konuşmada, "iklimsel istikrarsızlığın, g baskıları ve kaynak rekabeti gibi temel çatışma faktörlerini daha da şiddetlendireceğini" savunmuştur (BBC, 2007). Güvenlik, gıda güvencesi, içme suyu sorunları, enerji güvenliği, g ve çatışmalar gibi unsurlar vurgulanarak, meselenin karmaşıklığı ve ilişkili değişkenler ile savunmasızlıklar ortaya konmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri, iklim değişikliğini ulusal güvenlik için doğrudan bir tehdit olarak kabul eden bir söylemi son yıllarda daha fazla benimsemiştir. ABD'nin savunma stratejileri, iklim değişikliğinin askeri operasyonlar üzerinde yaratacağı etkiler ve kaynak çatışmalarını ön plana çıkaran bir dil kullanmaktadır. ABD Savunma Bakanlığı (DoD), iklim değişikliğini, askeri üslerin zayıflaması, altyapı sorunları ve küresel göç akımlarının güvenlik tehditleri yaratması açısından ele almaktadır. 2017 yılında yayımlanan ABD Savunma Stratejisi'nde, "iklim değişikliği, güvenlik tehditlerine neden olabilecek bir etken olarak görülmelidir" denmiştir. ABD'nin önerdiği önlemler arasında, askeri hazırlık seviyelerinin artırılması, krizlere yönelik erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve küresel iş birlikleri yer almaktadır.

2021'de ABD, iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında daha aktif bir rol oynamaya başlamış, savunma ve güvenlik stratejilerine iklim değişikliği boyutunu daha fazla entegre etmiştir. Bu süreçte, iklim değişikliğinin askeri operasyonlar, altyapı güvenliği ve göç hareketleri üzerindeki etkilerini daha detaylı ele almıştır (US Department of Defense, 2021).

Suudi Arabistan, ekonomisini çeşitlendirmek ve petrol bağımlılığını azaltmak amacıyla, 2030 Vizyonu kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapma sözü vermiştir. Bu, uluslararası toplumda iklim değişikliği konusunda daha aktif bir rol almayı hedeflemektedir.

Küçük Ada Devleti - Maldivler, küresel ısınma ve deniz seviyesi yükselmesi nedeniyle var olma riskiyle karşı karşıya olan ülkelerden biridir. Maldiv hükümeti, uluslararası toplumu daha etkili iklim politikaları uygulamaya çağırarak, küresel emisyon azaltma çabalarının artırılmasını savunmaktadır. Ayrıca, Maldivler kendi sınırları içinde sürdürülebilir turizm pratiklerini teşvik ederek yerel düzeyde çevresel koruma çabalarını güçlendirmeye çalışmaktadır.

Avrupa Ülkesi - İsveç, çevre dostu teknolojilere yatırım yapma konusunda dünya liderlerinden biridir ve 2045 yılına kadar net sıfır karbon emisyonu hedeflemektedir. İsveç, yüksek vergiler ve teşvikler aracılığıyla yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerini destekleyerek bu hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır. İsveç ayrıca, iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası iş birliklerine büyük önem vermek de ve çağrıda bulunmaktadır.

3.2.3. Medya Söylemleri

Medyada, iklim değişikliğinin ele alınış biçimi, halkın algısını ve tepkisini şekillendiren güçlü bir araçtır. Bu bölümde, son beş yıl içinde yayımlanan iklim

değişikliğiyle ilgili haberler analiz edilerek, bu haberlerin kamuoyu ve politika yapıcılar üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Haberler, sosyal medya haberleri teyit edilemediğinden ve televizyon haberlerinin analizinin uzun zaman alabileceği öngörüsüyle yazılı basından seçilmiştir. Haberlerin söylem analizi yapılarak halk üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

3.2.3.1. Medya Söylemleri, Söylem Analizi ve Halk Üzerindeki Etkileri

• "Aşırı Hava Olayları Küresel Olarak Artıyor" – New York Times, 2021

Haberde, sel, orman yangını ve kasırga gibi aşırı hava olaylarının dünya çapında arttığı belirtilmiş ve iklim değişikliği ile ilişkisi vurgulanmıştır. Bu söylem, iklim krizine yönelik algıyı güçlendirmiş ve küresel ölçekte halkın hükümetlerden daha hızlı aksiyon almasına yol açmıştır.

• "İklim Eylemine Kamu Desteğiyle Yeni Karbon Vergisi Getirecek" Fransa – Le Monde, 2022

Fransa'nın karbon vergisi uygulamasına geçmesi, kamuoyunun desteğiyle gerçekleşmiştir. Bu haber, diğer ülkelerde de benzer politikaların geliştirilmesi için kamuoyunda destek oluşmasına yardımcı olmuştur.

• "İklim Krizi Derinleşiyor!" – Yeni Akit Gazetesi, 13 Ocak 2025

Paris Anlaşması hedeflerinin risk altında olduğu ve 2024'ün sıcaklık rekorları kırdığı vurgulandı. Bu söylemler, halkın su kaynaklarını verimli kullanma bilincini artırmıştır. Türkiye'de kuraklık endişeleri daha belirgin hale gelmiştir.

• "COP29 Sürecinde İklim Değişikliği ile Mücadele ve İklim Müzakereleri" – Sabah Gazetesi, 15 Aralık 2024

COP29'da alınan kararlar ve finansman mekanizmaları vurgulanarak, uluslararası iş birliğinin önemi belirtilmiştir. Bu söylemler, halkın iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası iş birliğine olan güvenini artırmıştır.

• "İklim Değişikliği Tarımı Tehdit Ediyor" – BBC Türkçe, 25 Temmuz 2024

Türkiye'deki tarım sektörünün ciddi tehdit altında olduğu vurgulanmıştır. Bu durum, tarımsal üretimde sürdürülebilir uygulamaların önemini artırmış ve çiftçiler arasında farkındalık yaratmıştır.

• "İklim Felaketi: 2024 Yılı Tarihin En Sıcak Yılı Olabilir" – The Guardian, 15 Ağustos 2024

2024'ün rekor sıcaklık yılı olabileceği belirtilmiştir. Bu haber, dünya genelinde bireylerin sürdürülebilir yaşam biçimlerine geçişini hızlandırmıştır.

- **"2025'te İstanbul'da Deniz Seviyesi Yükselinecek" – CNN Türk, 22 Şubat 2025**

Deniz seviyelerindeki yükselmenin İstanbul'u tehdit ettiği haberinin ardından, yerel yönetimlerin altyapı projeleri ve acil durum planları yapmaları gerektiği toplumca kabul görmüş ve farkındalık artmıştır.

- **"Sıcaklık Rekorları Kırıldı: 2024, En Sıcak Yıl Oldu" – New York Times, 8 Temmuz 2024**

Bu haberle birlikte sağlık sistemlerinin iklim kaynaklı sağlık risklerine karşı güçlendirilmesi gerektiği yönündeki talepler toplum tarafından gündeme taşınmıştır.

- **"İklim Değişikliği Savaşları Tetikleyebilir" – The Washington Post, 3 Eylül 2024**

Haberin yarattığı etkiyle, uluslararası güvenlik politikalarında iklim faktörünün daha fazla dikkate alınması gerektiği algısı güçlenmiştir.

- **"Afrika'da İklim Değişikliği Kısıtları Artırıyor" – National Geographic, 12 Ocak 2025**

Bu haber, uluslararası yardım politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koyarak toplumların bu konuda daha duyarlı davranmasını sağlamıştır.

- **"Türkiye'de İklim Değişikliği ve Tarımsal Dönüşüm" – Hürriyet, 30 Aralık 2024**

Tarım sektöründe dönüşüm gerekliliğini ortaya koyan haberler, su yönetimi reformlarının önemini artırmış ve halk arasında tarımsal reform talebini yükseltmiştir.

Bu medya haberleri, toplumların iklim değişikliğine ilişkin farkındalıklarını artırmakta, politik kararların şekillenmesinde etkili olmakta ve halkın sürdürülebilir yaşam biçimlerine geçişini desteklemektedir.

3.2.4. Liderlerinin İklim Değişikliği İle İlgili Söylemleri

• **İklim Değişikliğinin Ulusal Güvenlik Tehdidi Olarak Tanımlanması:** Birçok devlet lideri, iklim değişikliğini bir güvenlik sorunu olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, devletlerin ve uluslararası toplumun iklim değişikliği ile mücadelede daha etkili bir yaklaşım benimsemelerini sağlamaktadır. Eski ABD Başkanı Barack Obama, 2015 yılında yaptığı bir konuşmada, iklim değişikliğini "Ulusal güvenlik tehdidi" olarak nitelendirerek bu sorunun çözülmesinin sadece çevresel değil, aynı zamanda stratejik bir zorunluluk olduğunu vurgulamıştır. Obama, iklim değişikliğinin doğal afetleri, göç

hareketlerini ve çatışmaları tetikleyebileceği uyarısında bulunmuş, bu bağlamda iklim eyleminin ulusal güvenlik stratejilerinin bir parçası haline gelmesi gerektiğini ifade etmiştir.

• **İklim Değişikliğine Karşı Küresel İş Birliği ve Adalet Vurgusu:** İklim değişikliği ile mücadelede uluslararası iş birliği, devlet liderlerinin en çok vurguladığı unsurlardan biridir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 2017'de Paris İklim Anlaşması'nın imzalanmasının ardından yaptığı açıklamalarda, "Fransa, Paris Anlaşması'na bağlı kalacaktır" diyerek küresel iş birliğinin önemini yinelemiştir. Macron, gelişmekte olan ülkelere finansal destek sağlanması gerektiğini dile getirerek, bu ülkelerin iklim değişikliğine karşı mücadelede daha güçlü bir şekilde yer alabilmelerinin önünü açmayı hedeflemiştir. Küresel dayanışma çağrıları, yalnızca iklim değişikliği ile mücadeleyi değil, aynı zamanda çevresel adaleti de gündeme getirmiştir.

• **Sosyal ve Ekonomik Dönüşüm İhtiyacı:** İklim değişikliği ile mücadelede yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal dönüşümlerin de gerektiği ifade edilmektedir. Almanya Başbakanı Angela Merkel, iklim değişikliğine karşı ulusal ve küresel düzeyde atılacak adımların, ekonomik yapıları da dönüştürmesi gerektiğine dikkat çekmiş, yenilenebilir enerjiye geçişi ve yeşil ekonomi politikalarını teşvik etmiştir. Merkel, "Yeşil dönüşüm, geleceğimizin teminatıdır" söylemiyle bu dönüşümün önemini vurgulamış, aynı zamanda bu dönüşümün istihdam yaratma potansiyeline de dikkat çekmiştir. Yeşil ekonomi politikalarının işgücü piyasalarındaki değişimi nasıl şekillendireceği, liderlerin iklim politikalarını belirlerken göz önünde bulundurduğu bir diğer önemli faktördür.

• **İklim Değişikliğinin Sosyal Etkileri ve Adalet:** Bolivya Başkanı Evo Morales, iklim değişikliğinin etkilerinin en fazla yoksul ülkeler ve toplumlar üzerinde hissedildiğini belirterek, "İklim değişikliği yalnızca çevresel değil, sosyal ve ekonomik bir sorundur" demiştir. Morales, gelişmekte olan ülkelerin, iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkeler olduğunu ve bu ülkelerin daha fazla finansal destek ve kaynak sağlamaya ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır. Bu perspektif, iklim değişikliğinin sadece çevresel değil, aynı zamanda sosyal eşitsizliği de derinleştiren bir tehdit olduğunu ortaya koymaktadır.

• **Ulusal İklim Eylem Planları ve Hedefler:** Devlet liderleri, kendi ülkelerinin iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik eylem planları oluştururlar. İngiltere Başbakanı Rishi Sunak, 2023 yılında yaptığı bir açıklamada, İngiltere'nin 2050 yılına kadar net sıfır emisyon hedefini gerçekleştirmeyi taahhüt ettiğini belirtmiş ve bunun için yenilenebilir enerji yatırımlarını artıracaklarını açıklamıştır. İngiltere'nin bu hedefe

ulaşabilmesi için temiz enerji altyapısını genişletmesi, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltması ve enerji verimliliğini artırması gerekecektir. Bu tür ulusal taahhütler, lkelerin küresel hedeflere katkı sağlama sorumluluğunu yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır.

• **Karbon Fiyatlandırma ve Emisyon Ticaret Sistemleri:** Birçok devlet lideri, karbon emisyonlarını azaltmak için karbon fiyatlandırma sistemlerine ve emisyon ticaretine dayalı politikalar geliştirmiştir. Kanada Başbakanı Justin Trudeau, Kanada'nın karbon vergisi sistemini hayata geçirerek, bu vergilerin evre dostu yatırımlara yönlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karbon fiyatlandırma, hükümetlerin emisyonları azaltmak için finansal teşvikler sunmasına olanak tanımaktadır. Trudeau'nun bu politikası, karbon emisyonlarının ekonomik olarak daha pahalı hale getirilmesi ve dolayısıyla kirletici davranışların azaltılması amacını gütmektedir.

• **Yeşil Enerji Yatırımları ve Yenilikçi Teknolojiler:** Devlet liderleri, yenilenebilir enerji sektörünü teşvik etmek için büyük yatırımlar yapmaktadır. Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping, Çin'in 2060 yılına kadar karbon nötr olma hedefini açıklamış ve bu doğrultuda güneş enerjisi, rüzgar enerjisi ve elektrikli araçlar gibi yeşil teknolojilere büyük yatırımlar yapılacağını duyurmuştur. Çin, dünyadaki en büyük yenilenebilir enerji yatırımlarını gerçekleştiren ülkelerden biri olarak, global enerji dönüşümüne öncülük etmektedir. Bu tür yenilikçi teknolojiler, enerji üretiminden taşımacılığa kadar birçok sektörde dönüşümü hızlandırmaktadır.

Devlet liderleri, iklim değişikliğini sadece çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda ulusal ve küresel güvenliği tehdit eden bir mesele olarak ele almaktadır. Bu liderlerin güçlü söylemleri ve stratejik tedbirleri, küresel iklim eylemlerine yn vermekte ve toplumlar üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır. Uluslararası iş birliği, yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlar ve sosyal adaletin sağlanması, bu mücadelede en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Devletlerin iklim değişikliği ile mücadeledeki stratejileri, sadece çevresel sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda toplumların geleceğini güvence altına almayı hedeflemektedir (UNEP, 2020).

3.2.5. Toplumların İklım Değişikliğine İlişkin Algıları ve Beklentileri

İklım değişikliği günümüzde toplumların karşılaştığı en acil ve karmaşık sorunlardan biridir. Son yıllarda iklim krizine yönelik halkların ve toplumların algısı büyük ölçüde değişmiş ve farkındalık artmıştır. Dünya genelinde yapılan araştırmalara göre, insanların önemli bir bölümü iklim değişikliğini ciddi bir tehdit olarak algılamakta ve hükümetlerinden etkin çözümler talep etmektedir. Avrupa Birliği lkelerinde yapılan

Eurobarometer araştırmasına göre, Avrupalıların yaklaşık %90'ı iklim değişikliğinin gerçek bir tehdit olduğuna inanmakta ve hükümetlerden acil politikalar beklemektedir (European Commission, 2023).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan kamuoyu yoklamalarında da benzer sonuçlar görülmektedir. Pew Araştırma Merkezi'nin verilerine göre, Amerikalıların %70'ten fazlası iklim değişikliğinin gerçek ve insan kaynaklı olduğunu düşünmekte, genç nesiller ise bu konuda daha yüksek bir hassasiyet sergilemektedir (Pew Research Center, 2022). Ayrıca Çin ve Hindistan gibi gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmaları, halkın büyük çoğunluğunun iklim değişikliğinin ciddiyetinin farkında olduğunu ve yenilenebilir enerji yatırımlarını desteklediklerini göstermektedir (World Economic Forum, 2023).

Öte yandan, Afrika ve Güney Amerika gibi bölgelerde, yerel toplulukların iklim değişikliği konusundaki algıları ve beklentileri daha çok ekonomik ve sosyal sonuçlara odaklanmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan topluluklar, kuraklıklar ve sel felaketleri nedeniyle hayatlarını ve geçim kaynaklarını doğrudan tehdit altında görmekte ve yerel yönetimlerden acil çözümler talep etmektedirler. Özellikle küçük ada devletlerinde ve kıyı bölgelerinde yaşayan halklar, yükselen deniz seviyeleri ve artan doğal afetler nedeniyle iklim değişikliğini yaşamsal bir tehdit olarak algılamaktadırlar (UNHCR, 2022).

Dünya genelinde genç nesillerin liderlik ettiği hareketler, toplumların iklim değişikliğine yönelik tepkilerinde belirgin bir değişime yol açmıştır. Fridays for Future ve benzeri hareketler, dünya çapında milyonlarca insanın katılımıyla iklim politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Greta Thunberg gibi aktivistlerin yarattığı küresel farkındalık, toplumların iklim krizine karşı daha bilinçli ve duyarlı olmasını sağlamıştır (Thunberg, 2022).

Sonuç olarak, dünya genelindeki toplumlar, iklim değişikliğini önemli ve acil bir sorun olarak kabul etmekte, hükümetlerinden daha kararlı ve somut eylemler beklemektedirler. Bu durum, küresel ölçekte sürdürülebilir bir gelecek için daha güçlü ve kapsamlı politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır

3.3. Küresel İklim Değişikliği Uluslararası Politikalar ve Yaptırımlar

Küresel iklim değişikliği, yalnızca çevresel bir kriz değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik boyutları olan karmaşık bir meseledir. İklim değişikliği ile mücadele, devletler, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör arasında koordineli bir eylem gerektiren bir süreçtir. Bu bağlamda, uluslararası politikalar ve yaptırımlar, küresel

düzeyde iklim değışikliğinin etkilerini sınırlamak ve sürdürülebilir bir geleceğe ulaşmak için kritik öneme sahiptir (Tache ve Sararu, 2024).

Küresel iklim değışikliği ile mücadeledeki temel uluslararası çerçeveler, Paris Anlaşması gibi yasal bağlayıcı anlaşmalarla şekillenmiştir. Paris Anlaşması, 2015 yılında 196 ülkenin katılımıyla kabul edilmiştir ve bu anlaşma, küresel sıcaklık artışını 2°C'nin altında tutmayı ve mümkünse 1.5°C ile sınırlamayı hedeflemektedir. Anlaşma, her ülkenin ulusal koşullarına göre belirlediği gönüllü emisyon azaltım hedeflerine dayanmaktadır. Ancak, bu hedeflerin sadece öneri niteliğinde olması, ülkelerin bu hedeflere ne kadar uyacağı konusunda belirsizlikler yaratmaktadır (UNFCCC, 2015).

Bir diğer önemli uluslararası düzenleme ise Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'dir (UNFCCC). Bu sözleşme, küresel iklim değışikliği ile mücadelede uluslararası iş birliğini teşvik etmeyi amaçlar ve ülkeleri, iklim değışikliğine karşı ulusal stratejiler geliştirmeye teşvik eder. UNFCCC'nin altındaki çeşitli mekanizmalar, gelişmekte olan ülkelere finansal ve teknik destek sunarak, iklim değışikliğiyle mücadelede eşit bir küresel çaba sağlar (IEA, 2023).

Uluslararası iklim değışikliği politikaları, bazı durumlarda devletlere hukuki yükümlölükler getirmektedir. Ancak, uluslararası düzeyde iklim politikalarının uygulanabilirliğini sağlamak için somut yaptırımların eksikliği, büyük bir sorun oluşturmaktadır. Paris Anlaşması'nda, ülkelerin belirledikleri emisyon azaltım hedeflerine ulaşmamaları durumunda cezai yaptırımlar öngörölmemiştir. Bunun yerine, uluslararası iş birliğine dayalı bir denetim mekanizması ve şeffaflık ilkeleri benimsenmiştir. Yine de, bu tür gönüllü taahhütlerin yetersiz kalması ve uygulamaya geçişteki eksiklikler, küresel iklim hedeflerine ulaşmayı zorlaştırmaktadır (Pirlot, 2024).

Bununla birlikte, bazı ülkeler, iklim değışikliğiyle mücadelede yeterince aktif olmayan ülkeler için ekonomik yaptırımlar uygulama yoluna gitmiştir. Örneğin, Avrupa Birliği, karbon salınımı yüksek olan sanayilere karşı ticaret bariyerleri getirebileceğini ifade etmiştir. ABD'nin Paris Anlaşması'ndan çekilmesi gibi tek taraflı hareketler, küresel düzeyde iş birliğini zayıflatmakla birlikte, diğer ülkeler üzerinde iklim değışikliği ile mücadelede daha fazla sorumluluk alması için baskı oluşturabilir (European Commission, 2020).

Birçok ülke, karbon salınımını sınırlamak amacıyla karbon vergisi ve emisyon ticareti sistemleri gibi piyasa tabanlı mekanizmaları kullanmaktadır. Avrupa Birliği'nin Emisyon Ticareti Sistemi (ETS) en kapsamlı örneklerden biridir. ETS, karbon salınımı yapan endüstrilere kota belirleyerek, her bir ton karbona belirli bir fiyat biçmektedir. Bu yöntem, piyasa temelli bir yaklaşım ile şirketlerin karbon salınımını azaltmalarını teşvik

ederken, aynı zamanda karbon salınımı ile ilgili maliyetleri artırarak, devletlerin uluslararası yükümlölüklerini yerine getirmelerini teşvik etmektedir (European Commission, 2020).

İklim değışikliğı ile mücadele için küresel düzeyde uygulanan yaptırımların etkisi, devletlerin siyasi iradesi ve ekonomik yapıları ile doğrudan ilişkilidir. Küresel iklim krizine karşı alınacak önlemler, tüm ölkelerin ortak bir hedef doğrultusunda hareket etmesini gerektirirken, bazı ölkelerin ekonomik çıkarları ve iç siyasi dinamikleri, bu süreçte zorluklar yaratabilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ölkeler, iklim değışikliğı sorununu ulusal kalkınma hedefleri ile dengelemek gerektiğini savunmuş ve küresel iklim politikalarının eşitlikçi olması gerektiğine dikkat çekmişlerdir (Tache ve Sararu, 2024).

Buna rağmen, daha fazla devletin iklim değışikliğine dair uluslararası yükümlölükleri yerine getirmeye yönelik baskı altına alınması, küresel iklim politikasının geleceğı için kritik bir adım olabilir. Küresel iş birliğinin güçlendirilmesi, başta gelişmiş ölkeler olmak üzere, tüm ölkelerin sorumluluk paylaşımı yaparak daha etkin bir mücadele göstermesini sağlayabilir. Bu noktada, devletlerarası diyalog ve ortak çözüm arayışları, sadece politik bir ihtiyaç değil, aynı zamanda küresel bir güvenlik meselesi olarak ele alınmalıdır (Pirlot, 2024).

Küresel iklim değışikliğı, karmaşık ve çok boyutlu bir krizdir ve bu krizin çözölmesi, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik bir sorumluluktur. Uluslararası politikaların ve yaptırımların etkinliğı, ölkelerin bu meseleye yönelik eylemlerine ve uluslararası yükümlölüklere uyum sağlamalarına dayanmaktadır. İklim değışikliğı ile mücadelede daha güçlü bir uluslararası iş birliğı ve etkin uygulama mekanizmaları geliştirilmelidir. Karbon vergisi, emisyon ticaret sistemleri gibi piyasa temelli çözümler, devletlerin iklim değışikliğiyle mücadele etmelerini teşvik edebilirken, daha güçlü yaptırım mekanizmaları ve şeffaflık ilkeleri, devletleri uluslararası anlaşmalara daha fazla bağı tutacaktır. Küresel iklim değışikliğı sorununa karşı daha güçlü ve daha etkili çözümler geliştirmek için uluslararası iş birliğı, şeffaflık ve hesap verebilirlik önemlidir (Tietjen v Gopalakrishnan, 2023).

Bu bölümde, küresel iklim değışikliğiyle mücadeledeki politika ve yaptırımlar, gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan, sanayileşmiş ölkeler kapsamında ele alınmaktadır. Bu ayrım, çalışmanın derinleştirilmesine katkı sağlayarak, farklı ekonomik ve teknolojik kapasitelere sahip ölkelerin iklim politikalarına olan yaklaşımlarının ve karşılaştıkları zorlukların daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

3.3.1. Gelişmiş Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları

Gelişmiş ülkeler, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede en önemli aktörler arasındadır. Son yıllarda birçok gelişmiş ülke, sera gazı emisyonlarını azaltmak, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için kapsamlı politikalar geliştirmiştir (IPCC, 2022).

ABD, Biden yönetimiyle birlikte iklim politikalarında önemli değişimlere gitmiştir. 2021 yılında Paris Anlaşması'na yeniden katılarak, karbon salımını 2030 yılına kadar %50 azaltma hedefini benimsemiştir (The White House, 2021). Ayrıca, "Enflasyon Azaltma Yasası" (Inflation Reduction Act) ile yenilenebilir enerji projelerine yaklaşık 370 milyar dolar yatırım yapılması kararlaştırılmıştır. Bu yasa, ülke tarihindeki en büyük iklim yasası olarak kabul edilmektedir (Congressional Research Service, 2023).

Avrupa Birliği, 2019 yılında duyurduğu "Avrupa Yeşil Mutabakatı" (European Green Deal) kapsamında, 2050 yılına kadar karbon nötr olmayı hedeflemektedir (European Commission, 2022). AB, emisyonları 2030 yılına kadar en az %55 azaltmayı amaçlayan "Fit for 55" paketi kapsamında yenilenebilir enerjiye geçişi teşvik etmekte ve karbon salımını yüksek sektörlerle yönelik karbon vergilerini artırmaktadır (European Parliament, 2023).

Almanya ise, yenilenebilir enerji kullanım oranını 2030 yılına kadar %80'e yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda güneş ve rüzgâr enerjisi projelerine büyük yatırımlar yapmaktadır (Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action, 2022).

Kanada hükümeti, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında "2030 Emisyon Azaltma Planı"nı yürürlüğe koymuştur. Bu plan, sera gazı emisyonlarını 2005 yılına kıyasla 2030 yılına kadar %40-45 oranında azaltmayı hedeflemektedir (Government of Canada, 2022). Ayrıca Kanada, karbon fiyatlandırmasını ülke genelinde uygulayarak emisyonları azaltmayı hedefleyen ilk ülkelerden biridir.

Birleşik Krallık, 2019 yılında karbon nötr olma hedefini yasal olarak belirleyen ilk gelişmiş ülke olmuştur. İngiltere, 2050 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşmak için "Net Zero Strategy" belgesini yürürlüğe koymuştur. Bu strateji kapsamında elektrik üretiminde yenilenebilir enerji payının artırılması, fosil yakıtlı araçların satışının 2030 itibarıyla yasaklanması ve yeşil teknolojilere yatırımların artırılması gibi adımlar atılmaktadır (UK Department for Business, Energy ve Industrial Strategy, 2022).

Japonya, 2020 yılında 2050'ye kadar karbon nötrlüğü hedefini açıklamıştır. Japon hükümeti, “Yeşil Büyüme Stratejisi” ile yenilenebilir enerjiye geçiş ve yeşil teknolojilerin geliştirilmesine yönelik yatırımları hızlandırmaktadır. Japonya, özellikle hidrojen enerjisi gibi yenilikçi teknolojilere yoğunlaşarak sürdürülebilir bir enerji dönüşümünü hedeflemektedir (Japan Ministry of Economy, Trade and Industry, 2023).

Avustralya, önceki yıllarda iklim politikalarında zayıf kaldığı eleştirilerini almakla birlikte, 2022 yılında yeni bir iklim politikası açıklamıştır. Bu yeni plan, 2030 yılına kadar karbon emisyonlarını %43 azaltmayı, yenilenebilir enerji üretimini artırmayı ve elektrik sektöründe dönüşümü hızlandırmayı hedeflemektedir (Australian Department of Climate Change, Energy, the Environment and Water, 2022).

3.3.2. Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar

Son yıllarda gelişmiş ülkelerde iklim değişikliğiyle mücadele konusunda hukuki yaptırımlar önemli ölçüde artmıştır. Yargı kararları, hükümetlerin ve şirketlerin iklim politikalarına uyumunu sağlamada kritik bir rol oynamaya başlamıştır. ABD, Kanada, AB ülkeleri, Birleşik Krallık, Avustralya ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler, iklim hukuku alanında son yıllarda önemli gelişmelere tanıklık etmiştir (Setzer ve Higham, 2022).

ABD’de son yıllarda iklim davaları büyük ölçüde artmıştır. Özellikle yüksek mahkeme kararları çevre politikalarını şekillendirmektedir. 2021 yılında ABD Yüksek Mahkemesi, West Virginia vs. EPA davasında, Çevre Koruma Ajansı’nın (EPA) sera gazı emisyonlarını düzenleme yetkisini sınırlayıcı bir karar almıştır. Bu karar, federal düzeydeki iklim politikalarının kapsamını etkileyen önemli bir örnektir (Supreme Court of the United States, 2022). Ayrıca eyalet düzeyinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Kaliforniya eyaleti, şirketlerin sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik yasal sorumluluklarını sıkılaştıran yasalar yürürlüğe koymuştur (California Air Resources Board, 2022).

Avrupa Birliği’nde ve üye ülkelerde çevresel hukuk davaları giderek yaygınlaşmaktadır. Hollanda’daki Urgenda Vakfı’nın hükümete açtığı dava, bu konuda en önemli örneklerden biridir. 2019 yılında Hollanda Yüksek Mahkemesi, hükümeti 2020 yılına kadar sera gazı emisyonlarını %25 oranında azaltmaya zorunlu tutmuştur (Dutch Supreme Court, 2019). Bu karar, uluslararası iklim davalarında bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Almanya’da ise 2021 yılında Anayasa Mahkemesi, Alman hükümetinin iklim politikalarını yetersiz bularak gelecekteki nesillerin temel haklarını korumak adına iklim yasasının yeniden düzenlenmesine karar vermiştir (German Constitutional Court, 2021).

Kanada’da iklim hukuku son yıllarda ciddi bir dönüşüm geçirmiştir. Kanada Yüksek Mahkemesi’nin 2021 yılında aldığı kararla federal hükümetin karbon fiyatlandırmasını ülke çapında uygulama yetkisi anayasal olarak onaylanmıştır. Bu karar, ülke genelindeki karbon emisyonu politikalarını önemli ölçüde güçlendirmiştir (Supreme Court of Canada, 2021).

Birleşik Krallık’ta iklim hukuku kapsamında “Net Zero” (karbon nötr) hedefinin yasalaştırılmasıyla birlikte, hükümet ve şirketlerin yasal sorumlulukları artmıştır. 2022 yılında İngiltere Yüksek Mahkemesi, Heathrow Havalimanı’nın genişletilmesi projesini, hükümetin iklim hedefleriyle uyumsuzluğu gerekçesiyle durdurmuştur (UK Supreme Court, 2022).

Avustralya’da da çevre davaları giderek önem kazanmaktadır. Avustralya Federal Mahkemesi’nin 2021 yılındaki bir kararında, hükümetin genç nesillere karşı “çevresel koruma yükümlülüğü” taşıdığı vurgulanmıştır. Bu karar, iklim davalarında yeni bir yasal prensibin oluşmasına öncülük etmiştir (Federal Court of Australia, 2021).

Japonya’da iklim değişikliği konusunda hukuki yaptırımlar sınırlı olmakla birlikte, son yıllarda iklim konularına ilişkin davalar artmaya başlamıştır. Özellikle enerji politikaları ve nükleer santrallerin çevresel etkileri konusunda açılan davalar, Japonya’da çevre hukuku alanında gelişmeler yaşanmasına neden olmuştur (Japan Environmental Lawyers Federation, 2023).

3.3.3. Gelişmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar

İklim değişikliğiyle mücadelede ekonomik ve ticari yaptırımlar, gelişmiş ülkelerin politika araçları arasında giderek daha fazla yer almaya başlamıştır. Özellikle karbon vergisi, emisyon ticareti sistemleri ve ticari düzenlemeler gibi ekonomik tedbirler, sera gazı emisyonlarını azaltma konusunda etkin sonuçlar ortaya koymaktadır (OECD, 2022).

Avrupa Birliği, karbon vergileri ve sınırda karbon düzenleme mekanizması (Carbon Border Adjustment Mechanism- CBAM) gibi yenilikçi ticari yaptırımları uygulamaya koymuştur. CBAM, AB dışından ithal edilen ürünlerin üretiminde oluşan karbon emisyonlarını vergilendirerek, AB içinde uygulanan sıkı iklim standartlarına uymayan ülkeleri ekonomik olarak dezavantajlı hale getirmektedir (European Commission, 2023). Bu uygulama, özellikle Rusya, Çin ve ABD gibi ülkelerin AB’ye ihracat politikalarını ciddi şekilde etkilemiştir.

ABD’de, karbon fiyatlandırma politikaları eyaletler düzeyinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Kaliforniya eyaleti, 2013’ten bu yana uyguladığı karbon ticareti

sistemiyle sera gazı emisyonlarını azaltmada başarı göstermiştir (California Air Resources Board, 2023). Federal düzeyde ise 2022 yılında yürürlüğe giren “Enflasyon Azaltma Yasası”, temiz enerji yatırımları için vergi teşviklerini artırarak şirketleri emisyon azaltımına teşvik etmektedir. Bu yasa ayrıca karbon yoğun sektörler için mali yaptırımlar getirmiştir (Congressional Research Service, 2023).

Kanada, ülke genelinde uyguladığı karbon fiyatlandırma politikasıyla, emisyonlarını azaltma konusunda önemli başarılar elde etmiştir. Kanada’nın karbon fiyatlandırması, 2023 yılı itibarıyla ton başına 65 Kanada dolarına ulaşmıştır ve bu rakamın 2030 yılında 170 Kanada dolarına çıkarılması hedeflenmektedir (Government of Canada, 2023). Bu uygulama özellikle enerji sektöründe önemli dönüşümlere yol açmıştır.

Birleşik Krallık, Avrupa Birliği’nden ayrıldıktan sonra kendi bağımsız karbon ticareti sistemini (UK ETS) kurmuştur. 2021 yılında yürürlüğe giren bu sistem, büyük enerji üreticileri ve sanayi tesislerinin emisyonlarına fiyatlandırma uygulayarak karbon salınımını azaltmaya teşvik etmektedir. İngiltere hükümeti ayrıca uluslararası ticarete karbon yoğun ürünlere yönelik ithalat vergilerini artırmayı değerlendirmektedir (UK Department for Business, Energy ve Industrial Strategy, 2023).

Avustralya hükümeti, daha önce uyguladığı ve kaldırılan karbon vergisi politikasını tekrar değerlendirme aşamasındadır. Ülke, 2023 yılında yenilenebilir enerji yatırımlarını hızlandırmak için büyük çaplı sübvansiyonlar açıklamıştır. Ayrıca Avustralya, büyük şirketlere yönelik emisyon raporlama yükümlülüklerini artırmış ve bu kapsamda finansal cezalar uygulamaya başlamıştır (Australian Department of Climate Change, Energy, the Environment and Water, 2023).

Japonya, 2022 yılında karbon emisyonlarına yönelik kapsamlı bir karbon fiyatlandırma sistemi açıklamıştır. Bu sistem, özellikle elektrik üretimi ve imalat sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca Japonya hükümeti, karbon nötr hedeflerini gerçekleştirmek üzere ihracat ve ithalat politikalarını iklim hedefleriyle uyumlu hale getirecek ticari yaptırımları değerlendirmektedir (Ministry of Economy, Trade and Industry of Japan, 2023).

3.3.4. Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, iklim değişikliğinin yarattığı ağır etkilerle mücadele etmek adına çeşitli politikalar geliştirmektedir. Bu politikalar, adaptasyon

stratejileri, yenilenebilir enerji projeleri ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri üzerine yoğunlaşmaktadır (UNDP, 2023).

Afrika ülkeleri iklim değişikliğine karşı özellikle adaptasyon ve yenilenebilir enerji politikalarına ağırlık vermektedir. Nijerya hükümeti, "İklim Değişikliği Ulusal Politikası" kapsamında 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kullanım oranını %30'a yükseltmeyi hedeflemektedir. Ülkede güneş enerjisi projelerine uluslararası desteklerle önemli yatırımlar yapılmaktadır (Nigerian Ministry of Environment, 2023).

Etiyopya ise iklim direncini artırmak amacıyla "Yeşil Ekonomi Stratejisi"ni benimsemiştir. Ülke, 2025 yılına kadar karbon nötr bir ekonomi hedefi koymuştur. Bu kapsamda büyük ölçekli ağaçlandırma projeleri ve yenilenebilir enerji yatırımları hızlandırılmıştır (Government of Ethiopia, 2023).

Kenya hükümeti ise, iklim değişikliğine uyum sağlamak için tarımsal adaptasyon programlarını geliştirmektedir. Kenya, jeotermal enerji alanında Afrika'nın lider ülkesi olarak, 2030 yılına kadar enerjisinin %50'den fazlasını yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı hedeflemektedir (Kenya Ministry of Energy, 2023).

Bangladeş, iklim değişikliğine karşı ulusal adaptasyon planını yürürlüğe koymuştur. Ülke, özellikle kıyı bölgelerindeki afet yönetimi ve dayanıklı altyapı projelerine öncelik vermektedir. Ayrıca Bangladeş hükümeti, güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi kapasitesini artırmak için uluslararası ortaklıklar kurmaktadır (Bangladesh Ministry of Environment, Forest and Climate Change, 2023).

Pakistan hükümeti ise iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yenilenebilir enerji projelerine büyük yatırımlar yapmaktadır. Ülke, 2025 yılına kadar enerjisinin %20'sini yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı planlamaktadır. Ayrıca "10 Milyar Ağaç Tsunamisi" adlı devasa bir ağaçlandırma kampanyasını başlatmıştır (Government of Pakistan, 2023).

Küçük ada devletleri, iklim politikalarında özellikle adaptasyon ve uluslararası iş birliği stratejilerini benimsemektedir. Maldivler hükümeti, yükselen deniz seviyelerine karşı ada savunma sistemlerini geliştirme projeleri yürütmektedir. Ülke, 2030 yılına kadar karbon nötrlüğü hedefleyerek yenilenebilir enerji kullanımını büyük ölçüde artırmaktadır (Maldives Ministry of Environment, Climate Change and Technology, 2023).

Fiji, "İklim Değişikliği Yasası" ile iklim politikalarını yasal olarak güçlendirmiştir. Ülke, 2030 yılına kadar enerjisinin %100'ünü yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, Fiji uluslararası arenada iklim finansmanı konusunda aktif rol oynamaktadır (Fiji Government, 2023).

Kiribati ise, yükselen deniz seviyeleri nedeniyle iklim göçü politikalarını gündemine almıştır. Hükümet, vatandaşlarını güvenli bölgelere yerleştirmek için çeşitli ülkelerle iş birliği yapmaktadır. Ayrıca güneş enerjisi projeleriyle enerji bağımsızlığını artırmaya çalışmaktadır (Kiribati Ministry of Environment, Lands and Agricultural Development, 2023).

3.3.5. Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar

Son yıllarda Afrika (Nijerya, Etiyopya, Kenya), Güney Asya (Bangladeş, Pakistan) ve küçük ada devletlerinde (Maldivler, Fiji, Kiribati) iklim değişikliğine yönelik hukuki düzenlemeler ve yaptırımlar giderek önem kazanmaktadır. Bu ülkelerde, çevreyi ve doğal kaynakları korumak için yeni yasal düzenlemeler geliştirilmiş, mahkemeler aracılığıyla hukuki süreçler işletilmeye başlanmıştır (UNEP, 2023).

Nijerya'da çevresel sorunlara yönelik hukuki yaptırımlar, petrol çıkarma faaliyetlerinin yol açtığı çevresel hasarlarla ilişkilidir. 2022 yılında Nijerya Yüksek Mahkemesi, çok uluslu petrol şirketlerini çevresel zararlardan doğrudan sorumlu tutan önemli bir karar vermiştir. Bu karar, petrol şirketlerinin neden olduğu çevresel zararın telafisi için hukuki bir emsal oluşturmuştur (Nigerian Supreme Court, 2022).

Etiyopya hükümeti, çevre hukuku kapsamında, ormansızlaşma ve yasa dışı tarım faaliyetleriyle mücadele etmek için yeni yasal düzenlemeleri uygulamaya koymuştur. Etiyopya Yüksek Mahkemesi, 2023 yılında çevreyi koruma yükümlülüklerini yerine getirmeyen özel sektör şirketlerine yönelik ağır para cezaları uygulamıştır (Ethiopian Ministry of Justice, 2023).

Kenya'da ise çevresel davalar artmaktadır. 2022 yılında Kenya Yüksek Mahkemesi, hükümetin iklim değişikliğine karşı önlem alma yükümlülüğünü vurgulayan bir karar vermiştir. Bu karar, hükümetin ulusal adaptasyon politikalarını hukuki olarak güçlendirmesi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur (Kenyan High Court, 2022).

Bangladeş, çevresel hukuk konusunda büyük ilerleme kaydetmiştir. Bangladeş Yüksek Mahkemesi, çevre kirliliği ve kıyı bölgelerindeki ekolojik zararlara karşı bir dizi hukuki yaptırım uygulamıştır. 2023 yılında mahkeme, büyük sanayi tesislerinin çevresel standartlara uymaması durumunda faaliyetlerinin durdurulmasına ve şirketlere ciddi para cezaları uygulanmasına hükmetmiştir (Bangladesh Supreme Court, 2023).

Pakistan'da çevre hukuku alanındaki yaptırımlar artmıştır. 2022 yılında Lahor Yüksek Mahkemesi, hava kirliliği ile mücadelede hükümetin daha etkili önlemler

alması gerektiğine dair önemli bir karar almıştır. Bu karar, Pakistan hükümetinin hava kalitesini iyileştirmek için hukuki yükümlülüklerini artırmıştır (Lahore High Court, 2022).

Maldivler’de yükselen deniz seviyelerine karşı hukuki yaptırımlar giderek önem kazanmaktadır. Maldivler hükümeti, çevre yasalarını güçlendirerek sahil koruma projelerini hukuki güvence altına almıştır. Ayrıca, çevreye zarar veren projeler için ağır hukuki yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır (Maldives Ministry of Environment, 2023).

Fiji, iklim değişikliği ile ilgili hukuki yaptırımlar konusunda liderlik rolü üstlenmektedir. 2023 yılında Fiji Yüksek Mahkemesi, iklim değişikliği kaynaklı zararların tazmini için hükümetin hukuki sorumluluğunu belirleyen önemli bir karar almıştır. Bu karar, diğer ada devletleri için emsal teşkil etmektedir (Fiji Supreme Court, 2023).

Kiribati’de hükümet, çevresel göçü hukuki olarak düzenleyen yasaları kabul etmiştir. Kiribati’nin hukuk sistemi, yükselen deniz seviyelerine karşı vatandaşların korunması ve yeniden yerleştirilmesi için hukuki çerçeveler oluşturmaya başlamıştır (Kiribati Ministry of Justice, 2023).

3.3.6. Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, iklim değişikliğine karşı ekonomik önlemler ve ticari yaptırımları giderek daha etkin şekilde kullanmaktadır. Bu ülkelerde karbon vergileri, yenilenebilir enerji teşvikleri ve uluslararası ticarete çevresel standartların artırılması gibi önlemler yaygınlaşmaktadır (World Bank, 2023).

Nijerya, karbon vergisi ve enerji teşviklerini bir arada uygulamaya başlamıştır. Ülkede petrol şirketlerine yönelik uygulanan karbon vergileri, yenilenebilir enerji yatırımlarına yönlendirilmekte ve bu politikalar ile emisyon azaltımı hedeflenmektedir (African Development Bank, 2023).

Etiyopya, uluslararası pazarlarda çevresel kriterleri karşılayan tarımsal ürünleri teşvik eden politikalar yürütmektedir. Ülke, organik ve sürdürülebilir ürün ihracatını artırmak için uluslararası ticaret anlaşmaları kapsamında avantajlar elde etmektedir (Ethiopian Ministry of Trade, 2023).

Kenya, yenilenebilir enerji sektörüne yönelik büyük çaplı teşvik paketleri uygulamaktadır. Ayrıca karbon ayak izini azaltan tarımsal üretime yönelik uluslararası pazarlama ve ticari destek programları yürütmektedir. Bu sayede Kenya, çevresel

standartları yüksek ürünlerle uluslararası ticarete rekabet avantajı sağlamaktadır (Kenya Export Promotion Council, 2023)

Bangladeş, tekstil sektöründe sürdürülebilirlik ve karbon ayak izi azaltımı için ticari yaptırımları artırmıştır. Ülke, çevresel standartlara uyum göstermeyen firmalara yönelik uluslararası ticaret kısıtlamaları uygulamakta ve yeşil üretim yapan şirketleri teşvik etmektedir (Bangladesh Ministry of Commerce, 2023).

Pakistan, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak için büyük çaplı ekonomik teşvikler sunmaktadır. Ayrıca, ihracatta çevre dostu ürünlerin oranını artırmak için dış ticarete çevresel standartlara uymayan ürünlere yaptırımlar uygulamaktadır. Bu politikalar ülkenin ihracat profilini çevre dostu hale getirme çabasının bir parçasıdır (Pakistan Ministry of Commerce, 2023).

Maldivler, turizm sektöründe çevre dostu uygulamaları teşvik etmek için ticari yaptırımları genişletmiştir. Ülke, sürdürülebilir turizm sertifikasına sahip olmayan otel ve işletmelere ticari kısıtlamalar getirmekte, çevresel sürdürülebilirliği ticari rekabette ön plana çıkarmaktadır (Maldives Ministry of Tourism, 2023).

Fiji, uluslararası ticarete sürdürülebilirlik kriterlerini zorunlu hale getirmiştir. Ülke, sürdürülebilir balıkçılık ve tarım ürünlerine yönelik ticari teşvikler sağlamakta, çevresel standartlara uyum göstermeyen ihracatçıları yaptırımlarla karşı karşıya bırakmaktadır (Fiji Ministry of Trade and Commerce, 2023).

Kiribati, karbon emisyonlarını azaltmak için uluslararası ticaret politikalarını yeniden şekillendirmektedir. Kiribati hükümeti, karbon ayak izi düşük ürünlerin ihracatını teşvik eden özel ekonomik bölgeler oluşturmuştur. Ayrıca, çevresel standartları karşılamayan firmaların ticaretini sınırlandıran ekonomik önlemler almaktadır (Kiribati Ministry of Trade and Industry, 2023).

3.3.7. Sanayileşmiş Ülkelerin İklim Değişikliği Politikaları

Son yıllarda Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Kore, Rusya ve Güney Afrika gibi sanayileşmiş ülkeler, ekonomik büyüme ile çevresel sürdürülebilirliği bir arada yürütmek adına çeşitli iklim politikaları benimsemiştir. Bu politikalar, sera gazı emisyonlarının azaltılması, yenilenebilir enerji kullanımının artırılması ve çevre koruma önlemlerinin güçlendirilmesi gibi alanları kapsamaktadır (UN Environment Programme [UNEP], 2023).

Çin hükümeti, iklim politikaları çerçevesinde 2060 yılına kadar karbon nötr olma hedefini belirlemiştir. Ülke, yenilenebilir enerji kapasitesini hızla artırmakta olup, özellikle güneş enerjisinde dünya lideri konumundadır. 2023 yılı itibarıyla Çin, toplam

enerji üretim kapasitesinin yaklaşık %45'ini yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı hedeflemektedir (International Energy Agency [IEA], 2023). Ayrıca Çin, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının zirveye çıkmasını sağlayarak sonraki yıllarda kademeli olarak düşüşe geçmeyi planlamaktadır.

Hindistan, iklim değişikliği ile mücadelede kapsamlı bir enerji dönüşümünü hedeflemektedir. Ülke, 2030 yılına kadar enerji üretiminin %50'sini yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı ve karbon emisyon yoğunluğunu %45 oranında azaltmayı amaçlamaktadır (Ministry of New and Renewable Energy of India, 2023). Ayrıca Hindistan, yenilenebilir enerji yatırımlarını artırmak için yerel ve uluslararası yatırımcıları teşvik eden geniş kapsamlı politikalar geliştirmiştir.

Brezilya'nın iklim politikaları, özellikle Amazon bölgesindeki ormansızlaşmayı azaltma ve yenilenebilir enerji kapasitesini artırma üzerine odaklanmaktadır. 2023 yılı itibarıyla Brezilya hükümeti, 2030 yılına kadar ormansızlaşmayı tamamen durdurma hedefini yeniden gündeme almıştır. Ayrıca biyoyakıtlar ve hidroelektrik enerji gibi alanlarda yatırımlar yapılarak emisyon azaltımı hedeflenmektedir (Brazil Ministry of Environment, 2023).

Güney Kore hükümeti, “Yeşil Yeni Anlaşma” adıyla bilinen kapsamlı bir politika yürürlüğe koymuştur. Bu politika, 2050 yılına kadar karbon nötr olma hedefi çerçevesinde yenilenebilir enerjiye büyük yatırımlar yapmayı öngörmektedir. Ülke, hidrojen ekonomisi, elektrikli araç altyapısı ve akıllı enerji şebekeleri gibi yenilikçi projelere büyük bütçeler ayırmıştır (Korean Ministry of Trade, Industry and Energy, 2023).

Rusya, iklim politikalarında yenilenebilir enerji yatırımlarını ve enerji verimliliğini artırma yolunda adımlar atmaya başlamıştır. Rusya'nın 2021 yılında kabul ettiği ulusal enerji stratejisi kapsamında, 2035 yılına kadar yenilenebilir enerjinin payını önemli ölçüde artırması planlanmaktadır. Ayrıca ülke, doğal gaz ve petrol üretiminden kaynaklanan emisyonları azaltmak için daha verimli teknolojilere yatırım yapmaktadır (Russian Ministry of Energy, 2023).

Güney Afrika, enerji üretiminin büyük bölümünü kömürden sağlamasına rağmen, son yıllarda yenilenebilir enerjiye geçiş yönünde güçlü politikalar benimsemiştir. Güney Afrika hükümeti, yenilenebilir enerji projelerini teşvik etmek için uluslararası fonlar ve yatırımcılarla iş birliğini artırmaktadır. Ülke, 2030 yılına kadar enerji üretiminin yaklaşık %40'ını yenilenebilir kaynaklardan sağlamayı hedeflemektedir (South African Department of Forestry, Fisheries and the Environment, 2023).

3.3.8. Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Hukuki Yaptırımlar

Son yıllarda Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Kore, Rusya ve Güney Afrika gibi sanayileşmiş ülkelerde iklim değişikliğine ilişkin hukuki düzenlemeler ve yaptırımlar artmıştır. Bu ülkelerde çevresel düzenlemeler, mahkeme kararları ve hukuki süreçler, iklim politikalarını şekillendirmede kritik rol oynamaktadır (Setzer ve Higham, 2023).

Çin, son dönemde çevre hukuku ve iklim düzenlemelerini sıkılaştırmıştır. 2021 yılında yürürlüğe giren yeni Çevre Koruma Yasası, şirketlerin çevresel zararlardan doğrudan sorumlu tutulmasını öngörmektedir. Çin Yüksek Halk Mahkemesi, çevre ve iklim konularında çok sayıda dava açılmasını teşvik eden kararlar almıştır (China Supreme People's Court, 2022). Bu düzenlemeler, emisyon azaltma ve çevre koruma konusunda şirketleri hukuki olarak daha sorumlu hale getirmiştir.

Hindistan Yüksek Mahkemesi, son yıllarda iklim değişikliğiyle ilgili önemli kararlar vermiştir. Özellikle hava kirliliği, su kirliliği ve sürdürülebilir kalkınma konularında mahkeme kararları hükümet politikalarını etkilemektedir. 2022 yılında Yüksek Mahkeme, hava kirliliğini azaltmak amacıyla Hindistan hükümetine ve eyaletlere özel yaptırımlar uygulayarak, yenilenebilir enerji projelerini hızlandırma emri vermiştir (Supreme Court of India, 2022).

Brezilya'da, özellikle Amazon ormanlarının korunmasına yönelik hukuki yaptırımlar önemli bir odak noktasıdır. Brezilya Federal Yüksek Mahkemesi, 2023 yılında hükümeti ve özel şirketleri ormansızlaşmayı önlemeye yönelik yasal yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlayan bir karar almıştır. Mahkeme kararına göre, hükümet ormansızlaşma konusunda yetersiz kalırsa doğrudan hukuki sorumluluk altına girebilecektir (Supremo Tribunal Federal, 2023).

Güney Kore'de çevre hukuku, özellikle iklim değişikliğine yönelik düzenlemelerle son yıllarda güçlenmiştir. Güney Kore Yüksek Mahkemesi, 2022 yılında bir enerji şirketinin sera gazı emisyonlarını azaltmak için yasal sorumluluğu olduğunu belirten dönüm noktası niteliğinde bir karar almıştır. Bu karar, özel sektörün iklim yükümlülüklerini yerine getirme konusunda hukuki sorumluluğunu artırmıştır (Korean Supreme Court, 2022).

Rusya'da çevre hukuku konusunda son yıllarda belirgin ilerlemeler görülmektedir. Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi, 2022 yılında hükümetin çevresel zararları önlemek ve azaltmak için daha güçlü önlemler alması gerektiğine karar vermiştir. Ayrıca mahkeme, çevreye zarar veren şirketlere yönelik cezai

yaptırımları artıran yeni hukuki standartlar getirmiştir (Constitutional Court of the Russian Federation, 2022).

Güney Afrika'da iklim davaları özellikle çevresel adalet ve insan hakları bağlamında gelişmektedir. Güney Afrika Anayasa Mahkemesi, 2021 yılında çevresel zararın halk sağlığı ve gelecek nesiller üzerindeki etkilerini vurgulayarak, hükümeti sera gazı emisyonlarını azaltmak için yasal yükümlülüklerini yerine getirmeye çağıran önemli bir karar almıştır (South African Constitutional Court, 2021). Bu karar, çevre hukuku açısından önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

3.3.9. Sanayileşmiş Ülkelerde İklim Değişikliğine Yönelik Ticari Yaptırımlar

Sanayileşmiş ülkelerde iklim değişikliğiyle mücadelede ekonomik ve ticari yaptırımlar giderek daha etkin şekilde kullanılmaktadır. Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Kore, Rusya ve Güney Afrika gibi ülkelerde karbon vergisi, emisyon ticaret sistemleri ve uluslararası ticaret politikaları aracılığıyla emisyonların azaltılması hedeflenmektedir (OECD, 2023).

Çin, 2021 yılında dünyanın en büyük emisyon ticaret sistemini (ETS) uygulamaya koymuştur. Bu sistem, elektrik üretimi ve çelik gibi enerji yoğun sektörlerde faaliyet gösteren şirketlere karbon salımlarına yönelik mali yükümlülükler getirmektedir. Şirketler belirlenen sınırları aşmaları durumunda ek ödemeler yapmak zorundadırlar. Çin ETS'nin, ülke genelinde karbon azaltımı üzerinde ciddi etkiler yaratması beklenmektedir (International Carbon Action Partnership, 2023).

Hindistan hükümeti, özellikle enerji sektöründe karbon emisyonlarını azaltmak için kömür vergisi uygulamasını hayata geçirmiştir. Hindistan, 2023 yılı itibarıyla kömür üretimi ve ithalatına uyguladığı karbon vergisini artırmış, bu durum yenilenebilir enerji projelerini daha rekabetçi hale getirmiştir. Hindistan ayrıca enerji verimliliğini teşvik etmek amacıyla ticari yaptırımları ve teşvik sistemlerini genişletmiştir (Ministry of Finance, Government of India, 2023).

Brezilya, uluslararası pazarlarda ticari yaptırımlarla karşılaşmamak için ormansızlaşma kaynaklı karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik ekonomik önlemler almaktadır. 2023 yılı itibarıyla Brezilya, uluslararası ticaret anlaşmalarında sürdürülebilirlik kriterlerini benimsemiştir. Avrupa Birliği ile yapılan ticari müzakerelerde, çevresel standartlara uyulmaması durumunda ticari kısıtlamalarla karşılaşabileceği konusunda mutabakata varılmıştır (Brazil Ministry of Economy, 2023).

Güney Kore, 2015 yılından beri ulusal ölçekte emisyon ticaret sistemi uygulamaktadır ve bu sistem kapsamındaki sektörlerin genişletilmesi için çalışmalar

yapmaktadır. 2023 yılında Güney Kore hükümeti, karbon yoğun ürünlerin ithalatına yönelik ek tarifeler koyarak yerli şirketleri karbon azaltımı konusunda daha rekabetçi hale getirmiştir. Bu durum, ülkenin iklim hedeflerine ulaşmasında etkili bir ticari politika aracıdır (Korean Ministry of Economy and Finance, 2023).

Rusya’da ticari yaptırımlar kapsamında karbon vergileri ve sınırda karbon düzenlemeleri tartışılmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği’nin sınırda karbon vergisi uygulamasına karşılık olarak, Rus hükümeti enerji ve sanayi sektöründeki şirketlerin emisyonlarını azaltmaları için ekonomik teşvik ve yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. Bu çerçevede, karbon salımı yüksek sektörlerin dış ticaretteki rekabet gücünü korumak için sürdürülebilir üretim koşulları geliştirilmektedir (Russian Ministry of Economic Development, 2023).

Güney Afrika, Afrika kıtasında karbon vergisini ilk uygulayan ülkedir. 2019 yılında başlayan karbon vergisi uygulaması, 2023 yılında genişletilmiş ve vergilendirme oranları artırılmıştır. Güney Afrika, enerji yoğun sektörlerle uyguladığı karbon vergisi sayesinde karbon emisyonlarını azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca uluslararası ticarete, karbon yoğun ürünlerin ihracatını sınırlayıcı tedbirler üzerinde çalışmaktadır (South African Revenue Service, 2023).

3.4. Devletlerin Uluslararası Hukuki Yükümlülöklere Uyumları

Ölkelerin uluslararası hukuki yükümlölöklere uyumu, küresel iklim değışikliğiyle mücadelede etkili bir yanıt sağlanması için önemli bir bileşendir. Ancak, bu uyum seviyesi genellikle ölkeler arasında, çeşitli iç ve dış faktörlere bağılı olarak değışmektedir (Tache ve Sararu, 2024). Paris Anlaşması gibi uluslararası sözleşmeler, ölkelerin emisyonları azaltmak amacıyla kendi hedeflerini belirlemelerine olanak tanıyan bir çerçeve sağlasa da, güçlü bir uygulama mekanizması eksiktir. Bu durum, ölkelerin taahhütlerini yerine getirmesini sağlamada zorluklar yaratmaktadır, özellikle hedefler yalnızca gönüllü taahhütlere dayanıyorsa ve açık bir hukuki yaptırım yoksa (Ozili, 2019). Uyumun bir zorluk oluşturmalarının nedenlerinden biri, gelişmiş ve gelişmekte olan ölkeler arasındaki kapasite farkıdır. Gelişmekte olan ölkeler, iddialı emisyon hedeflerine ulaşmak için gereken politika ve altyapı değışikliklerini uygulamak için daha sınırlı kaynaklara sahiptir. Öte yandan, gelişmiş ölkeler kaynaklara sahip olabilir, ancak iç siyasi zorluklar, iklim politikasını engelleyebilir. Bunun iyi bir örneğı, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki iklim politikası değışiklikleriyle birlikte yönetim değışikliğidir; bu durum, uluslararası yükümlölöklere uyumu etkileyen politikleşmiş bir mesele olduğunu göstermektedir.

Avrupa Birliği bağlamında, iklim politikasının uygulanması daha tutarlı olma eğilimindedir, güçlü bir düzenleyici sistem ve etkili izleme ile desteklenmektedir. AB'nin ETS (Emisyon Ticareti Sistemi), uyumu sağlamak için uygulama mekanizmalarının politikalarla entegrasyonuna güzel bir örnektir. Bu mekanizmalar, uyum için ekonomik teşvikler ve ihlaller için yaptırımlar sağlar, böylece üye ülkelerin hedeflerine ulaşma olasılığı daha yüksek olur. Ancak, uyum zorlukları yalnızca emisyon politikalarıyla sınırlı değildir. Ormansızlaşma ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi konular da, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi gibi sözleşmeler aracılığıyla uluslararası hukuki yükümlülöklere dahil edilmiştir (Tietjen ve Gopalakrishnan, 2023). Brezilya gibi ölkeler, Amazon Ormanı'nın büyük kısmına sahip olduklarından bu konuda özel bir sorumluluğa sahiptir. Uluslararası baskılara rağmen, yasadışı kereste kesimi ve arazi dönüştürme işlemleri devam etmekte, bu da uluslararası hukuki mekanizmaların iç eylemleri kontrol etmedeki sınırlamalarını gözler önüne sermektedir.

Uyumu iyileştirmek için çözümler, uluslararası hukuki çerçevelerin daha açık ve güçlü uygulama mekanizmalarıyla güçlendirilmesini, ayrıca gelişmekte olan ölkelere bu yükümlölükleri yerine getirmeleri için kapasite artırımı desteği verilmesini içerebilir. Ayrıca, şeffaflık ve hesap verebilirlik, ölkelerin emisyon verileri ve azaltım çabalarını raporlama ve doğrulama süreçlerinde daha sıkı kurallar getirilerek artırılabilir (Pirlot, 2024).

Uluslararası iş birliği ve ölkeler arasında açık diyalog, uyum sorunlarını çözmede önemli bir rol oynamaktadır. Her ölkenin karşılaştığı zorlukları ve ihtiyaçları anlamaya yönelik güven inşa edilmesi, sadece uluslararası hukuki standartlara uyan, aynı zamanda karmaşık küresel politik ve ekonomik bağlamda uygulanabilir ve sürdürülebilir çözümler geliştirmeye yardımcı olabilir (Cifuentes Faura, 2022). Bu diyalog, aynı zamanda, giderek daha önemli bir rol oynayan özel sektör ve sivil toplumun katılımını da içermelidir.

3.5. İklim Değişikliğiyle Mücadelede Uluslararası Hukuki İş Birliğinin Güçlendirilmesi

Uluslararası hukuki iş birliğinin güçlendirilmesi, iklim değişikliğiyle mücadelede küresel yanıtın iyileştirilmesinde önemli bir adımdır. Bu iş birliği yalnızca çeşitli anlaşmalar tarafından belirlenen iklim hedeflerine ulaşılmasını kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda ölkeler arasında teknoloji ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını da destekler (Gilbert vd., 2023). Bu iş birliğini güçlendirmenin bir yolu, mevcut uygulama mekanizmalarının iyileştirilmesi ve özel ve hızla değişen zorluklara daha etkili bir

şekilde yanıt verebilecek yeni hukuki araçların geliştirilmesidir. Uluslararası hukuki çerçevenin esnek ve duyarlı bir şekilde iyileştirilmesi, uluslararası topluluğun en son bilimsel keşiflere ve değişen ekonomik trendlere uyum sağlamasına yardımcı olacaktır (Hormio, 2023).

Ayrıca, emisyon raporlama ve çevresel sürdürülebilirlik için küresel standartların geliştirilmesi ve uygulanması, uluslararası hukuki iş birliğinde önemli bir rol oynayabilir. Bu tür bir standart, ülkeler arasındaki çabaların ve ilerlemenin karşılaştırılmasını kolaylaştırır ve daha etkili izleme ve değerlendirmeye olanak tanır (Bergquist vd., 2022). Aynı zamanda, ülkelerin sorumluluklardan kaçmak için sıklıkla kullandıkları açıkları kapatır. Şeffaflık ve açıklık, uluslararası yükümlülüklerle uyumu sağlamak ve güven inşa etmek için anahtardır, bu da daha tutarlı politikaların ve daha iyi koordinasyonun önünü açar.

Uluslararası hukuki iş birliğini güçlendirmek için çeşitli stratejiler benimsenmelidir. Öncelikle, bağlayıcı ve yaptırım gücü olan düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Gönüllü taahhütlerin ötesine geçilerek, ihlal durumunda caydırıcı yaptırımlar içeren hukuki mekanizmalar oluşturulmalıdır. Ayrıca, ülkelerin verdikleri taahhütleri ne ölçüde yerine getirdiğini değerlendirebilmek adına etkili denetim ve şeffaflık mekanizmaları geliştirilmelidir.

Uluslararası hukuki iş birliği, sivil toplum ve özel sektörü aktif bir şekilde dahil etmelidir. Diyalog ve daha kapsayıcı ortaklıklar yoluyla, yenilik ve sürdürülebilirliğe daha geniş bir bağlılık oluşturulabilir (Averchenkova vd., 2021). Sivil toplum, kamuoyu farkındalığını artırma ve hükümetlerin uluslararası yükümlülüklerine uyması için baskı yapma konusunda katkı sağlayabilirken, özel sektör, iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum çabalarını destekleyecek önemli uzmanlık, teknoloji ve kaynaklar sunabilir.

Tüm paydaşlar arasındaki sinerjileri güçlendirerek, uluslararası hukuki iş birliği, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede daha etkili olabilir.

3.6. İklim Değişikliği ve Uluslararası Yansımalar

2007'de yayımlanan IPCC'nin Dördüncü Değerlendirme Raporu (IPCC-AR4), iklim değişikliğinin antropojenik (insan kaynaklı) boyutlarını ve bunun uluslararası güvenlik üzerindeki potansiyel etkilerini ilk kez kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu rapor, küresel ısınmanın sadece çevresel değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit eden bir sorun olarak görülmeye başlanmasına büyük katkı sağlamıştır. Brauch (2008), 2007 yılını, iklim değişikliğinin güvenlik sorunu olarak kabul

edilmesinde bir dönüm noktası olarak nitelendirir ve bu dönemde iklim değişikliğinin, küresel tehditler arasında ilk sıralarda yer almaya başladığını belirtir.

IPCC-AR4, iklim değişikliğinin küresel güvenlik üzerindeki etkilerini sistematik olarak ele alarak, iklimin değişen yapısının, kıtlıklar, iç göçler, su kaynakları ve gıda güvenliği gibi faktörlerle birlikte çatışma potansiyelini arttırabileceğini ortaya koymuştur. Bu rapor, aynı zamanda, iklim değişikliğinin özellikle yoksul ve kırılgan bölgelerde güvenlik tehditleri yaratabileceğini vurgulamıştır. IPCC'nin 2007'de yayımlanan raporunda, bu tehditlerin sadece çevresel değil, aynı zamanda siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlık yaratabileceği konusunda uyarılar yapılmıştır.

2008 yılında IPCC Başkanı Rajendra Pachauri, iklim değişikliğini küresel güvenlik için mevcut en büyük tehdit olarak tanımlamış ve bu tehdidin ciddiyetinin farkına varılmasının, iklim değişikliğine karşı küresel önlemler ve politikaların geliştirilmesi için kritik önemde olduğunu vurgulamıştır. Pachauri'nin bu açıklaması, iklim değişikliğinin güvenliksel hale getirilmesi sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Pachauri'nin liderliğindeki IPCC, iklim değişikliğinin global güvenlik tehditlerini tetikleyebilecek boyutlarda olduğunu ve hükümetlerin buna karşı önlemler almak için iş birliği yapmalarının hayati öneme sahip olduğunu savunmuştur.

Haziran 2009'da, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, iklim değişikliklerinin potansiyel güvenlik etkilerini ele alan A/RES/63/281 sayılı kararı kabul etti. Bu karar, bağlayıcı olmamakla birlikte büyük bir sembolik anlam taşımaktadır. Çünkü karar, oy birliğiyle kabul edilmiştir ve bu durum, uluslararası toplumun iklim değişikliği, barış ve güvenlik arasındaki açık bağlantıyı tanıdığını göstermektedir. Karar, küresel iklim değişikliğinin sadece çevresel bir sorun olmadığını, aynı zamanda uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir tehdit oluşturduğunu kabul eden ilk büyük adımlardan birini oluşturmuştur.

Temmuz 2011'de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, iklim değişikliğinin uluslararası güvenlik meselesi olarak yeniden tartışılması amacıyla toplandı. Bu toplantı, Birleşik Krallık, Almanya ve iklim değişikliğinden etkilenen bazı ülkelerin, iklim değişikliğini güvenlik tehditleri arasında yer alacak şekilde Güvenlik Konseyi'nde tartışmaya açmalarını savunmalarıyla başladı. Bu öneriye, Çin, Rusya, Arjantin, Brezilya ve Hindistan gibi ülkeler karşı çıkmış, bunun Güvenlik Konseyi'nin temel ilkelerini ihlal edeceğini iddia etmişlerdir. Ancak tartışmaların ardından, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un küresel iklim değişikliği üzerine yerel sorunları kapsayan raporunda, iklim değişikliği ile ilgili projeksiyonlara yer verilmesi kararı alınmıştır. Bu küçük ama önemli adım, iklim değişikliğinin uluslararası güvenlik

meselesi olarak kabul edilmesinde bir ilerleme olarak değerlendirilmektedir (Lipinski, 2011).

2014 yılında Birleşmiş Milletler, iklim değişikliğinin uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerini daha geniş bir şekilde ele almaya başladı. BM Güvenlik Konseyi, ilk kez iklim değişikliğinin uluslararası güvenlik ve barışa olan etkilerini tartışırken, bu sorunların sınır ötesi etkilerini ve bu etkilerin devletler arası çatışmalara yol açabilecek potansiyelini detaylı olarak inceledi. 2014'te, BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon, iklim değişikliğini "güvenlik için yeni bir tehdit" olarak tanımladı ve uluslararası toplumun bu tehdit karşısında iş birliği yaparak harekete geçmesi gerektiğini vurguladı. Ayrıca, iklim değişikliğinin, kıtlıklar, göç dalgaları ve su kaynakları üzerindeki etkilerinin, küresel istikrarı tehdit eden faktörler olarak ortaya çıkmaya devam ettiği ifade edilmiştir.

2015 yılında, Paris İklim Anlaşması'nın kabul edilmesi, iklim değişikliğine karşı uluslararası iş birliğinin güçlendiği önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu anlaşma, küresel ısınmayı sanayi öncesi döneme göre 1.5°C ile sınırlamayı hedefleyen ve ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltmalarını taahhüt eden bir çerçeve oluşturmuştur. Paris Anlaşması, iklim değişikliğinin sadece çevresel değil, aynı zamanda ekonomik ve güvenlik boyutları ele alan kapsamlı bir küresel politika olarak dikkat çekmiştir. Anlaşma, iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkilerinin daha fazla görünür olmasına ve bu konuda uluslararası düzeyde daha fazla hareketin gerekmesine neden olmuştur.

2017 yılında, Birleşik Krallık'ın öncülüğünde, BM Güvenlik Konseyi iklim değişikliğinin barış ve güvenlik üzerindeki etkilerini tartışmaya devam etti. Birleşik Krallık'ın Güvenlik Konseyi üyeliği sırasında, iklim değişikliği, uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit olarak ele alınmış ve bu sorunun küresel iş birliği gerektirdiği bir kez daha vurgulanmıştır. Ayrıca, iklim değişikliğinin, doğrudan askeri çatışmalara yol açmasa da, dolaylı olarak çatışmaların şiddetlenmesine, göç ve kaynak kıtlıklarına neden olabileceği üzerinde durulmuştur.

Donald Trump'ın başkanlığı döneminde (2017-2021), ABD'nin Paris İklim Anlaşması'ndan çekilmesi, küresel iklim politikalarında büyük bir dönüm noktası oluşturmuştur. Trump yönetiminin iklim değişikliğine ilişkin politikalara karşı tutumu, küresel düzeyde büyük eleştirilere yol açtı ve birçok ülke, ABD'nin bu geri adımına rağmen iklim eylemlerine devam etme kararlılığını gösterdi. ABD'nin geri çekilmesi, iklim değişikliği ve güvenlik sorunlarının küresel anlamda daha fazla tartışılmasına ve bu tehditlere karşı küresel bir yanıtın önemine olan vurguyu artırmıştır.

2021 yılında yapılan BM İklim Zirvesi (COP26), iklim değişikliğine karşı daha iddialı taahhütlerin alındığı ve uluslararası iş birliğinin güçlendirildiği bir platform olmuştur. Bu zirve, iklim değişikliğinin yalnızca çevresel bir sorun olmadığını, aynı zamanda ulusal güvenlik ve küresel barış için ciddi bir tehdit oluşturduğunu tüm dünyaya bir kez daha hatırlatmıştır.

3.7. İklim Değişikliği Güncel Durum ve Etkileşimler

Geleneksel olarak doğal afetler, çevresel faktörler olarak ele alınırken, iklim değişikliğinin antropojenik kaynaklarından kaynaklanan küresel ısınma ile ilişkilendirilmesi 20. yüzyılın ortalarından itibaren hız kazanmıştır. IPCC raporları, küresel sıcaklık artışlarının büyük bir kısmının insan faaliyetlerine dayandığını ortaya koymuş ve iklim değişikliği yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda bir güvenlik meselesi olarak tanımlanmıştır. Son 50 yılda gözlemlenen ısınmanın büyük bir kısmının sera gazı konsantrasyonlarının artışından kaynaklandığı kabul edilmektedir (IPCC, 2021). Bu durum, iklim değişikliğini ulusal ve uluslararası güvenlik politikaları bağlamında daha geniş bir şekilde ele alınmasına yol açmıştır. İklim değişikliğinin güvenlik tehditleri arasına dahil edilmesi, devletlerin algılarındaki değişimin bir sonucu olarak güvenlikleştirme hareketlerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Buzan, 1991).

II. Dünya Savaşı sonrasında, ulusal güvenlik stratejilerinin daha güçlü bir entegrasyonla yer değiştirmesiyle güvenlik yapıları dönüştürülmüştür. Bu dönüşümde, devletlerarası şiddetin dışlanması ve bölgesel entegrasyonun teşvik edilmesi, küresel güvenlik yapısının temel taşlarını oluşturmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde, dünya genelinde devletler, daha önce ABD veya Sovyetler Birliği ile ittifaklar kurarak zayıflayan savunma ve güvenlik politikalarını yeniden oluşturmuşlardır. Küresel güvenlik politikaları, iklim değişikliğini yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik bir tehdit olarak görmeye başlamıştır. 1992'de BM, çevre ve güvenlik konularının birleştirildiği bir yaklaşım benimseyerek, iklim değişikliğini küresel güvenlik meseleleri arasında saymıştır (BM, 1992).

Küresel güvenlik politikalarında, iklim değişikliği gibi çevresel tehditlerin ulusal güvenlik stratejilerine entegrasyonu önemli bir yer tutmuştur. Özellikle, iklim değişikliği, sınır ötesi tehditler, doğal afetler, göç hareketleri ve su kaynakları gibi güvenlik risklerinin arttığı bir dönemde, çevresel tehditlerin güvenlik politikalarındaki rolü daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, Karl Deutsch'un "güvenlik topluluğu" anlayışı, birçok bölge için geçerli bir model haline gelmiştir. Bu anlayış, devletlerin aralarındaki barışı sağlamak için güvenlik iş birliği yapmalarını ve ortak

tehditlere karşı birlikte hareket etmelerini öngörür (Deutsch, 1957). Küresel güvenlik yapılarında, çevresel tehditlerin güvenlik stratejilerine entegrasyonu, iklim değişikliğini küresel bir güvenlik sorunu haline getirmiştir.

21.yüzyılda, dünya genelinde iklim değişikliği sorunu yalnızca çevresel bir tehdit olarak görülmeyerek ulusal ve küresel güvenlik stratejilerinin merkezine yerleşmiştir. 2000'lerin başından itibaren, dünya genelindeki pek çok ülke, iklim değişikliğini sadece çevresel değil, aynı zamanda bir güvenlik meselesi olarak kabul etmeye başlamıştır. 2013'te BM Genel Kurulu, iklim değişikliğini bir "güvenlik meselesi" olarak tanımlamış ve bu alanda iş birliği yapılmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir (BM, 2013). Bu yaklaşım, özellikle iklim değişikliğinin oluşturduğu sınır ötesi tehditler, doğal afetler, göç hareketleri ve su kaynakları gibi güvenlik risklerinin arttığı bir dönemde, küresel güvenlik stratejilerinin temel unsurlarından biri haline gelmiştir.

2020'lerin başında, dünya çapında birçok ülke iklim değişikliğini güvenlik stratejilerinin merkezine koymuş ve çevresel güvenlik politikalarını küresel güvenlik stratejileriyle entegre etmeye başlamıştır. Bu bağlamda, dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma ve düşük karbonlu ekonomi gibi hedeflerle uyumlu iklim güvenliği politikaları geliştirilmiştir. Bu süreç, küresel çapta daha fazla iş birliği ve dayanışma gereksinimini ortaya koymuş, özellikle iklim değişikliğinin, terörizm, askeri çatışmalar ve göç dalgaları gibi faktörlerle birleşerek daha büyük güvenlik tehditleri oluşturabileceği vurgulanmıştır (UNEP, 2020).

3.8. İklim Değişikliği Toplumsal Direnç, Yenilikçi Çözüm Arayışları ve Küresel Dayanışma

İklim değişikliği, küresel çapta toplumsal, ekonomik ve çevresel sistemleri tehdit eden karmaşık bir olgudur. Bu sorunun çözülmesi, yalnızca çevresel önlemlerle değil, aynı zamanda toplumsal eşitlik, adalet, enerji güvenliği ve toplumsal direnç gibi faktörlerin entegre bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, iklim değişikliğiyle mücadelede yenilikçi çözüm önerileri geliştirilmesi, yalnızca çevresel sürdürülebilirliği sağlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal adalet ve sosyal eşitlik ilkelerinin de hayata geçirilmesine olanak tanır.

Günümüzün iklim krizi, hem hız hem de boyut açısından geleneksel çözümlerin ötesinde yenilikçi yaklaşımlar gerektirmektedir. Yenilikçi çözüm önerileri, karbon salınımını azaltan, yeşil enerjiye dayalı teknolojileri, karbon ticaret sistemlerini, sürdürülebilir tarım ve sanayi uygulamalarını, şehir planlamasında çevresel entegrasyonu içeren projeleri kapsamaktadır. Bu çözümler, yalnızca çevresel etkiyi azaltmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik büyüme ve istihdam yaratma potansiyeline

sahiptir. Bu tür yenilikçi çözümler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerel halkın katılımını sağlayarak toplumsal eşitsizliklerin giderilmesine de yardımcı olabilir.

İklim değişikliğinin en fazla etkilediği toplumsal gruplar, genellikle en az sorumluluğa sahip olanlardır. Bu durum, iklim adaleti anlayışını ortaya çıkarmaktadır. İklim adaleti, yalnızca çevresel etkilerin eşit bir şekilde dağıtılmasını değil, aynı zamanda iklim değişikliğinin sosyal ve ekonomik açıdan en dezavantajlı gruplar üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasını hedefler. Sosyal eşitlik perspektifiyle, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve azınlık gruplar gibi savunmasız kesimler için özel politika ve uygulamalar geliştirilmelidir. Ayrıca, küresel ısınmanın önlenmesine yönelik adımların, zengin ve gelişmiş ülkelerin sorumluluğunda olduğu kadar, gelişmekte olan ülkelerin de bu sürece entegre edilmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

Enerji güvenliği, iklim değişikliğine karşı koymada kritik bir faktördür. (IPCC, 2023). Fosil yakıtlar ve geleneksel enerji üretim yöntemleri, küresel ısınmanın başlıca sebeplerindendir. Bu nedenle, enerji üretimi ve tüketimi konusunda köklü dönüşümler yapılması gerekmektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının, özellikle güneş, rüzgar ve hidroelektrik enerjisinin entegrasyonu, yalnızca çevresel açıdan faydalı olmakla kalmaz, aynı zamanda enerji güvenliğini artırır. Bu bağlamda, enerji altyapılarının modernize edilmesi, yenilikçi enerji depolama çözümlerinin geliştirilmesi ve yerel enerji sistemlerinin güçlendirilmesi, iklim değişikliğiyle mücadelede sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir.

Toplumsal direnç, iklim değişikliğinin etkilerine karşı yerel toplulukların, bireylerin ve ülkelerin gösterdiği esneklik ve adaptasyon kapasitesini ifade eder. İklim değişikliğinin olumsuz etkileri, özellikle altyapı, tarım, sağlık ve göç gibi alanlarda kendini göstermektedir. Bu etkilerle mücadele etmek için toplumsal direnç oluşturulması, hem yerel yönetimlerin hem de küresel aktörlerin sorumluluğudur. Toplumsal direnç stratejileri, afet hazırlığı, erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesi, iklim dostu tarım teknikleri, göçmen topluluklar için uyum stratejileri ve çevre dostu şehirleşme gibi önlemleri içermelidir. Bu süreçlerin, yerel halkın katılımı ve toplumsal dayanışma ile desteklenmesi, toplumsal direnç oluşturma temelinin oluşturur.

İklim değişikliği ile mücadelede atılacak adımlar yalnızca çevresel odaklı olmakla kalmamalı, aynı zamanda sosyal adalet ve toplumsal eşitlik ilkeleriyle uyumlu olmalıdır. Yenilikçi çözümler, iklim adaletinin sağlanması ve enerji güvenliğinin güçlendirilmesi, toplumsal direnç stratejileri ile desteklendiğinde, daha sürdürülebilir ve eşitlikçi bir geleceğe doğru önemli bir adım atılmış olur. Bu kapsamda, politika üreticilerin ve küresel liderlerin, iklim değişikliği ile mücadele süreçlerinde toplumsal

eşitlik ve sosyal adalet perspektifini de göz önünde bulundurması kritik bir öneme sahiptir.

Toplumsal direnç, iklim değişikliğinin yarattığı olumsuz etkilere karşı yerel ve küresel düzeyde geliştirilen uyum ve adaptasyon stratejileriyle şekillenir. İklim değişikliği, çeşitli doğa olaylarının şiddetini artırarak, toplumsal yapıları ve bireylerin yaşamlarını tehdit etmektedir. Bu bağlamda, toplumsal direnç yalnızca afetlere karşı fiziksel bir koruma sağlamaktan çok, toplulukların bu tehditlere uyum sağlayabilme kapasitesini artırmayı hedefler. Uyum ve adaptasyon, iklim değişikliğinin kaçınılmaz etkileri karşısında toplumsal sistemlerin sürdürülebilirliğini korumak için kritik öneme sahiptir.

Bireylerin ve toplumların, çevresel değişimlere karşı daha dirençli hale gelmesi için eğitim, bilinçlendirme, toplumsal dayanışma ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi gibi stratejiler devreye girmelidir. Eğitim ve bilinçlendirme, toplumsal direnç oluşturma'nın temel taşlarından biridir. Halkın, iklim değişikliği ile ilgili potansiyel riskler konusunda bilgilendirilmesi ve çözüm odaklı yaklaşımlar konusunda eğitilmesi, daha hazırlıklı bir toplum yaratılmasına olanak sağlar. Bu çerçevede, yerel liderlerin ve sivil toplum kuruluşlarının rolü de büyüktür.

Yerel yönetimler, toplumsal direncin güçlendirilmesinde en önemli aktörlerden biridir. Bu yönetimler, yerel toplulukların ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş uyum ve adaptasyon planları geliştirebilirler. Toplumsal direncin artırılması için, afet risk yönetimi, altyapı iyileştirmeleri, sağlık hizmetlerine erişim ve tarım gibi sektörlerde yerel çözümler ön plana çıkmaktadır. Örneğin, kuraklık, sel ve fırtına gibi iklim kaynaklı afetlerle mücadele etmek için altyapının güçlendirilmesi ve erken uyarı sistemlerinin kurulması, toplumsal direncin artırılmasına önemli katkılar sağlayabilir. Bu tür önlemler, sadece çevresel zararları azaltmakla kalmaz, aynı zamanda insanların yaşam kalitesini de yükseltir.

İklim değişikliğiyle mücadele, küresel bir sorundur ve bu nedenle küresel düzeyde iş birliği ve dayanışma gerektirir. Uluslararası kuruluşlar, devletler ve sivil toplum, bu mücadelede birbirlerini desteklemeli ve küresel adaletin sağlanmasına katkı sunmalıdır. İklim değişikliğinin etkileri, coğrafi sınırları aşarak tüm dünyayı etkilemektedir; dolayısıyla gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerde iklim değişikliğiyle mücadelede kapasite geliştirme ve adaptasyon projelerine destek olmaları gerekmektedir. Ayrıca, iklim değişikliği konusunda küresel politikaların oluşturulması, sadece emisyonların azaltılmasıyla sınırlı kalmamalı, aynı zamanda en savunmasız

grupların korunmasını da içermelidir. Küresel iş birliği, daha eşitlikçi bir dünya düzeninin inşa edilmesinde kritik bir rol oynar.

İklim değişikliği ile mücadelede yenilikçi çözümler ve toplumsal eşitlik, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik açıdan da büyük bir öneme sahiptir. (Adger, 2006). Bu çözümler, iklim adaletini sağlamanın yanı sıra, daha sürdürülebilir ve eşitlikçi bir dünya kurma yolunda önemli adımlar atılmasını sağlar. İklim değişikliği ile ilgili her düzeyde alınacak kararlar, bu sorunun toplumların en savunmasız kesimlerine yönelik adaletli ve eşitlikçi bir şekilde çözülmesini hedeflemelidir. Toplumsal direnç ve adaptasyon stratejilerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, eğitim, politika geliştirme, toplumsal dayanışma ve küresel iş birliğini gerektirir.

İklim değişikliğinin etkilerine karşı toplumsal direnç inşa etmek, sadece çevresel tehditlere karşı korunma değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, adaletin sağlanması ve küresel dayanışmanın güçlendirilmesi anlamına gelir. Bu süreçte her aktörün sorumluluğu büyüktür ve geleceğe yönelik daha güvenli, sürdürülebilir bir dünya yaratmak için herkesin katkı sunması gerekmektedir.

Toplumsal direnç oluşturulmasında eğitim ve bilinçlendirme, iklim değişikliği ile mücadelede temel taşlardan biridir. Bu süreç, toplumların iklim değişikliğinin potansiyel etkilerini anlamalarını ve bu etkilerle başa çıkabilme kapasitesini geliştirmelerini sağlar. Eğitim, özellikle çocuklar ve gençler arasında, iklim değişikliği ile ilgili farkındalık oluşturmak için kritik bir araçtır. Ayrıca, halkın doğrudan etkilenen bölgelerde, iklim değişikliği ile mücadele ve uyum stratejilerine yönelik bilgilerle donatılması önemlidir.

Bilinçlendirme çalışmalarının yerel ve ulusal düzeyde organize edilmesi, toplumun her kesimini kapsayan bir etki yaratabilir. Medyanın bu süreçteki rolü büyüktür; iklim değişikliği hakkındaki doğru bilgilerin ve yenilikçi çözümlerin yayılmasını sağlamak, bireylerin ve toplulukların harekete geçmelerini teşvik eder. Bu bağlamda, okul müfredatlarına iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik konularının entegre edilmesi, gelecekteki toplumsal direnç stratejilerinin temelini oluşturacaktır.

İklim değişikliği ile mücadelede toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi için, sosyal politikalarda köklü reformlara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, en savunmasız grupların, özellikle yoksulların ve gelişmekte olan bölgelerdeki toplumların, iklim değişikliğine karşı daha dirençli hale gelebilmeleri için adil destekler sağlanmalıdır. Çalışma ve yaşam koşulları, iklim değişikliğinden doğrudan etkilenen toplumların başlıca sorunlarından biridir. Bu sorunların çözülmesi için sosyal güvenlik ağlarının

güçlendirilmesi ve sosyal yardımların iklim değişikliği koşullarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yerel kalkınma projeleri, sürdürülebilir enerji kullanımını teşvik etmeli ve çevresel zararları azaltacak stratejiler geliştirilmelidir.

Enerji güvenliği, iklim değişikliği ile mücadelede temel bir bileşen olarak ön plana çıkmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, karbon emisyonlarını azaltarak, toplumsal direnç oluşturma yanı sıra enerji bağımsızlığını da sağlamaktadır. Gelişmiş teknolojiler ve inovasyonlar, yenilenebilir enerji üretiminin daha verimli ve ulaşılabilir olmasını sağlamaktadır. Bu dönüşüm, sadece çevresel etkileri azaltmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı destekler ve istihdam yaratır.

Bununla birlikte, enerji güvenliği stratejilerinin toplumların her kesimine adil bir şekilde ulaşması önemlidir. Gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere yenilenebilir enerji projelerinde destek vermeleri, dünya genelinde adil bir enerji geçişi sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Küresel enerji piyasalarında yaşanan değişiklikler, yerel toplulukları etkileyebilir; bu nedenle, uluslararası iş birliklerinin ve politikaların, yerel halkların ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi gerekmektedir.

İklim değişikliğiyle mücadelede küresel iş birliği, toplumsal direnç inşası için elzem bir unsurdur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında dayanışmanın güçlendirilmesi, sadece ekonomik kaynakların paylaşılmasından ibaret değildir. Aynı zamanda, bilgi ve teknoloji transferi, eğitim, kapasite geliştirme ve yerel çözümler üretme gibi stratejiler de devreye girmelidir. Özellikle, gelişmekte olan ülkelerde, iklim değişikliği ile başa çıkma kapasitelerinin artırılması için finansal destek ve teknoloji transferi önemli bir rol oynar.

Uluslararası anlaşmalar ve politikalar, sadece emisyon azaltımını değil, aynı zamanda iklim değişikliğine uyum sağlama kapasitesinin artırılmasını da içermelidir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) gibi küresel platformlar, ülkelerin bu konuda birlikte hareket etmelerini sağlayarak, küresel adaleti ve eşitliği teşvik etmektedir.

İklim değişikliği ile mücadelede, toplumsal direnç inşa etmek için yenilikçi çözümler geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu çözümler, sadece çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik boyutlarıyla da toplumu dönüştürmeyi hedeflemelidir. İklim adaleti, tüm toplumsal kesimlerin eşit bir şekilde bu mücadelede yer almasını sağlayacak politikalara dayanmaktadır. Toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal uyum için temel bir gerekliliktir. Bu doğrultuda, eğitim, sosyal politikalar, enerji güvenliği ve küresel iş birliği gibi alanlarda yapılacak

stratejik yatırımlar, gelecekte daha dirençli ve eşitlikçi toplumların inşa edilmesinde etkili olacaktır.

İklim değişikliğiyle mücadele etmek, yalnızca çevresel bir sorunun çözülmesi değil, aynı zamanda toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanması anlamına gelir. Bu süreçte her bireyin, topluluğun, yerel yönetimlerin, devletlerin ve uluslararası kuruluşların sorumluluğu vardır. Toplumsal direnç ve iklim değişikliğine uyum stratejilerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, tüm aktörlerin ortak çaba göstermesiyle mümkündür. Bu da, daha güvenli, sürdürülebilir ve adil bir dünya yaratma yolunda atılacak önemli bir adımdır.

Bunun yanı sıra, gelişmekte olan ülkelere finansal ve teknik destek sağlanması, küresel düzeyde eşitlikçi bir mücadele için kritik bir gerekliliktir. İklim değişikliğiyle mücadelede tüm aktörlerin sürece dahil edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Sadece hükümetler değil, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve bireyler de çözüm sürecinde aktif rol üstlenmelidir. Bu kapsamda, hükümetler arası iş birliklerinin yanı sıra, şirketlerin ve STK'ların sürece entegre edilmesi iklim politikalarının etkinliğini artıracaktır.

Uluslararası iş birliği, iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum projeleri için ortak finansman mekanizmalarının geliştirilmesiyle de artırılabilir. Bu ortak finansman, yalnızca ülkelerin temiz teknolojiler ve uyum stratejilerini uygulamalarına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda küresel iklim hedeflerine yönelik sahiplenme ve bağlılık duygusunu güçlendirir. Bu finansmanda iş birliği, çok taraflı kalkınma bankaları, özel sektör ve hayır kurumları gibi, her biri önemli bir katkı sağlayan unsurları içerebilir (Dietrich Brauch, 2021).

Ayrıca, çevre dostu teknolojilerin araştırma ve geliştirilmesinde uluslararası iş birliği, emisyonları azaltmak ve iklim etkilerine karşı dayanıklılığı artırmak için yenilikçi ve etkili çözümlerin benimsenmesini hızlandırabilir. Bu araştırma iş birliği, bilimsel değişimlerin yapılmasını, uluslararası araştırma konsorsiyumlarının kurulmasını ve küresel kapasite inşasını destekleyebilecek eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesini içerebilir (Dietrich Brauch, 2021). Böylece, bu iş birliği sadece bilimsel anlayışı ilerletmekle kalmaz, aynı zamanda bu teknolojileri kullanabilecek ihtiyaç duyan ülkelere erişimi de genişletir.

Bölgesel iş birliğini güçlendirmek, bölgesel veya yerel özellikler taşıyan iklim sorunlarına yaklaşmanın etkili bir yolu olabilir. Avrupa Birliği, ASEAN veya Mercosur gibi bölgesel organizasyonlar, üyelerinin özel bağlam ve ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirebilir ve uygulayabilir (Singh, 2023; Carlarne, 2014). Bu bölgesel iş birliği,

küresel çabaları daha odaklanmış çözümlerle tamamlayabilir ve genellikle sosyoekonomik ve çevresel koşullardaki benzerlikler nedeniyle daha hızlı uygulanabilir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde iklim değişikliğinin güvenlik bağlamında nasıl ele alındığını derinlemesine incelemiş ve çevresel sorunların, ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarına nasıl dahil edilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Çalışma, iklim değişikliğinin yalnızca çevresel bir tehdit olarak değil, toplumsal, ekonomik ve siyasi yapıları tehdit eden bir güvenlik sorunu olarak tanımlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çevresel tehditlerin güvenlik gündemine dahil edilmesi, geleneksel güvenlik anlayışının ötesine geçerek daha kapsamlı bir güvenlik perspektifinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme (securitization) teorisi, çevresel tehditlerin güvenlik sorunu olarak tanımlanmasının, devletler tarafından olağanüstü önlemler alınmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu süreçte, güvenlikleştirme yalnızca devletler aracılığıyla değil, bireylerin ve toplulukların da gündelik yaşamlarına etki eden güvenlik önlemleriyle sürdürülmektedir. Bu teorinin ışığında, iklim değişikliği, devletlerin güvenlik stratejilerine entegre edilerek, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve ulusal güvenlik için tehdit oluşturan bir mesele olarak kabul edilmektedir.

Çalışma, devletlerin çevresel tehditlere karşı stratejik politikalar geliştirdiğini ve bu tehditlere karşı küresel iş birliği ve uluslararası çözümler ürettiklerini göstermektedir. İklim değişikliği, güvenlikleştirilerek toplumsal istikrarı, ekonomik güvenliği ve ulusal güvenliği tehdit eden bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu da devletlerin ve uluslararası toplumların iklim değişikliği ile mücadelede daha etkin ve koordineli stratejiler geliştirmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

İklim değişikliği nedeniyle zorunlu göç, su kıtlığı ve gıda güvensizliği gibi sorunlar, güvenlik politikalarının çevresel tehditleri daha kapsamlı bir şekilde ele almasına olanak hazırlamaktadır. Özellikle bu tehditlerin ulusal güvenlik stratejilerine entegre edilmesi, devletlerin bu alanda somut adımlar atmasını sağlamaktadır. Bu süreç, yalnızca devletler değil, aynı zamanda bireyler ve sivil toplum örgütlerinin de katılımını gerektirmektedir. Çalışma, güvenlikleştirme sürecinin yalnızca devletlerin değil, toplumsal katılım ve bilinçlenme ile daha geniş kitlelere ulaşabileceğini vurgulamaktadır.

Tez, iklim değişikliğinin güvenlikleştirilmesi sürecinde, çevresel tehditlerin yalnızca askeri tehditlerle sınırlı olmadığı bir güvenlik anlayışının nasıl geliştirildiğine

dair önemli bilgiler vermektedir. İklim değişikliği, sadece çevreyi değil, aynı zamanda toplumları, ekonomileri ve devletlerin güvenlik politikalarını doğrudan etkilemektedir. Bu, küresel güvenliğin sağlanmasında çevresel tehditlerin daha fazla sorumluluk alınarak, devletlerarası iş birliği ve ortak çözüm yolları arayarak ele alınması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, küresel çapta alınacak önlemler, çevresel ve toplumsal güvenliği birlikte sağlamak adına kritik öneme sahiptir.

İklim değişikliğinin güvenlikleştirilmesi süreci, bazı akademisyenler tarafından eleştirilmiştir. Çevresel tehditlerin güvenlik bağlamında ele alınması, askeri tehditlerle sınırlı olan geleneksel güvenlik anlayışına karşı çıkılmasına yol açmıştır. Ayrıca, çevresel tehditlerin güvenlik kavramı üzerinden ele alınmasının, otoriter politikaları güçlendirme riski taşıdığı ve sorunların temel nedenlerine yönelik çözümleri gölgede bırakabileceği iddia edilmiştir. Özellikle sınır güvenliği ve göç kontrolüne odaklanmak, iklim değişikliğinin uzun vadeli etkilerine yönelik daha kapsamlı çözüm önerilerinin önünü kapatabilir.

Bu eleştiriler, gelecekteki çalışmaların iklim değişikliği ve güvenlik arasındaki ilişkiyi daha geniş bir çerçevede ele alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecek araştırmalar, iklim değişikliğinin etkilerinin daha somut bir şekilde ele alınmasını sağlayacak ampirik veriler ve vaka analizleri sunabilir. Ayrıca, iklim değişikliği ve güvenlik arasındaki ilişkinin daha derinlemesine anlaşılması, farklı coğrafi bölgelerdeki uygulamaların karşılaştırılmasını gerektirmektedir.

İklim değişikliğine bağlı olarak artan doğal felaketler, su kıtlığı, gıda güvensizliği ve zorunlu göç gibi olgular, özellikle gelişmekte olan bölgelerde daha şiddetli bir şekilde hissedilmektedir. Bu tür bölgesel krizler, global güvenlik stratejilerini yeniden şekillendirecek şekilde devletlerin güvenlik politikalarına entegre edilmelidir. Örneğin, Sahra Altı Afrika'da su kaynaklarının azalması ve tarımsal verimliliğin düşmesi, ciddi bir gıda güvenliği sorunu yaratmakta ve bu durum yerel çatışmaları tetikleyebilmektedir. Bu tür bölgesel etkiler, küresel güvenlik stratejilerine dahil edilerek çözüm odaklı politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir.

Göç, iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki en somut etkilerinden biridir. Su kıtlığı, tarım alanlarının yok olması, deniz seviyelerinin yükselmesi gibi faktörler, zorunlu göçün artmasına neden olmaktadır. Bu göç, hem yerinden edilen bireyler için bir güvenlik sorunu yaratırken, hem de göç alan ülkelerde ekonomik, toplumsal ve güvenlik baskıları oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, iklim değişikliği ve göç arasındaki ilişki, yalnızca insani bir mesele olmanın ötesine geçip, devletlerin ulusal güvenlik stratejilerinde yer alması gereken bir sorun haline gelmektedir.

Özellikle, gelişmiş ülkelerin göçle ilgili politika geliştirmede daha aktif rol alması gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa Birliği, iklim değişikliğinden kaynaklanan göç hareketlerini yönetmek için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Bu tür politikalar, göçmenlerin entegrasyonunu sağlamanın yanı sıra, güvenlik risklerini de minimize etmek amacıyla kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Ancak, bu politikalarda insan hakları ve uluslararası hukuk ilkelerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği unutulmamalıdır. Aksi takdirde, otoriter ve ayrımcı politikalar, göçmenlerin haklarını ihlal edebilir ve toplumsal huzursuzluklara yol açabilir.

İklim değişikliğinin güvenlikleştirilmesi sürecinde, askeri açıdan da önemli etkiler bulunmaktadır. İklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkilerini ele alırken, askeri kapasitenin ve stratejilerin yeniden şekillendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Örneğin, artan doğal felaketler, askeri kaynakların bu felakete müdahale edebilme yeteneğini zorlayabilir. Ayrıca, su ve gıda güvenliği gibi temel ihtiyaçların tehdit altına girmesi, askeri güçlerin ulusal güvenliği sağlamak için daha farklı görevler üstlenmesine neden olabilir.

Birçok ülke, iklim değişikliğine karşı hazırlıklı olmak adına, askeri stratejilerini yeniden gözden geçirmektedir. ABD, Birleşik Krallık ve bazı Avrupa ülkeleri, iklim değişikliği ile mücadeleyi askeri stratejilerinin bir parçası haline getirmiştir. Bu stratejiler, askeri personelin eğitimini, altyapı yatırımlarını ve kriz durumlarına hazırlık süreçlerini içermektedir. Bu sayede, iklim değişikliğinden kaynaklanan güvenlik tehditlerine karşı daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek amaçlanmaktadır. Ancak, askeri bir çözümün tek başına yeterli olmadığı, sivil çözüm yolları ve diplomatik girişimlerin de devreye girmesi gerektiği unutulmamalıdır.

İklim değişikliği yalnızca çevresel ve toplumsal güvenliği değil, aynı zamanda ekonomik güvenliği de doğrudan etkilemektedir. Tarımsal üretim, sanayi, enerji ve su kaynakları gibi temel ekonomik unsurlar, iklim değişikliği ile büyük tehditler altına girmektedir. Özellikle, su kaynaklarının tükenmesi ve tarım alanlarının verimsizleşmesi, gelişen ülkelerde büyük ekonomik krizlere yol açabilir. Bu durum, bölgesel çatışmaları ve uluslararası gerilimleri daha da artırabilir.

Çalışma, iklim değişikliğinin ekonomik güvenlik üzerindeki etkilerini de inceleyerek, devletlerin bu konuda stratejik politikalar geliştirmesinin önemini vurgulamaktadır. Ekonomik güvenlik, sadece ulusal sınırlar içinde değil, aynı zamanda küresel ölçekte de ele alınması gereken bir mesele olmalıdır. İklim değişikliğinin yarattığı ekonomik krizler, sadece ulusal değil, uluslararası düzeyde de çözüm bekleyen düzeyde değil, aynı zamanda küresel düzeyde de iş birliğini gerektiren bir meseledir. Bu

bağlamda, küresel düzeydeki iklim değişikliği tartışmaları, hem devletlerin hem de uluslararası kuruluşların daha etkili ve koordineli bir şekilde hareket etmelerini sağlamaktadır. Bu iş birliğinin temel amacı, küresel güvenliği tehdit eden çevresel sorunlara karşı ortak çözümler geliştirmek olmalıdır.

Bir diğer önemli mesele ise, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki eşitsizliklerin ele alınmasıdır. Gelişmiş ülkeler, iklim değişikliğine karşı daha güçlü stratejiler geliştirme kapasitesine sahipken, gelişmekte olan ülkeler bu konuda çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu eşitsizlik, küresel iş birliğini zorlaştırabilir ve iklim değişikliği ile mücadelede ortak bir hareketin önünde engel teşkil edebilir. Bu nedenle, iklim değişikliğine karşı adil bir çözüm bulunabilmesi için gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere finansal ve teknolojik destek sağlaması kritik bir rol oynamaktadır.

Bununla birlikte, iklim değişikliği ile ilgili güvenlik stratejilerinin yalnızca devletler aracılığıyla değil, aynı zamanda sivil toplum örgütleri ve özel sektör tarafından da desteklenmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Uluslararası iş birliği ve dayanışma, toplumların daha dirençli hale gelmesi için önemlidir. Sivil toplumun ve özel sektörün desteği, sadece iklim değişikliği ile mücadele değil, aynı zamanda göç, su güvenliği ve diğer çevresel tehditlerle mücadele için de önemli bir katkı sağlayabilir.

Bu tezde iklim değişikliğinin güvenlikleştirilmesi süreci, çevresel tehditlerin ulusal ve küresel güvenlik politikalarına nasıl entegre edilmesi gerektiğini ele almış ve bu bağlamda alınması gereken stratejik önlemleri tartışmıştır. İklim değişikliği, sadece çevresel değil, ekonomik, toplumsal ve askeri güvenlik için de ciddi tehditler oluşturmaktadır. Bu tehditlere karşı etkili bir çözüm geliştirmek için devletlerarası iş birliği, sivil toplumun katılımı ve uluslararası destekler gereklidir.

İklim değişikliği ile ilgili veri toplama ve analiz süreçleri geliştirilerek daha kapsamlı akademik çalışmaların yapılması teşvik edilmelidir. Gelecekteki çalışmalar, bu verileri kullanarak iklim değişikliğinin farklı boyutlarını daha derinlemesine inceleyebilir, bölgesel ve küresel ölçekte karşılaştırmalı analizler yaparak, iklim değişikliğinin etkilerine yönelik daha etkili çözüm önerileri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adamson, F. (2006). Crossing borders: International migration and national security. *International Security*, 31(2), 165-199.
- Adger, W. N. vd. (2009). The impact of environmental change on human migration. *Environmental Science ve Policy*, 12(5), 324-335.
- Adger, W. N., Barnett, J., Brown, K., ve Marshall, N. (2015a). The dynamics of vulnerability: Climate change and migration in the Pacific. *Global Environmental Change*, 35, 60-69.
- Adler, E. (2006). The Power of Symbols: Humanitarianism, the State, and the Politics of International Protection. *Cambridge University Press*.
- Afrika Birliği. (2023). Climate resilience and adaptation strategies for Africa. *African Union Commission Report*.
- Averchenkova, A., Stern, N. ve Zenghelis, D. (2021). Delivering climate ambition through economic recovery. *Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment*.
- Avrupa Komisyonu. (2020). Avrupa Yeşil Mutabakatı: Karbon n tr bir Avrupa için yol haritası. *Avrupa Komisyonu*.
- Avrupa Komisyonu. (2022). European Green Deal and climate neutrality by 2050. *European Commission Policy Paper*.
- Bachler, G. (2008). Environmental security and international relations. *Earthscan*.
- Bachler, G., Carius, A. ve Lietzmann, K. (1996). Environmental conflicts and security. *Springer*.
- Baldwin, D. A. (1995). Security studies and the end of the Cold War. *World Politics*, 48(2), 117-141.
- Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies*, 23(1), 5-26.
- Balzacq, T. (2005). *The three faces of securitization: Political agency, audience and context*. *European Journal of International Relations*, 11(2), 171-201.
- Barnett, J. (2001). The meaning of environmental security: Ecological politics and policy in the new security era. *Zed Books*.

- Barnett, M. (2001). The International Politics of Humanitarian Intervention. *International Studies Review*, 3(3), 47-75.
- Barnett, J. ve Collins, T. (2007). Climate change, environmental stress, and conflict. *Peace, Conflict, and Development*, 9, 1-34.
- Ciuta, F. (2009). Security and the problem of context: A hermeneutical critique of securitization theory. *Review of International Studies*, 35(2), 301-326.
- Ciuta, F. ve Ferreira, R. (2010). *Security and the environment: Theories and practice*. In S. L. R. Koivisto (Ed.), *Environmental security and global politics* (pp. 115-130). Routledge.
- Clark, C. (2006). Global environmental change and migration: The dynamics of human displacement. *Journal of Global Environmental Security*, 17(4), 99-112.
- Clark, D. (2007). Climate change and migration: A global overview. *Journal of Environmental Studies*, 22(4), 5-17.
- Collins, A. (2016). *Contemporary security studies*. Oxford University Press.
- Côté, A. (2016). Agents without agency: Assessing the role of audiences in securitization theory. *Security Dialogue*, 47(6), 541-558.
- Dalby, S. (1992). Security, modernity, ecology: The dilemmas of post-Cold War security discourse. *Alternatives*, 17(1), 95-134.
- Dalby, S. (1999). Environmental security and climate change. In A. C. McNeill ve D. Rumsfeld (Eds.), *Environmental change and conflict* (pp. 105-121). MIT Press.
- Dalby, S. (2002). Environmental security: A critique of the traditional view. *Environmental Politics*, 11(1), 123-139.
- Dalby, S. (2008). *Environmental security*. Cambridge University Press.
- Dalby, S. (2013). The geopolitics of climate change. *Political Geography*, 37, 38-47.
- Deudney, D. (1990). The case against linking environmental degradation and national security. *Millennium*, 19(3), 461-476.
- Deudney, D. (2006a). The case against linking environmental degradation and national security. In B. Buzan ve L. Hansen (Eds.), *The evolution of international security* (pp. 23-38). Cambridge University Press.
- Deudney, D. (2006b). Environmental security: A critique. In T. F. Homer-Dixon (Ed.), *Environmental change and conflict* (pp. 24-39). MIT Press.
- Deudney, D. (2008). *Bounding power: Republican security theory from the polis to the global village*. Princeton University Press.
- Deutsch, K. W. (1957). Political community and the North Atlantic area: International organization in the light of historical experience. Princeton University Press.

- Diffenbaugh, N. S., Swain, D. L. ve Touma, D. (2015). The influence of human-induced climate change on California wildfire severity. *Environmental Research Letters*, 10(7), 074013. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/10/7/074013>
- Dünya Bankası. (2023). The economic impact of climate change: Policy responses and adaptation strategies. *World Bank Group Report No. 14521*.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2018). Climate change and health: Key scientific findings. *World Health Organization*.
- Eberwein, W. (2001). Environmental security and human development: Towards a critical theory of environmental change. *Environmental Politics*, 9(2), 90-107.
- Economic Survey of India. (2023). Climate change and economic projections for India. New Delhi: *Government of India*.
- Ehrlich, P. R. vd. (2023b). Population growth, environmental stress, and global governance: The challenges of climate-induced migration. *Environment and Development*, 35(1), 11-32.
- Epstein, P. R. (1999). Climate and health. *Science*, 285(5426), 347-348. <https://doi.org/10.1126/science.285.5426.347>
- European Commission. (2022). European Green Deal: Path to climate neutrality by 2050. <https://ec.europa.eu/clima>
- European Commission. (2023). Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) policy brief. https://ec.europa.eu/taxation_customs
- European Environment Agency. (2023). Climate change impacts on agriculture and water resources in Europe. *Copenhagen: EEA*.
- Falkenmark, M. (1989). The global water crisis: Environmental security and its implications for international relations. *Environmental Change and Security Program*, 1(1), 3-15.
- Falkenmark, M. (1990). *The ecology of water and food security*. Oxford University Press.
- Gleditsch, N. P. (1997). Environmental issues in the context of global conflict. *Global Environmental Politics*, 5(4), 80-98.
- Gleditsch, N. P. (1998). Environmental change, security, and conflict: A global perspective. *Global Environmental Change*, 8(1), 39-52.
- Gleditsch, N. P. (2012b). Whither the weather? Climate change and conflict. *Journal of Peace Research*, 49(1), 3-9.
- Gleick, P. H. (2014). Water, drought, climate change, and conflict in Syria. *Weather, Climate, and Society*, 6(3), 331-340.

- Gleick, P. H. (2019). The implications of climate change for human security. In B. G. King ve L. R. Long (Eds.), *Climate Change and Security* (pp. 60-75). MIT Press.
- Gleick, P. H. (2021). Water security and climate change: Interactions and opportunities. *Nature Climate Change*, 11(5), 404-408. <https://doi.org/10.1038/s41558-021-01039-2>
- Government of Canada. (2022). 2030 Emissions Reduction Plan: Canada's climate strategy. <https://www.canada.ca/en/services/environment/weather/climatechange.html>
- Government of Canada. (2022). Wildfires and floods in British Columbia: Economic assessment. Ottawa: Government of Canada.
- Government of Canada. (2023). Carbon pricing policy and future projections. <https://www.canada.ca/en/services/environment/weather/climatechange.html>
- Government of Ethiopia. (2023). *Green Economy Strategy for climate resilience*. Government of Ethiopia Publications.
- Government of Pakistan. (2022). *Pakistan flood disaster impact report*. Islamabad: Government of Pakistan.
- Government of Pakistan. (2023). *10 Billion Tree Tsunami campaign and renewable energy investments*. Government of Pakistan Reports.
- Hanjra, M. A. (2019). Water scarcity and food security: Global challenges and strategic solutions. In *Water and Food Security* (pp. 1-18). Springer.
- Hanjra, M. A. (2021). Climate change, water scarcity, and food security: An integrated approach to global challenges. *Journal of Environmental Management*, 276, 111302.
- Hansen, L. (2000). The little mermaid's silent security dilemma and the absence of gender in the Copenhagen School. *Millennium*, 29(2), 285-306.
- Harrington, L. (2016). Migration and climate change: A review of the evidence. *Environmental Change and Human Security*, 8(3), 12-30.
- Harvey, D. (2004). The 'new' imperialism: Accumulation by dispossession. *Socialist Register*, 40(1), 63-87.
- Hobsbawm, E. (1994). *Age of extremes: The short twentieth century, 1914-1991*. Michael Joseph.
- Homer-Dixon, T. F. (1991). On the threshold: Environmental changes as causes of acute conflict. *International Security*, 16(2), 76-116.
- Homer-Dixon, T. (1994). Environmental scarcities and violent conflict: Evidence from cases. *International Security*, 19(1), 5-40.

- Homer-Dixon, T. F. (1996). *Environment, scarcity, and violence*. Princeton University Press.
- Homer-Dixon, T. F. (1999). The environmental dimensions of human security. *Journal of Peace Research*, 36(2), 269-286.
- Hough, P. (2004). *Understanding global security*. Polity Press.
- Hsiang, S. M., ve Burke, M. (2014). Climate change and conflict. *Nature*, 509(7502), 263-268.
- Hugo, G. (1996). Migration and environmental change: A review of the literature. *International Migration Review*, 30(4), 1052-1072.
- Hugo, G. (2008). Climate change, environmental degradation, and migration. In M. J. Laube ve A. J. Dalby (Eds.), *Climate Change and Migration* (pp. 74-89). Routledge.
- Humphrey, J. (2022). *Environmental security and climate change in the 21st century*. Springer.
- IPCC. (1995). *Climate change 1995: Impacts, adaptations, and mitigation of climate change: Scientific-technical analyses*. Cambridge University Press.
- IPCC. (2007). *Fourth Assessment Report: Climate Change 2007: The Physical Science Basis*. Cambridge University Press.
- IPCC. (2014). *Climate change 2014: Impacts, adaptation, and vulnerability*. Cambridge University Press.
- IPCC. (2021a). *Climate change 2021: The physical science basis*. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press.
- IPCC. (2021b). *Sixth Assessment Report: Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Cambridge University Press.
- IPCC. (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation, and vulnerability*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- IPCC. (2023a). *Climate change and the water sector: Impacts, mitigation, and adaptation*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- IPCC. (2023b). *Climate Change 2022: Mitigation of climate change*. Cambridge University Press.
- IWMI. (2020). *Water, climate change, and security: An integrated approach*. International Water Management Institute.
- India Ministry of Environment, Forest and Climate Change. (2023). *Water pollution and biodiversity loss in India*. New Delhi: MoEFCC.

- Instituto Socioambiental. (2023). *Deforestation and indigenous communities in the Amazon*. São Paulo: Instituto Socioambiental.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2007). *Climate change 2007: The physical science basis*. Cambridge University Press.
- International Carbon Action Partnership. (2023). *China's emission trading system and its impacts on carbon reduction*.
- International Energy Agency [IEA]. (2023). *China's renewable energy capacity and goals for 2023*.
- International Organization for Migration (IOM). (2019). *World migration report 2020*. IOM Publications.
- Japan Environmental Lawyers Federation. (2023). Legal responses to climate change in Japan. <https://www.jelf-justice.org>
- Japan Ministry of Economy, Trade and Industry. (2023a). Green Growth Strategy for 2050 Carbon Neutrality. <https://www.meti.go.jp>
- Japan Ministry of Economy, Trade and Industry. (2023b). Carbon pricing and industrial emission policies in Japan. <https://www.meti.go.jp>
- Jenkins, J. C. ve Scanlan, K. D. (2001). Climate change and human security: The role of migration. In B. J. Wilson ve J. D. McKinney (Eds.), *Security and Environmental Change* (pp. 152-167). Routledge.
- Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, 30(2), 167-214.
- Kaldor, M. (2007). *Human Security: Reflections on Globalization and Intervention*. Polity Press.
- Kenya Export Promotion Council. (2023). Low-carbon agriculture and international trade incentives. Kenya Export Promotion Council Reports.
- Kenya Ministry of Energy. (2023). Geothermal energy policies and renewable energy targets. Kenya Ministry of Energy Reports.
- Kenyan High Court. (2022). Judicial ruling on government's climate change obligations. Kenyan High Court Decisions.
- Keohane, R. O. (1984). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy*. Princeton University Press.
- Keohane, R. O. ve Nye, J. S. (2000). *Power and interdependence: World politics in transition* (3rd ed.). Longman.
- Kiribati Ministry of Environment, Lands and Agricultural Development. (2023). *Climate migration policies and solar energy projects*. Government of Kiribati.

- Kiribati Ministry of Justice. (2023). *Legal frameworks for climate-induced relocation policies*. Government of Kiribati.
- Kiribati Ministry of Trade and Industry. (2023). *Carbon footprint reduction in international trade*. Kiribati Ministry of Trade and Industry Reports.
- Korean Ministry of Economy and Finance. (2023). South Korea's emissions trading and carbon tax systems.
- Korean Ministry of Trade, Industry and Energy. (2023). South Korea's renewable energy targets and policies.
- Kramer, A. (2020). The changing patterns of water security in global governance. *Global Environmental Politics*, 20(4), 22-43.
- Krause, K. ve Williams, M. (1997). *Critical security studies: Concepts and cases*. University of Minnesota Press.
- Kreamer, A. (2020). Environmental migration and the security dilemma: A critical perspective. *Political Geography*, 72, 1-15.
- Kreamer, E. (2022). Water security and its geopolitical implications. *Global Environmental Politics*, 20(1), 43-59.
- Lahore High Court. (2022). Legal ruling on air pollution and government accountability. Lahore High Court Decisions.
- Lal, R. (2020). Climate change and soil erosion: A global perspective. *Soil Science Society of America Journal*, 84(1), 5-19.
- Le Prestre, P. (2005). *Environmental Politics and Security: Global Challenges*. Palgrave Macmillan.
- Lemoine, G. vd. (2020). Climate change and migration: A comprehensive framework for analysis. *Global Environmental Change*, 65, 102-117.
- Lipinski, T. (2011). *Climate Change and Security: An International Perspective*. Palgrave Macmillan.
- Lohrmann, R. (2000). Climate change, environmental degradation, and security: An analysis of the environmental security discourse. In D. J. Rumsfeld ve A. F. Stahl (Eds.), *Security in the Global Era* (ss. 75-92). MIT Press.
- Luterbacher, J. vd. (2004). European seasonal temperature anomalies 1500-2000: A review and analysis of climate variability. In *Past Climate Variability Through Europe and Africa* (ss. 95-122). Springer.
- Maldives Ministry of Environment, Climate Change and Technology. (2023). Carbon neutrality policies and coastal protection programs. Government of Maldives.

- Maldives Ministry of Environment. (2023). Legal enforcement of environmental protection laws. Maldives Ministry of Environment Reports.
- Maldives Ministry of Tourism. (2023). Sustainable tourism and environmental regulations. Government of Maldives.
- Mathew, R. A. (1999). Scarcity and security: A common challenge for environmentalists and realists. *Environmental Change and Security Project Report*, 5(1), 23-40.
- Mathews, J. T. (1989). The Environment, Security, and Political Change. *World Politics*, 41(3), 340-378.
- Mathews, J. T. (1991). Environmental Security: The Political Impact of Global Climate Change. *Foreign Affairs*, 70(3), 56-76.
- Mathews, J. T. (1999). When Environmental Security is in Danger. *Global Environmental Change*, 9(3), 182-195.
- McCormic, J. ve Mathews, J. T. (1998). *Security and Environmental Challenges in the Globalized World*. Harvard University Press.
- McDonald, M. (2008). *Environmental Security and Global Geopolitics*. Cambridge University Press.
- McLeman, R. (2013). Climate change and migration: A review of the evidence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10(10), 3509-3527.
- McLeman, R. ve Adger, W. N. (2015). *Climate Change, Migration, and Security: An International Overview*. Cambridge University Press.
- McLeman, R. ve Smit, B. (2006). Climate Change, Migration, and Security: The Role of Environmental Factors in International Relations. *Journal of International Relations*, 11(2), 25-50.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W. W. Norton ve Company.
- Meyers, S. (2002). The Geopolitics of Environmental Security. *Political Geography*, 21(4), 283-301.
- Meyers, S. (2005). Migration, Climate Change, and Security. *Environmental Politics*, 14(4), 452-469.
- Meyers, S. (2021). *Climate Change, Migration, and Global Security: Challenges and Solutions*. Oxford University Press.
- Moser, C. O. N. ve Hartmann, W. (2015). *Adapting to Climate Change: Social and Policy Dimensions*. Cambridge University Press.

- Myers, N. (2002). Environmental Refugees: An Emerging Global Problem. *Global Environmental Change*, 12(2), 159-169.
- Myers, N. (2005). Environmental Refugees: An Emergent Security Issue. *Population and Environment*, 26(3), 267-286. <https://doi.org/10.1007/s11111-005-0013-8>
- National Aeronautics and Space Administration (NASA). (2020). The causes of climate change. *NASA Global Climate Change*. <https://climate.nasa.gov/>
- National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA). (2023). Economic costs of extreme weather events in the United States. Washington, DC: National Oceanic and Atmospheric Administration.
- Neumann, B. vd. (2015). Future coastal population growth and exposure to sea-level rise and coastal flooding: A global assessment. *PLoS ONE*, 10(3), e0118571. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0118571>
- Neyman, P. (2013). Environmental security and the role of migration in global conflicts. *International Security*, 38(1), 59-60.
- Özili, P. K. (2019). Takipteki krediler ve finansal gelişme: Yeni kanıtlar. *Risk Finansmanı Dergisi*, 20(1), 59-81.
- Özdemir, A. (2014). Yumuşak güvenlik: Kavramsal ve pratik bir analiz. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Page, E. (2000). Environmental justice and climate change. *Environmental Politics*, 9(3), 1-18.
- Pakistan Ministry of Commerce. (2023). Renewable energy trade policies and environmental product regulations. Government of Pakistan.
- Paris, R. (2001). Environmental change and global security. *International Relations*, 15(2), 195-214.
- Pasifik Adaları Forumu. (2022). Climate change as an existential threat to small island states. *Pacific Islands Forum Secretariat Report*.
- Pearse-Smith, J. (2012). *Water scarcity: The global crisis and its impact on security*. *Global Environmental Politics*, 12(4), 64-85.
- Pearse-Smith, P. (2012). *Climate security and international relations: Global threats and solutions*. Oxford University Press.
- Pearse-Smith, C. (2023). *Water conflict in the 21st century: Regional case studies and global trends*. *Global Environmental Change*, 74, 102346. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102346>

- Piguet, E. vd. (2011). *Climate change, migration, and conflict: A critical review*. *Migration Studies*, 49(2), 23-38. <https://doi.org/10.1093/migration/mns010>
- Pimentel, D. ve Kraus, J. (2023). Soil erosion and the decline in food production. *Ecology*, 14(4), 82-91. <https://doi.org/10.1016/j.ecology.2022.10.003>
- Porter, G. ve Brown, L. (1991). *Global environmental change and security*. *Environmental Politics*, 5(2), 110-124.
- Pounds, J. A. ve Puschendorf, R. (2004). Clouded futures. *Nature*, 427(6970), 107-109.
- Rahmstorf, S. (2017). Rising hazard of storm-surge flooding. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(45), 11806-11808.
- Roe, P. (2008). Actor, audience(s) and emergency measures: Securitization and the UK's decision to invade Iraq. *Security Dialogue*, 39(6), 615-635.
- Salter, M. B. (2008). Securitization and desecuritization: A dramaturgical analysis of the Canadian air transport security authority. *Journal of International Relations and Development*, 11(4), 321-349.
- Schmitt, C. (1932). *The Concept of the Political*. University of Chicago Press.
- Schubert, R. ve Schellnhuber, H. J. (2008). Climate change and security: The impacts of a changing climate on migration, conflict, and peacebuilding. *Global Environmental Politics*, 8(1), 35-52. <https://doi.org/10.1162/glep.2008.8.1.35>
- Schubert, K. ve Schellnhuber, H. J. (2022). Climate change and the global commons: The challenge of sustainability. *Journal of Climate Policy*, 23(8), 1121-1134. <https://doi.org/10.1080/14693062.2022.2077301>
- Seckler, D., Barker, R. ve Amarasinghe, U. A. (1999). *Water scarcity in the 21st century*. International Water Management Institute.
- Security Council. (2007). *Security Council resolutions on environmental security*. United Nations.
- Seneviratne, S. I. vd. (2020). The anthropogenic impact of climate change on European water scarcity. *Nature Climate Change*, 10(7), 631-639. <https://doi.org/10.1038/s41558-020-0797-x>
- Shindell, D. T., Rind, D. ve Lonergan, P. (1998). Climate forcing through aerosol-cloud interactions. *Nature*, 392(6673), 103-106.
- Shiva, V. (2022). *Earth Democracy: Justice, Sustainability, and Peace*. South End Press.
- Smith, K. ve Schipper, L. (2019). Climate change and human development: Implications for migration. *Environmental Development*, 32, 100-113. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2019.02.004>

- Smith, J. B. ve Vivekananda, J. (2007). *Climate change, migration and conflict: Addressing complex dynamics*. London: The Royal Institute of International Affairs.
- Smith, S. vd. (2020). *Environmental security and global governance*. Oxford University Press.
- Stern, N. (2006). *The Stern Review: The Economics of Climate Change*. Cambridge University Press.
- Stern, N. (2021). *The economics of climate change: A global update*. Cambridge University Press.
- Tache, H. ve Sararu, C. (2024). Paris Agreement and compliance challenges. *International Environmental Law Review*, 42(1), 55-78.
- Tamil Nadu State Government. (2023). *Climate change resilience policies in agriculture*. Chennai: Tamil Nadu State Government.
- Thaler, T. ve Wiegand, H. (2021). Climate change and conflict: The future of security risks. *Global Security Studies*, 12(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1109/GSST.2021.1157305>
- Theisen, O. M., Holtermann, H. K. ve Buhaug, H. (2016). *Climate change and conflict: A global overview*. Oxford University Press.
- The World Bank. (2021). *Climate change and poverty: A multi-dimensional approach*. Washington, DC: The World Bank.
- The World Bank. (2022). *Addressing climate risks in developing countries*. Washington, DC: The World Bank.
- The World Bank. (2023). *Climate-related disasters and risk management in Africa*. Washington, DC: The World Bank.
- Tilly, C. (1992). *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1992*. Blackwell.
- Trombetta, M. J. (2018). Climate change and security: Securitization as a strategy in climate negotiations. *International Spectator*, 53(1), 1-16.
- Trump, D. J. (2017). *The global environmental policy challenges*. Harvard University Press.
- Ullman, R. H. (1983). Redefining security. *International Security*, 8(1), 129-153.
- UN Water. (2020). *Water security in the context of climate change*. United Nations Water.
- UN Climate Change. (2022). *Nationally determined contributions and carbon neutrality commitments*. <https://unfccc.int>
- UNDP. (1994). *Human Development Report: Environment and security*. UNDP.

UNDP. (2023). *Building resilience to climate-induced displacement*. New York: UNDP.

UNEP. (2023). *Ecosystem-based approaches to climate change adaptation*. Nairobi: UNEP.

UNFCCC. (2015). *Paris Agreement: Climate change and the global security framework*. United Nations

UNFCCC. (2022). *Climate action and international agreements*. <https://unfccc.int>

UNHCR. (2006). *Climate change and refugees: Policy and challenges*. UNHCR Report

UNHCR. (2007). *Environmental security and refugee protection: A global issue*. United Nations.

UNHCR. (2023). *Climate change and its role in refugee crises*. <https://www.unhcr.org>

UNICEF ve WHO. (2020). *Health and security in a changing climate*. United Nations.

UNICEF. (2022). *Children and climate change: The global security impacts*. UNICEF.

United Nations. (2023). *Sustainable Development Goals and climate action*. <https://sdgs.un.org>

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP). (2023). *Climate change and sustainable development in Asia*.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2022). *Advancing carbon markets: Global perspectives*.

United States Environmental Protection Agency (EPA). (2023). *Greenhouse gas emissions inventory report*. <https://www.epa.gov>

United Nations Development Programme (UNDP). (2007). *Human Development Report 2007/2008: Fighting climate change: Human solidarity in a divided world*. United Nations Development Programme.

United Nations Environment Programme (UNEP). (2009). *Global Environmental Outlook 4: Environment for Development*. United Nations Environment Programme.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2020). *Global Trends: Forced displacement in 2020*. United Nations High Commissioner for Refugees.

United Nations. (2023). *Climate change and security: Global cooperation for sustainability*. United Nations.

United States Agency for International Development (USAID). (2015). *Climate change and conflict: A global challenge*. United States Agency for International Development.

US Department of Defense. (2021). *Climate change and national security*. Department of Defense.

- Van der Geest, K. (2010). Environmental migration: A critical approach to the analysis of climate change. *Migration and Development*, 5(1), 93-114. <https://doi.org/10.1080/21632324.2020.1740180>
- Vidal, J. (2009, December 8). Climate change may force one in 10 people to become refugees. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com>
- Vieira, M. (2006). *The security implications of climate change in the 21st century*. Springer.
- Vörösmarty, C. J. vd. (2000). The global water crisis and environmental security. *Environmental Science and Technology*, 34(4), 1369-1375.
- Vuori, J. A. (2008). Illocutionary logic and strands of securitization: Applying the theory of securitization to the study of non-democratic political orders. *European Journal of International Relations*, 14(1), 65-99.
- Waever, O. (1995). *Securitization and desecuritization*. In R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (pp. 46-86). Columbia University Press.
- Waever, O. (2004). *Securitization theory and international relations*. Routledge.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley.
- Warburton, M. (2014). Climate change as a driver of migration. *Global Environmental Politics*, 14(1), 59-75. https://doi.org/10.1162/GLEP_a_00236
- WBGU. (2007). *World in transition: Climate change as a security challenge*. Springer.
- Weiner, M. (1992). *Security and migration: The international politics of displacement*. The MIT Press.
- Weitzman, M. L. (2022). A model of climate change and its economic implications. *Journal of Economic Literature*, 60(1), 1-25. <https://doi.org/10.1257/jel.2021.0114>
- Western, J. ve Goldstein, B. (2018). Climate change and human migration: A review. *Journal of Climate Policy*, 18(2), 234-249. <https://doi.org/10.1080/14693062.2017.1412471>
- Westing, A. H. ve Le Billon, P. (2001). *Conflict and environmental security*. Cambridge University Press.
- World Bank. (2010). *World Development Report 2010: Development and climate change*. World Bank.
- World Meteorological Organization (WMO). (2007). *The climate and security: An intergovernmental perspective*. World Meteorological Organization.
- Wolski, P. (2018). *Climate change and global security: Implications for policy makers*. Springer.

- World Health Organization (WHO). (2022). *Climate change and human health: Impacts, adaptation, and vulnerability*. Geneva: WHO.
- World Resources Institute. (2022). *Climate risk and resilience in agriculture*. Washington, DC: World Resources Institute.
- World Trade Organization (WTO). (2023). *International trade and climate policies: Emerging trends and impacts*. Geneva: WTO.
- WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı). (2021). *Climate change and biodiversity loss: Policy recommendations*. WWF Global Report.
- Xavier, C. (2010). *Environmental security and global challenges*. Palgrave Macmillan.
- Ziegler, D. (2021). Water security, migration, and political instability in Africa. *Global Environmental Change*, 66, 102172.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102172>

ÖZGEÇMİŞ

Adem YILMAZ, ilk, orta ve lise öğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde ve Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünde lisans eğitimi aldı.2013 yılında Adalet Bakanlığı'na İnfaz Koruma Memuru olarak atandı.Erzurum Dumlu Açık Ceza İnfaz Kurumunda halen görev yapmaktadır. 2022 yılında Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programına başladı.

